

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай дарыны» өңірлік оқу-әдістемелік орталығы

**Облыстық вебинарлар
материалдарының
ақпараттық-әдістемелік жинағы
(жұмыс тәжірибесінен)**

**Информационно-методический
сборник материалов
областных вебинаров
(из опыта работы)**

Қостанай
2024

**«Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай дарыны»
өңірлік оқу-әдістемелік орталығы» КММ
КГУ «Региональный учебно-методический центр «Қостанай дарыны»
Управления образования акимата Костанайской области**

**ОБЛЫСТЫҚ ВЕБИНАРЛАР МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ
АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖИНАҒЫ
(ЖҰМЫС ТӘЖІРИБЕСІНЕН)**

**ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИЙ СБОРНИК
МАТЕРИАЛОВ ОБЛАСТНЫХ ВЕБИНАРОВ
(ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)**

**Қостанай қ.,
2024 ж.**

УДК 371.212.3

ББК 79.202.4

Р98

Составители:

Рябина Н.М., заместитель директора по организационно-массовой работе
РУМЦ «Қостанай дарыны»

Данкенов Е.Х., методист РУМЦ «Қостанай дарыны»

Н.М.Рябина, Е.Х. Данкенов

Информационно-методический сборник областных вебинаров (из опыта работы) /составители:– Костанай: 2024. 136 с.

ISBN 978-601-359-335-7

В сборнике представлены материалы областных вебинаров, проведенных в 2023-2024 учебном году для педагогов организаций образования Костанайской области, раскрывающих вопросы организации работы с одаренными детьми как в урочное, так и во внеурочное время, предложены различные формы, методы и приемы работы с одаренными детьми. Кроме того, раскрыты вопросы исследовательской и проектной деятельности учащихся, подготовки к олимпиадам различного уровня. Сборник предназначен для педагогов и методистов.

УДК 371.212.3

ББК 79.202.4

Р98

© Составители:

Данкенов Е.Х., 2024

Рябина Н.М., 2024

МАЗМҰНЫ/СОДЕРЖАНИЕ

<i>Айтмаганбетова Т.Т.</i> Дарынды шәкірт - білікті ұстаздан бастау алады	6
<i>Ауезбаева Г.Ж.</i> Бастауыш сыныптағы дарындылықты анықтау	8
<i>Ашимова Т.О.</i> Дарынды баланы дамытудағы мектеп пен отбасының ынтымақтастығы мен мүмкіндіктері	12
<i>Балтабаева Ж.А.</i> Әр бала – болашақ данышпан	16
<i>Бейсенбаева Э.Г.</i> Балалардың шығармашылығын дамытуда музыканың күдіреті	21
<i>Бекенбай Ж., Галым А.А.</i> Химия, биология пәнін оқытуда цифрлық ресурстарды қолдану мүмкіндіктері	24
<i>Гизатова А.К.</i> Бастауыш сыныпта дарынды оқушылармен жұмыс жасаудың тиімді жолдары	28
<i>Голованова Н.И.</i> Организация педагогической работы и сотворчества талантливого педагога с одаренным учеником	31
<i>Дауренбекова К.Р.</i> Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында дарынды оқушылармен жұмыс жүргізу жүйесі	34
<i>Досмагамбетова А.Т.</i> Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында дарынды балалармен жұмыс	38
<i>Женисхан А.</i> География пәнін оқытуда дарынды балалармен жұмыс жүргізу әдіс-тәсілдері	42
<i>Ивко В.В.</i> Работа с одаренными детьми на уроках НВиТП	44
<i>Ильясова М.Д.</i> Физика сабағында дарынды оқушылармен жұмыс істеу түрлері және технологияларды қолдану	46
<i>Кабдыракова К.К.</i> Дарындылықты дамыту жолдары	49
<i>Казыбаева Л.Т.</i> Работа с родителями одаренных детей по развитию читательской грамотности	54
<i>Касатая И.Л.</i> Единство науки и творчества: Ассамблея научного общества учащихся	57
<i>Кенебаева А.А.</i> Дарынды оқушылардың ерекшеліктері және анықтау тәсілдері	60
<i>Крячкина Т.Н.</i> Развитие творческой одарённости учащихся. Обобщение опыта работы с одаренными детьми на уроках художественного труда и во внеурочное время	63
<i>Куанышкалиева Г.</i> Роль родителей в организации проектной деятельности обучающихся начальных классов	66
<i>Кусаинова З.М.</i> Развитие естественнонаучных способностей детей во взаимодействии с родителями	69
<i>Лысенко Ю.Б.</i> Организация и проведение летней площадки психологической поддержки «Познавай-ка»	72
<i>Макарова Г.В.</i> Организация работы с учащимися, проявившими признаки одарённости	76
<i>Мегеря Л.И.</i> Выявление математической одаренности. Особенности и методы работы с одаренными детьми	79

Нурмагамбетова А.С. Математика сабақтарында сандық ресурстарды пайдалану оқушылардың білім сапасын арттырады	84
Нурова Л.Ш. Управление развитием одаренности	90
Олжабаева Г.У. Математика пәнінен дарынды оқушылармен жұмыс түрлері	92
Парамбуль Е.А. Вариативная образовательная среда как основа развития одаренных обучающихся	95
Подрыга В.Г. Разработка научно-исследовательского проекта	98
Полякова Ю.В. Гармония в обучении: родители как партнеры в развитии детей	101
Помещикова А.Ю. Проблемные и творческие задания для повышения мотивации одаренных учащихся при изучении английского языка	104
Ребеко Е.С. Одаренный ребенок: кто он? Формы и методы работы с одаренными детьми	107
Сәтбаева А.Ғ., Нұрбеков А.Ж. Информатика, математика сабағында цифрлық технологияларды тиімді қолдану	116
Серікбаева Ә.Қ. Қызықты сабақтар, тиімді тәсілдер - оқушылардың әлеуетін арттыратын негізгі фактор	118
Серікова А.М. Қазақ тілі сабағында танымдық белсенділікті дамыту	120
Тажибәева Р.Б. Біртұтас тәрбиенің бағдарламасын жүзеге асыру бағытында (дарынды оқушы – ұлт болашағы)	122
Таранда Н.А. Системное взаимодействие с родителями в развитии одарённости учащихся начальных классов	127
Фарманова С.Н. Методы и приемы подготовки обучающихся к олимпиадам по английскому языку	129
Хабибуллина М.М. Пәндерді оқытуда цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану - заман талабы	132
Шефер Т.А. Психолого-педагогическое сопровождение одаренных детей в школе	134

ДАРЫНДЫ ШӘКІРТ - БІЛІКТІ ҰСТАЗДАН БАСТАУ АЛАДЫ

*«Қамысты ауданы білім бөлімінің
№2 Қамысты жалпы білім беретін мектебі» КММ,
қазақ тілі мен әдебиеті пәндерінің мұғалімі,
Айтмағанбетова Т.Т.*

*Маған айтып берсең ұмытып қалармын,
Көрсетіп берсең есте сақтармың
Өзіме жасатсаң үйреніп алармын.
Шығыс нақылы*

Баланың бойындағы табиғат берген ерекше қабілетті, дарындылықты тани білу, оның әрі қарай дамуына бағыт-бағдар беру – әр ұстаздың, әрбір білім жолында қызмет еткен жандар үшін маңызды міндет болып есептеледі. Қазіргі заманға сай оқытудың жаңа технологияларын оқып-үйреніп, күнделікті сабақтарда шығармашылықпен пайдаланып отырса, нәтижесін берері сөзсіз.

Білімнің жолбасшысы да, шәкірттің қолбасшысы да - «Ұстаз». Заманауи, қарқынды өзгеріп жатқан заманда көшбасшылардан жаңа белестерге шәкірттерінің қабілеттерін жандандырып, шабыттандыруға жол ашады. «Ұстазға қарап шәкірт өседі» демекші, менің ізбасарларым менен әрдайым жаңашылдықты күтеді және олардың артқан сенімін ақтау – менің міндетім. Менің мамандығым менен тұрақтылықты, жаңашылдықты, басшылықты талап етеді. Сондықтан менің басты мақсатым - бәсекеге қабілетті жастарға біліп беріп, болашақтарын жарқын етіп, нағыз маман иесі болуына жағдай жасау.

Ол үшін дарынды оқушымен жұмыстың әлеуметтік қажеттілігін сезінуі, нәтижелі әдіс-тәсілдерді талмай ізденуі, жоғары нәтижелерге жетуге ұмтылуы, ата-анасымен тығыз байланыс орнатуы, оқушымен жиі қарым-қатынаста болуы сияқты талаптарды орындайды. Міржақып Дулатов қазақ арасында көбіне көзге түспей, түссе де еленбей жүрген ғылым – білімге, өнерге зерек, дарынды балаларды оқытып тәрбиелеудің мәні жайында сөз ете келіп, дарындылықтың кейбір психологиялық астарына үңіледі.

Ол «Туысында қанша зеректік болса да – ғылымсыз, тәрбиесіз кемеліне жетпейді. Кімде-кім өзінің табиғатында не нәрсеге шеберлік барын сезіп, өз жолына түссе ғана, көзге айнытпай сала білсе, жақсы жазушы да адамның ішкі сырын, мінезін, әдетін бұлжытпай көрсете біледі, оқығанда көріп тұрғандай боласың...», - деп түйіндейді. «Халықты халықпен, адамды адаммен теңестіретін - білім», - деп қазақтың көрнекті қаламгері Мұхтар Әуезов атап көрсеткеніндей, егемен елдің келешегі кемел білім мен ұлағатты тәрбиеге байланысты.

Ахмет Байтұрсынов білім мен тәрбие жұмысының сапалылығы мұғалімнің педагогикалық шеберлігіне байланысты екенін атап өтті, сондықтан мұғалімді оқу орындарында кәсіби даярлау кезінде мұғалімнің педагогикалық техниканы меңгеруіне, оқушылардың оқу процесін ғылыми негізде жүргізе алуына ерекше назар аудару қажет. Оның барлық педагогикалық қызметі мектептегі оқу процесін жетілдіруге және педагогикалық процесті сауатты ұйымдастыра алатын білікті педагогты даярлауға бағытталған. «Қазақша оқыту туралы» еңбегінде ол мұғалімге қойылатын негізгі талаптарды анықтайды, ол бірінші кезекте жеке әдістемені меңгеруі, балалардың психологиялық ерекшеліктерін және оқу процесінің теориялық негіздерін білуі тиіс. Идея мұғалімдердің әдістемелік және психологиялық-педагогикалық дайындығында жатыр, өйткені «балаларды оқытумен айналысатын адамдар әдістеме мәселелерін жақсы білуі керек. Екіншіден, олар табиғатты жақсы біліп, баланың көңіл-күйін сезінуі керек. Ол үшін балалардың туғаннан бастап физикалық және ақыл-ой дамуы туралы бәрін білу қажет».

Қабілет - іс-әрекеттің белгілі бір түрін ойдағыдай нәтижелі етіп орындауда көрінетін адамның жеке қасиеті. Қазірге дейін ғылым мен тәжірибеде дарындылық туралы екі түрлі көзқарас бар. Біреулері кез келген бала дарынды, тек уақытында нақты қабілетін анықтап, дамыту керек дейді. Ал қарсы көзқарастағылардың айтуынша, дарындылық – өте сирек құбылыс, жалпы адамдардың өте аз тобына ғана тән. Сондықтан дарынды балаларды іздеу алтын түйірін іздегенмен бірдей.

Біз дарынды деп белгілі бір қабілеті көпшіліктің орташа қабілетінен ерекшеленетінін айтып жүрміз. Өмір сүретін орта, берілетін тәрбие осы ерекшеліктің одан әрі дамуына көмектеседі. Қолайлы ахуал, тамаша кәсіби ұстаздық ерекше қабілетті оқушыны дарынға айналдыра алады. Дарындылықты дамытуда оқытудың әртүрлі жаңа технологияларын тиімді пайдалануы керек. Дарынды оқушы тәрбиелеудегі мақсат – әр оқушыны жеке бас ерекшелігін дамыту негізгі бағытын анықтау үшін жағдай туғызу.

Оқу үрдісіндегі дарынды оқушының қабілетін іске асыруға дайындығын қалыптастыру мақсатында мынадай жұмыстар орын алуда. Шығармашылық жұмыстар; интеллектуалдық ойындар жүргізу; ғылыми жоба жұмыстарын қорғау; дебат, рекорд сабақтарына қатысу. Осындай жүйелі жұмыстардың қорытындысы жеке тұлғаның қалыптасуының бастауы.

Осы орайда, өзім №2 Қамысты жалпы білім беретін мектебінде ұстаздық қызмет атқара жүріп, дарынды оқушыларды ғылыми жобаларға қатыстырып, жүлделі орындарға ие болып жүрген жайым бар. Сонымен қатар мектебімізде «Жас таланттар» театр үйірмесі жұмыс жасайды. Бұл үйірмеде шәкірттерім сахналық қойылымдар қойып, өнерлерін шыңдап келеді. Шәкірттерім облыстық, республикалық сайыстарға қатысып, жүлделі орындарды иеленіп жүр. Бұл менің ұстаздық абзал борышым. Сол шәкірттерімнің ішінен қазіргі таңдағы 9 сынып білім алушысы Касаев Жандосты атап өткім келеді. Бұл оқушы бірнеше байқаулардың жеңімпазы, оқу озаты, облыстық, республикалық жарыстардың жүлдегері, дарынды оқушы. Сонымен қатар «Жас таланттар» театр үйірмесінен де бірнеше таланттар шыңдалып келеді. Болашақта сол

шәкірттерім талай белестерді бағындырып, ұстаз үмітін ақтайды деген сенімдемін.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАҒЫ ДАРЫНДЫЛЫҚТЫ АНЫҚТАУ

*«Алтынсарин ауданы білім бөлімінің
М. Хәкімжанова атындағы Щербаков
жалпы білім беретін мектебі» КММ,
бастауыш сынып және қазақ тілі пәні мұғалімі,
Ауезбаева Г.Ж.*

Бастауыш мектеп – оқушы тұлғасы мен санасының дамуы қуатты жүретін, ерекше құнды қайталанбас кезең. Сондықтан бастауыш білім – үздіксіз білім берудің алғашқы басқышы, қиын да жауапты жұмыс. Бастауыш мектеп балаға белгілі бір білім беріп қана қоймай, оны жалпы дамыту, яғни сөйлеу, оқу және қоршаған орта жөнінде дұрыс көзқарас қалыптастыру, жағдайларды объективті түрде бақылап, талдау жасауға үйрету, ойын дұрыс айтуға, салыстыра білуге, дәлелдеуге, сөйлеу мәдениетіне үйретеді.

Дамыта оқытудың да басты мақсаты – баланы оқыта отырып, оны шығармашылық бағытта жан – жақты дамыту.

Біздің басты мақсатымыз – білім сапасы. Білімнің сапалы болуы тікелей мұғалімге, оның білім дәрежесі мен іздену шеберлігіне байланысты. Мұғалім – тікелей оқыту мен тәрбиелеу үрдісіне жаңалықты енгізуші, оқушымен бірлесе жұмыс істейтін белсенді әрекет иесі.

Мектептегі оқу жұмысының сапасы мұғалімнің оқушылардың оқу әрекетін дұрыс ұйымдастыра білуіне, оның тиімділігін мейлінше жетілдіре білуіне байланысты болады. Оқушылар әрекетінің ең басты және жетекші түрі – оқу.

Оқушының жұмысты шығармашылықпен ойлауы, қабілетінің дамуы, білуі мен танымдық белсенділігін арттыру – қазіргі кезде барлық мұғалімдер қауымын толғандырып жүрген мәселелердің бірі. Бұл сабаққа оқыту жүйесіне жоғары талап қоюды қажет етеді.

Мұғалім оқушыларға терең білім беру мен қатар дарындылығы мен шығармашылығын дамыту жолында мына қағидаларды есте сақтаған жөн:

- мұғалім пәнді өзі жетік терең біліп, оны балаларға жай, қарапайым тілмен, өмірмен байланыстыра отырып беруі қажет;
- мұғалім оқушылардың жеке басының психологиясын (жан дүниесін) жете біліп, әр оқушының жүрегіне жол таба білуі қажет;

- мұғалім әр оқушыға, бүкіл сыныпқа талап қоя білуі керек;
- балалардың есте сақтау қабілеттерін арттыру үшін жаңа сабақты тірек конспектілері мен жеке тірек белгілері бойынша беру;
- сабақта балалардың пәнге деген қызығушылығын арттыру үшін әртүрлі көрнекі құралдарды пайдаланып отыру;
- әрбір сабақ өз дәрежесінде өтуі қажет;

Оқушылардың шығармашылық қабілеті практикалық әрекеттері, ізденімпаздығы арқылы дамиды.

Шығармашылық дегеніміз – адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі керек. Адам бойындағы қабілеттерін дамытып, олардың өшуіне жол бермеу, адамның рухани күшін нығайтып, өзін-өзі тануына көмектеседі.

Оқушының өз болмысын тануға көмектесіп, қабілетін ояту, жаңа рухани күш беру білімнің ең маңызды мақсаты болып табылады.

Бастауыш сынып оқушысының зейіні тұрақсыз, импульсивті қабылдау мүмкіндіктері де әр түрлі болады.

Баланың шығармашылық қабілетін ашу, оны алға қарай дамыту үшін ең бастысы жағдайлар жасау қажет.

Дегенмен де әр баланың бір нәрсеге бейімі болады. Бейімділік – оянып келе жатқан қабілеттің алғашқы белгісі.

Оқушылардың дарындылығының дамуы, қабілетінің ашылуы көбінесе мұғалімнің кәсіби біліктілігіне және оның тұлғалық қасиетіне байланысты екені айдан анық.

Көбінесе «дарынды оқушы – бұл жақсы оқитын оқушы» деген пікір қалыптасқан. Белгілі ағылшын психологі П.Торранстың зерттеулері бұл пікірдің мұғалімдер арасында жиі кездесетінін анықтады. Оларға оқуда қиыншылық туғызбайтын, тәртіпті, ұйымшыл, білімді, тұрақты, ұғымтал, өз ойын нақты және түсінікті жеткізе алатын оқушылар көбірек ұнайды. Ал қиынсыз сұрақ қоятын, өз жұмысымен ғана айналысатын, тәуелсіз, көбіне түсініспеушілік туғызатын, қияли, әр нәрсеге көзқарасы бөлек оқушылар ұнамайды. П.Торранстың зерттеулері нақ осы оқушының шығармашылық дарындылығын көрсететін және оның нашар оқитын оқушылардың арасында да аз емес екендігін айқындаған.

Дарынды оқушылардың бірден көзге түсетін ерекшеліктері:

- Өте белсенді;
- Танып – білуге деген құштарлығы жоғары;
- Есте сақтау қабілеті жоғары;
- Сөздік қоры мол;
- Сұрақ қоя біледі;
- Қиындықтарды жеңе біледі;
- Шыншыл, турашыл;
- Өздігінен іздене алады;
- Эссе, әңгіме, мақала жаза алады;

- Танымы кең, білімі терең;
- Суретке қарап өз бетінше әңгіме құрай алады;
- Оқулықтағы материалдарды сұрыптай алады;

Бала бойындағы дарындылықты қандай жұмыстар арқылы шығаруға болады? Сондай-ақ дарынды оқушылармен нәтижелі жұмыс жасайтын мұғалімнің кәсіби «бейнесі» мынадай қасиеттерден тұрады: жоғары кәсіби біліктілік, даралық қаситі, білімпаздық ойлап табуға және ғылыми зерттеу жұмысына қабілеттілік, кәсіби қызметін өздігінен жетілдіруге ұмтылушылық. Дарынды оқушымен жұмыс мұғалімнің өзіне, қызметіне және кәсіби біліктілігіне жаңа, жоғары талаптар қояды. Тіпті оның кәсіби жетілуіне өзгеше емтихан болып табылады.

Ұлы ойшыл Плутарх кезінде былай депті: «...Көптеген табиғи талант дарынсыз ұстаздардың кесірінен жойылып кетеді. Олар дарынның табиғи құбылысына терең бойлай алмай, тұлпарды есекке айналдырып құртып тынады». Міне, ұстаз осындай келеңсіздікке жол бермеуі керек.

Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылығын арттыра түсу үшін, шығармашылық қабілеттерін сабақта және сабақтан тыс уақытта дамытуға әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады.

Мен өзімнің әрбір сабағымда басты назарға алатыным шәкірттеріме бағдарламадан тыс қосымша материалдар беріп отырамын.

1. Дәлірек айтсам, бірінші сыныптың алғашқы күнінен бастап, тілді жаттықтыру үшін, өлең-тақпақты ата-аналардың көмегімен жаттауды жолға қойдым.

2. Суреттер бойынша сұрақ-жауап арқылы әңгімелесу, өз отбасы туралы әңгіме айту. Мектеп, сынып, жыл мезгілдерне әңгіме құрау, оған сурет салу сияқты жұмыстан соң, осы тақырыпқа арналған дайын мәтіндерді оқып беріп, суретін көрсетіп, соған байланысты ақындардың өлең шумақтарын оқып беріп отырамын. Бұл баланың сезімін оятып, сурет салуға, мәнерлеп өлең оқуға жетелейді.

3. Баланың жинақы, дұрыс сөйлеп, өз ойын аз сөзбен анық айтып түсіндіруге дағдыландыру, сөздік қорын молайту. Ол үшін мұғалімге көп ізденіс керек. Әр оқушының сөздік қорын, сөйлеу деңгейін, ойлау қабілетін зерттеуді қажет етеді.

Баланың ата-анасы, отбасының тыныс-тіршілігінен де хабардар болуы артық емес. Сондықтан да менің сыныбымның есігі әр кез ата-аналар үшін ашық. Қай сабаққа қатысып, баласының білімін байқаймын десе де ерікті. Бұл ата-анаға баласының білім деңгейін басқа оқушымен салыстыруына үлкен көмек береді. Әрине, бұл маған да үлкен көмек. Әрі қарай ата-ана баласының үй тапсырмасын орындауына, сабаққа қатысуына, басқадан кем қалмауына ат салысады.

Қазақ тілі сабағыма тоқталар болсам, сөзбен жүргізілетін жұмыс, сөздерді байланыстырып сөйлеуге, әңгіме айтуға, шығарма жазуға көмектеседі. Сөздік жұмысы оқушыны бір жағынан ойлануға жетелесе, екінші жағынан

қызығушылығын оятып шығармашылық қабілетін арттыруға, белсенділікке ынталандырады.

Берілген сөздердің ішінен солдан оңға қарай оқығанда жаңа сөздер шығатын сөздерді жаз.

Қыран, қала, дархан, бұлақ,

Мұз, сүт, қысым, есек,

Берілген сөздерге (зат есімге) бір әріп қосып мағынасы өзгерген сөз жаз.

Қала + (қ) таба + (н)

Ат + (а) ел + (у)

Тағы да мысалдар келтіре кетейін.

1. Әріптерден сөз құрау

ал

Б а с

ақ

ау

2. Екі буынан сөз құрау

ла

Ба қа

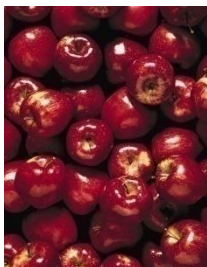
Та

3. Бір сөзден бірнеше сөз құрау

Б а л д ы р ғ а н

Бал. Бала. Балдыр т.б.

4. Сурет бойынша сөйлем құрау

Қызыл алма тәтті. Анам сырға сатып әперді. Роза билеп тұр.

Қысқасы бастауыш сынып мұғалімі – баланың екінші анасы. Шәкіртіңді анасындай аймалап бірақ орынды талап қойып, жүрек жылуын бәріне бірдей шаша білудің қорытындысы – бағбанның жақсы ағаштан жинаған жемісі іспеттес.

Қорыта келгенде, О.Бальзактың «ұдайы еңбек ету – өнердің де, өмірдің де заңы» дегендей, оқушылардың шығармашылық қабілеті мен белсенділігін арттыруда мұғалімге үнемі ізденуге, тұрақты еңбек етуді міндеттейді. Өйткені, ХХІ ғасыр – білімділер ғасыры. Ендеше бізге ой өрісі жоғары дамыған, зерделі, жан – жақты парасатты ұрпақ керек екен бір сәт те естен шығармағанымыз жөн.

ДАРЫНДЫ БАЛАНЫ ДАМУДАҒЫ МЕКТЕП ПЕН ОТБАСЫНЫҢ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ

*«Алтынсарин ауданы білім бөлімінің
М. Хәкімжанова атындағы Щербаков
жалпы білім береті мектебі» КММ, әлеуметтік ұстаз,
Ашимова Т. О.*

Абай атамыз «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Біреуі - «ішсем, жесем, ұйықтасам» деп тұрады, екіншісі – «көрсем, білсем, үйренсем» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап тыныштық көрмейді», - дейді өзінің жетінші қара сөзінде. Біздің қарастырып отырғанымыз да дәл осы көрсем, білсем, үйренсем деп жүрген дарынды балаларымыз.

Өкінішке орай бала дарындылығының байқалмайтын жағдайлары да кездеседі. Тіптен баланың есейген шағында сирек кездесетін қабілеттері көрініс тауып жатады. Осы бағытта бала бойындағы белгілі бір қабілеттердің жарқын көрінісі ой-өріс деңгейінің жалпы дамуымен ғылымның, өнердің арнайы бір саласына бейімделуімен сипатталады. Дарынды бала-оқушы бойында әсіресе дүниетанымдық көзқарасы қалыптасып үлгермейді. Сондықтан оқушының дарындылық қасиеті барынша орнықсыз қасиет. Оның басқа түрге енуі немесе сөніп қалуы көзқарастың өзгеруіне байланысты кезкелген сәтте орын алуы мүмкін. Белгілі ағылшын психологы Элис Пол Торренстің зерттеулері бұл пікірдің мұғалімдер арасында да жиі кездесетінін анықтады.

Мұғалімдерге оқуда қиыншылық туғызбайтын тәртіпті, ұйымшыл, білімді, тұрақты, ұғымтал, өз ойын нақты және түсінікті жеткізе алатын оқушылар көбірек ұнайды. Ал қисынсыз сұрақтар қоятын өз жұмысымен ғана айналысатын, тәуелсіз, көбіне түсініспеушілік туғызатын, қияли, әр нәрсеге көзқарасы бөлек оқушылар ұнамайды. Алайда, зерттеу нәтижесінде оқушының жеке дарындылығы және ондай оқушының нашар оқитын оқушылар арасында да кездесетіні айқындалған. Сондықтан мұғалімдер осы зерттеудің нәтижесін есте ұстағандары жөн.

Дарынды оқушымен жұмыстың негізгі мақсаты — олардың шығармашылық жұмыста өзінің қабілетін іске асыруға дайындығын қалыптастыру. Ал мақсатқа жету – оқу бағдарламасын тереңдетіп оқыту және оқушылардың танымдық белсенділігін дамыту арқылы жүзеге асады. Баланың дарындылығын анықтап, олармен жұмыс жасау қалай жүзеге асырылуы керек? Ол үшін:

- Дарынды оқушыны таңдаған кезде оқушының жеке құжаттарын, мінездемесін сынып журналын зерттеу;
- Оқушының сабақтағы, сабақтан тыс кездегі іс-әрекетіне бақылау жасап, талдау жүргізу;
- Әр түрлі әдістерді пайдаланып оқушы білімін тексеретін жұмыстарды ұйымдастырып, баланың білім деңгейін анықтау керек;
- Ата-аналармен ынтымақтастықта болу.

Кез-келген мұғалім осындай жұмыстарды жүйелі жасап және жан-жақты талдау жұмыстарын жүргізе алса ғана, оқушылардың дарындылығын, қабілет мүмкіндіктерін айқындай алады. Дарындылықты, оқушының креативті белсенділігін айқындау процесі көпжақты. Дарындылық – табиғи және тәрбиелеу барысындағы дарындылық болуы мүмкін, сондықтан да оның қалай пайда болғанына қарамастан диагностикасы болу керек. Осы тұрғыда мектептің психологы мен әлеуметтік ұстаздың да үлесі бар, олар ұстаздарға көмек көрсетуі қажет. Сол себепті, бүгінгі күні мектеп психологтары мен ұстаздардың міндеті – алдымен баланы жеке тұлға ретінде толық танып-білуі одан кейін оны дамытуы қажет.

Оқушыларды шығармашылыққа баулу үшін ең алдымен – баланы психологиялық дайындықтан өткізу. Психологиялық дайындық, яғни педагогтың психологиялық әсері шығармашылық кезеңде баланың шабытын оятып, құлшындырып, еліктіріп отырады. Шығармашылық шеберлік үшін ұстаздың психологиялық әсері мынандай болмақ: «Сенің қолыңнан келеді», «Сен қабілеттісің», «Жаз», «үйрен» деп баланың еркін билеп, сенім білдіру.

Дарынды оқушыны диагностикалауды мына бағытта жүргізуге болады:

- Оқушының креативті ойлауына;
- Оқушының өзін-өзі бағалау деңгейіне;
- Оқушының толеранттылығына;
- Оқушының интуициясына;
- Ол лидер ме?
- Өзін оқымысты деп бағалай ма?
- Оқушының қызығушылығы;
- Оқушының көңілінен шығатын іс-әрекеті.

Жаңашыл педагогтер оқушының жеке тұлғалық абыройын барынша құрметтеуге, оның шығармашылық қабілеттері мен бейімділіктерін, өздігінен ойлау қабілетін дамытуға, жағымды эмоциональдық педагогикалық үрдісті қалыптастырып, одан педагогикалық зорлықтың барлық түрін аластатуға бағытталған ізгіліктік стратегиясымен сипатталады.

Оқушының өз бетімен жұмыс істеу дағдысы-жүйелі жұмыстардың қорытындысы, жеке тұлғаның қалыптасуының бастауы. Ал, оқушының шығармашылық қабілеттерін арттыра отырып, оқу материалдарын өздері игере алуға мүмкіндік туғызатын шешуші фактор – оқытудың жаңа әдістемелік жүйелерін құру болып табылады.

Мектепте дарынды оқушылармен жұмыс нәтижелі болу үшін балалардың ата-аналарымен де бірқатар жұмыстар жүргізілуі керек.

Мектеп пен отбасы ынтымақтастығы дарындылықты дамытудағы шешуші роль атқарады. Баланың жеке тұлғасының дара қасиеттерін қалыптастыруда отбасы үлкен мүмкіндіктерге ие. Олар күнделікті отбасылық өмірде, отбасының дәстүрлері мен адамгершілік ұстанымдары, шежіресі мен тарихы, отбасы мүшелерінің ортақ қызығуы мен мақсат – мүдделері арқылы іске асады. Бұл мүмкіндіктерді мектептің мүмкіндіктерімен үйлестіру – табысты тәрбие мен оқудағы жетістіктің тағы бір негізі.

Ата-аналармен жұмыстың 4 бағыты:

1. Дарынды бала отбасына психологиялық қолдау;
2. Ата-аналарға ақпараттық орта құру;
3. Дарынды бала және оның ата-анасымен бірлескен тәжірибелік іс-әрекет;
4. Ата-ананы қолдау және марапаттау.

Осы бағыттарды жүзеге асыру үшін, ата-аналармен жүргізілетін жұмыс түрлері:

- Ата-аналарға ашық есік күндерін ұйымдастыру;
  - Мектеп психологы тарапынан ата-аналарға кеңес беру;
  - Ата-аналарға жадынамалар;
  - Ата-аналарға сауалнама (дарынды баланы зерттеу мақсатында);
  - Жеке кездесулер; отбасылық, спорттық сайыстарына қатыстыру;
- конференциялар ұйымдастыру;
- Пікірлесу; дөңгелек стол;
  - Ата-аналар жиналысында баласының жетістіктері үшін алғыс білдіру т.с.

Дарынды баланы анықтап дамытуда ата-аналармен жүргізілетін, сауалнама мен ата-аналарға берілетін кеңес, жадынамалар үлгісімен бөлісіп отырмын. Қажеттеріңізге жарасын.

Ата-аналарға арналған сауалнама

Мектептің оқу бағдарламасы сіздің балаңызға экспериментке қатысуды ұсынады. Осы орайда балаңыз туралы ақпаратпен қамтамасыз етуде сіздің көмегіңіздің маңызы зор. Сауалнама толтыру үшін бірнеше минут уақытыңызды бөлуді сұраймыз. Балаңыз туралы ғана жақсы білетін мағлұматты белгілеп, көрсетілген уақытта мектепке әкеліңіз.

1. Менің баламның сөздік қоры мол және өз ойын жақсы жеткізеді. Егер ия деп жауап берсеңіз, мысал келтіріңіз. Ия _____ жоқ _____
2. Менің балам тапсырманы орындағанда бар күшін жұмсайды, табанды және тапсырманы өз бетімен орындайды. Мысал келтіруді өтінеміз.
3. Менің балам кітап оқуды балабақшадан бастады. Ия _____ жоқ _____
4. Егер ия деп жауап берсеңіз, оқыған кітаптарын атаңыз.
5. Балам кітап оқуды қатты жақсы көреді. Ия _____ жоқ _____
6. Балаңыздың соңғы 6 айда оқыған кітаптарын атаңыз.

7. Сіздің балаңыз қай жағынан талантты немесе ерекше қабілетті деп ойлайсыз?

8. Сіздің балаңыздың аса қызығушылық танытатын заттарын немесе хоббиін атаңыз?

9. Балаңыз мектептен тыс уақытта қандай арнайы қосымша сабақтарға барады?

10. Сіздің балаңыздың мектепке қарым-қатынасы қалай?

11. Мектеп пен үйдегі жағдайлар балаңыздың мектепке баруына кедергі жасайды ма?

12. Балаңыз бос уақытында немен айналысады?

13. Сіз өз балаңызды аса дарынды деп атар ма едіңіз. Ия _____ жоқ _____

а) бір нәрсені қиялмен орындайды, күрделі сөздермен ым жасай отырып түсіндіреді;

ә) қарапайым мағлұматтарды күтпеген кейіпте пайдаланады;

б) бір нәрсені орындағанда қарапайым жолдарды пайдаланбай, жаңа жолды таңдайды;

в) «ойларды ойнағанды» ұнатып, орынсыз жаңа жағдаятты туғызады.

Баланың аты _____

Жасы _____

Сыныбы _____

Мекен-жайы _____ телефон _____

Ата-аналарға психологиялық кеңес.

1. Балаларыңызды жетістік пен дәрежесі үшін емес, сол қалпында сөзсіз жақсы көретіндігіңізді сездіртіңіз.

2. Қателескені үшін баланы кекетіп, бетінен алмаңыз, басқа балалармен оны салыстырмаңыз.

3. Баланың сұрақтарына жауап берген кезде шын және шыдамдылықпен жауап беріңіз.

4. Күнде балаңызбен жеке сөйлесуге уақыт бөліңіз.

5. Жас мөлшері әртүрлі адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасауға үйретіңіз.

6. Баланың әрбір жетістігі үшін мақтап отырыңыз.

7. Балаға баға бермеңіз, оның іс-әрекетін бағалаңыз.

8. Табысқа күшпен жетуге болмайды, сондықтан балаңызға күш көрсетіп, тапсырманы орында деп талап етпеңіз.

9. Баланың қателік жіберуге құқығы бар екенін айтыңыз.

10. Үлкендер балаға қалай қараса, бала да өзіне солай қарайды.

11. Жалпы, өзіңізді баланың орнына қойып отырыңыз.

Ата-аналарға кеңес

1. Баланың берген жауабына шын және шыдамдылықпен жауап беріңіз.

2. Балаңыздың жеке бөлмесі не бір бұрышы болуына жағдай жасаңыз.

3. Балаңыздың шашылып жатқан үстеліне ұрыспаңыз, егер ол шығармашылық іс-әрекетпен айналысып отырса.

4. Шешім қабылдауда өзіндік жеке жоспар құруына көмек көрсету.
  5. Балаңыздың кемістіктерін бетіне басып, басқа балалармен оны салыстырмаңыз.
  6. Күнде балаңызбен жеке сөйлесуге уақыт бөліңіз.
  7. Отбасымен шешетін мәселелерге балаңызды қатыстырып, оның жеке басының ой-пікірімен санасыңыз.
  8. Қателескені үшін баланы кекетіп, бетінен алмаңыз.
  9. Баланың әрбір жетістігі үшін мақтап отырыңыз.
  10. Жас мөлшері әртүрлі адамдармен дұрыс қарым - қатынас жасауға үйретіңіз.
  11. Қиын нәрселерді тауып және оны өз бетімен, жауапкершілікпен шешуге балаңызға көмек көрсетіңіз.
  12. Балаңызды жетістік пен дәрежесі үшін емес, сол қалпында сөзсіз қабылдап жақсы көретіндігіңізді сездіртіңіз.
  13. Балаңызбен бірге әңгімелер, ертегілер, фантастикалық оқиғалар құрастырып, баланың шығармашылық қабілетінің дамуына жағдай жасаңыз.
  14. Балаңыздың сүйікті ісіне керек кітап, ойын, т.б. құралдармен қамтамасыз етіңіз.
  15. Балаңыздың алған негізгі ісінің ойдағыдай орындалуына сеніміңіз болмаса да, сол істі өзі аяқтауына жағдай жасаңыз.
  16. Бала өз жұмысын көрсете алатын стенд жасап қойыңыз.
  17. Істеген жұмысының нәтижелі болуына көмектесіңіз.
  18. Баланың қойған талабына ерекше көңілмен қараңыз.
  19. Балаңыздың өткір ойлығына сеніп, әрдайым сенім артыңыз.
- Ата-аналар ұйымының рөлін көтеру кез-келген мектеп үшін оңай іс емес. Бастамашылық мектеп жағынан басымырақ болу керек. Өйткені, мектеп-қоғамның, отбасының және өзінің өзара тәрбиелік іс-қимылын үйлестіруші қоғамдық институт. Мектеп ата-аналар қауымы үшін әрқашан ашық болып, өзара ынтымақтастық пен өзара іс-әрекеттің біртұтас жүйесінде бірін-бірі толықтырып отыру өте маңызды.

ӘР БАЛА – БОЛАШАҚ ДАНЫШПАН

*«Науырзым ауданы білім бөлімінің
Жамбыл жалпы білім беретін мектебі» КММ,
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі,
Балтабаева Ж.А.*

Балаға өз бетімен зерттеуге

*мүмкіндік туғызған сайын
одан әрі жақсы оқи түседі.
Клайн П.*

Қазақстан Республикасының білім және ғылым, тәрбие беру жүйесінің алдында тұрған жауапты міндеттердің бірі мемлекет үшін Қазақстанның гүлденуіне, егеменді еліміздің өркендеуіне өз үлесін қосар білімді, мәдениетті, шығармашылықпен жұмыс істейтін дарынды жастарды тәрбиелеуді қажет етеді.

«Дарындылық» ұғымы «сый» («дар») деген өзден шыққан, дамудың қолайлы ішкі алғышарттарын білдіреді, бұл ұғымға педагогикалық энциклопедияда төмендегіше анықтама берілген: «Дарындылық – белгілі бір іс-әрекет саласында ерекше жетістікке жеткізетін адам қабілеті дамуының жоғары деңгейі». Дарынды оқушымен жұмыс жүргізудің негізгі мақсаты – олардың шығармашылық жұмыста өзінің қабілетін іске асыруға дайындығын қалыптастыру.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында мемлекеттік саясат негізінде ең алғаш рет «Әр баланың жеке қабілетіне қарай интеллектуалдық дамуы жеке адамның дарындылығын дамыту» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отырғаны белгілі. Өйткені, ғылыми техниканы, өндірісті қазіргідей әлемдік деңгейде дамыту үшін елімізге шығармашылықпен жұмыс жасайтын білімді, жоғары дайындығы бар білікті мамандар ауадай қажет. Ал ондай мамандар бүгінгі жас ұрпақтан, мектеп оқушыларынан шығатындығы дәлелдеуді қажет етпейтін аксиома. Себебі, әлемдегі серпінді алға жылжу, ғаламдық бәсекелестік күрделі технологияларды меңгеруге ұмтылу керектігін алға тартып отырғандықтан білім беру мазмұны мен сапасын арттыруға, тұлғаның қалыптасуына ерекше көңіл бөлінеді.

Мемлекетіміз болашақта қазақ елінің көсегесін көгертіп, ғылымын көркейтер деген үмітпен жас дарындарға үлкен назар аударуда. Оқушылардың ғылыми қоғамдарының жұмысы да осы мақсатты іске асыруға бағытталған. Оның мүшелері – ғылыми зерттеуге ынталы, дарынды жастар, ал ғылыми жетекшілері – Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің ғылыми-зерттеу институттары мен жоғары оқу орындарының ғалымдары. Олардың жұмысын Ұлттық ғылым академиясы басқарады.

Адамның дарындылығы оның жоғары жүйке саласының туа біткен қасиетімен тығыз байланысты. Адамға белгілі бір қызметті ойдағыдай атқару мүмкіншілігін қамтамасыз ететін қабілеттердің ерекше қиысу қызметінің сол саласын да «талант» деп атайды. Сонымен, талантты адам дегеніміз-жоғары білікті шығармашылықпен айналысатын адам. Дарынды балаларды іздеу, оларды оқыту мен тәрбиелеу қоғам үшін аса қажет, себебі дарынды адам басқаларға қарағанда көп пайда әкеледі. Әрбір дарынды адам еңбекке бейім, ол шығармашылық тапқырлықпен жігерлі еңбек етеді. Сонымен дарынды, талантты бала деп баланың, ата-ананың, мектептің үздіксіз еңбегінің жемісін айтуға болады.

Белгілі психолог Н.С.Лейтес дарынды баланың негізгі қасиеттері деп мыналарды көрсетеді:

Осы қағидаларды басшылыққа ала отырып кез келген баланың бойындағы қабілетті үздіксіз, ерінбей, жалықпай үлкен ізденіспен жұмыс жасауының нәтижесінде ашып, дамытуға болады, сондықтан мен де мектептегі ғылыми жұмыстарды жолға қойып, оқушылар қабілетін ашуда пән мұғалімі ретінде тынбай мына бағыттарда жұмыс жасап келемін:

- Жан-жақты зерттеу жұмыстарын жүргізу арқылы оқушылардың икемділігін, қабілеттілігін айқындау және оларды топтарға біріктіру;
- Оқу үрдісінің барлық сатыларында әртүрлі топтардағы оқушыларды оқыту мен тәрбиелеудің және дамытудың әдістемелік тәсілдерін жасау;
- Әр алуан мақсатта жеке дидактикалық материалдардың жүйесін құру.

Мен сыныптағы дарынды балалармен жұмыстарды өрістету үшін мына төмендегідей ретпен жүйелі жұмыс атқарудамын.

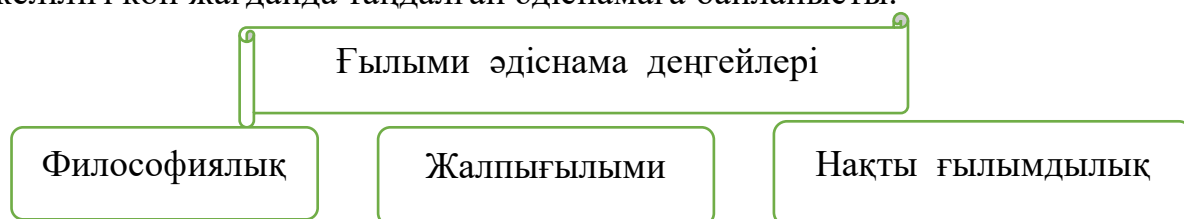
Сынып бойынша шығармашылықпен айналысатын оқушылардың:

- ғылыми жоба жұмыстарына кеңес беру;
- шығармашылықпен айналысатын оқушыларды, дарынды балаларды анықтау, іріктеу, олардың дарындылық қабілетін ояту;
- шығармашылықпен айналысатын оқушыларды, дарынды балалармен жұмысты жүйелі жүргізу және олармен жұмысты жандандыру;
- шығармашылықпен айналысатын қабілетті оқушыларды ғылымға қызығушылығын арттыру;
- ғылыми қоғамдармен тығыз байланыс орнату;
- сыныптағы шығармашылықпен айналысатын балаларға көмек көрсету.

Кез келген елдің экономикалық қуаты, халқының өмір сүру деңгейінің жоғары болуы, дүниежүзілік қауымдастықтағы орны мен салмағы сол елдің технологиялық даму деңгейімен және ғылыми потенциалымен анықталады. Экономикалық күшті дамыған, алдыңғы қатарлы елдердің тәжірибесі білім берумен бірге, ғылым, мәдениет, ұлттық тәрбиені дамыту керектігін әлдеқашан

мойындаған болатын. Сондықтан да қазіргі уақытта дарынды оқушылардың ғылыми жұмыспен айналысуына мемлекетіміздің жан-жақты жағдай жасап жатқандығы қуантады.

Қазіргі заманғы ғылым-еңбек іс-әрекетін адамның ойлауы мен психикалық және дене күштерінің ынталануын талап ететін бір түрі болып табылады. Ғылым іс-әрекеттің бір қиын да күрделі, көп ақпараттық білімді, білік, дағдыны талап ететін бір саласы болып табылады. Қазіргі зерттеуші-ғалымның алдында кез келген ғылыми мәселені шешетін дұрыс бапты анықтау міндеті тұр. Мұндай бапты беталды іздеу көп уақыт пен күшті талап етеді, мұның өзі көбінесе дұрыс шешімге әкелмейді. Сонымен қатар, қазіргі уақытта сұрақты дұрыс қоя білу, оған жауапты анықтау қажеттілігімен ғана шектелмей, ғылыми еңбектің жемісін пайдалану, нәтижелерін көре білу керек. Ғылыми жұмыстың нәтижелілігі көп жағдайда таңдалған әдіснамаға байланысты.

Бұлардың арасында айқын шекара жоқ, себебі олар бір-бірін алмастырып, толықтырып жатады.

Философия әдіснама ретінде зерттеушіні табиғат, қоғам, сана дамуының жалпы заңдарын білуімен, әлемнің біртұтастығын қамтуымен, зерделенген мәселені басқалардың ішінен орны мен байланысын анықтаумен қаруландырады.

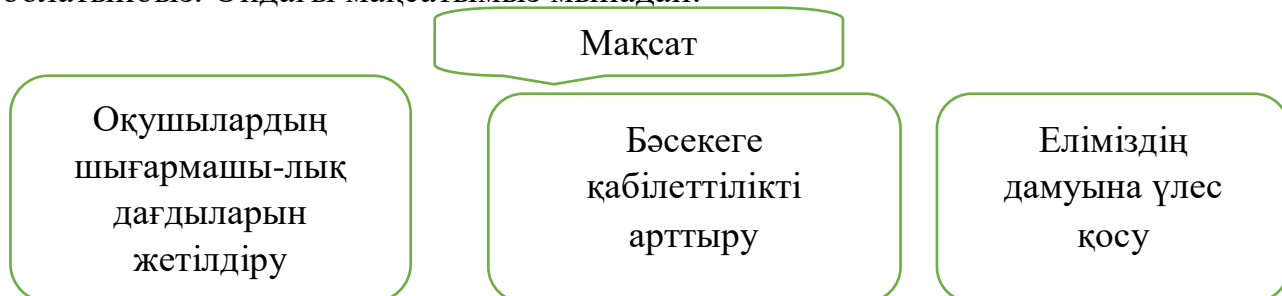
Ғылыми әдіснаманың ең басты бөлігі-салада жаңалық ашу. Ғылыми әдіснаманың бірінші және ең нағыз талаптарының бірі-кәсіби білім деңгейін үнемі және жоспарлы түрде арттыру. Бұл мақсатқа жету үшін, мектеп қабырғасынан бастап ғылыми пәндерден өз біліктілігін көтеріп, жан-жақты білімді тұлға болуға ұмтылу.

Нақты ғылымдылық философия әдіснамасының басты маңызды бөлігі болып саналады.

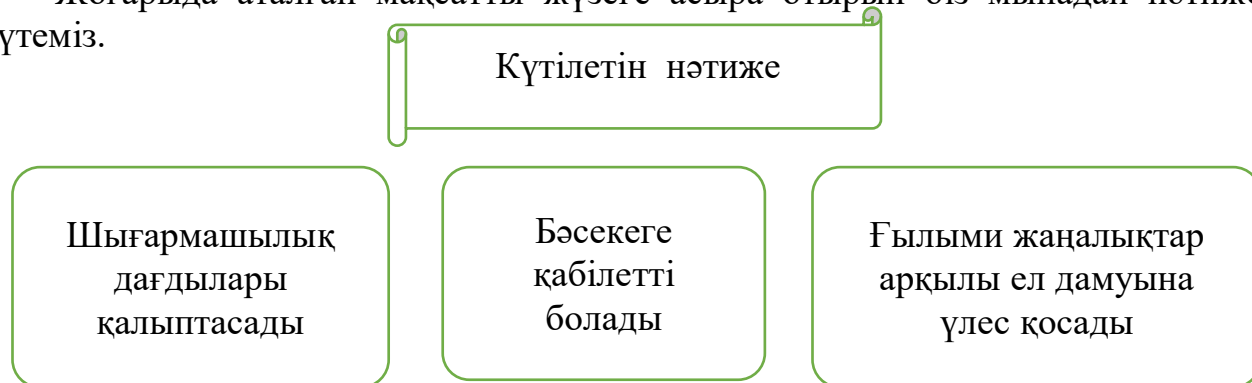
Ғылыми жұмыстың тиімділігі көп жағдайда адам ой-өрісінің кеңдігіне, білімділігіне, жалпы ақпараттық мәдениетіне байланысты.

Мектепте оқушылардың ғылыми қоғамын қалай құру керек?

Кейінгі кезде мектептерде сыныптан тыс үйірмелер мен секциялардан өсіп шыққан оқушылардың ғылыми қоғамдары жақсы дамып келеді. Сондықтан, біз де өз мектебімізде «Жас ғалым» атты оқушылардың ғылыми қоғамын құрған болатынбыз. Ондағы мақсатымыз мынадай:

Жоғарыда аталған мақсатты жүзеге асыра отырып біз мынадай нәтиже күтеміз.

Осы аталған нәтижеге қол жеткізу үшін біз біршама жұмыстар атқардық. Оқушыларды ғылыми жобаға дайындау, оларды баулу мақсатында ең алдымен, мектептегі шығармашылықпен айналысатын мұғалімдердің басын қосып, шығармашыл топ құрып, оның ережесін, жұмыс жоспарын жасап, бекіттірдік. Сол шығармашыл топ мұғалімдерінің жүйелі жұмыс жүргізуінің нәтижесінде қабілетті оқушылар іріктеліп алынды. Іріктелінген оқушылардан «Жас ғалым» оқушылардың ғылыми қоғамы құрылып, жетекшісі тағайындалды, іс-жоспары жасалынып, бекітілді. «Жас ғалым» оқушылардың ғылыми қоғамының сүбелі еңбектерінің нәтижесінде біраз жұмыстар атқарылып, оқушылардың ғылыми жобалары түрлі сайыстарда жоғары нәтижеге қол жеткізді.

Оқушылардың ғылыми қоғамы қабілетті жастардың ғылымға деген қызығушылықтарын дамытып, ғылыми-зерттеулермен шұғылдануды үйретіп, шығармашылық машықтарын қалыптастырады. Ғылыми қоғам мүшелерінің зерттеу-іздену жұмыстарына деген жауапкершілігін, ынтасын арттыру мақсатында әрбір ғылыми қоғам мүшелері мектепішілік мақтау қағаздарымен марапатталып отырылады.

Оқыту мен тәрбиелеу үдерісінде оқушы шығармашылығын дамытудың қажеттілігі қоғам талабынан туындайды. Қоғам қашан да қабілетті адамға мұқтаж болып келген. Осыған орай, ХХІ ғасыр мектептерінде жаңа талап, жаңа заманға сай оқушыларды ғылым мен техниканың немесе өнердің бір саласын тереңдетіп оқыту арқылы танымдық белсенділіктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту – ең өзекті мәселелердің бірі болып отыр.

Қандай дарынды бала болмасын, оның барлығы өз бетінше жұмыс жазуға, зерттеу, ізденіске бара алмайды. Ол үшін мұғалімнің көмегі, ақыл-кеңесі қажет. Жазылым жұмысының сәтті шығуы ең әуелі, сөздік қорға тікелей байланысты. Ал сөздік қор оқылым арқылы келеді. Дарынды оқушыларға жазылым дағдысын үйретуде оқытудағы жаңа әдіс-тәсілдердің ықпалы мол. Мәселен, «Суретті сөйлету» әдісі оқушылардың сыни тұрғыдан ойландырып қана қоймай, олардың шығармашылықпен айналысуларына мүмкіндік береді. Сондай-ақ, өз тәжірибемде «Кейіпкерге хат жазу», «РАФТ» стратегиясы, «Түйін сөз», «Талдау картасы» секілді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың жазылым дағдылары қалыптасқандығына көз жеткіздім.

Орфографиялық дағды қалыптастыруда жазбаша жаттығу, диктант, мазмұндама, шығарма жұмыстарын ұтымды ұйымдастыру да жақсы нәтиже береді. Әсіресе, эссе жұмыстарының маңызы зор. Ол оқушының өз көзқарасын

дәлелдеп айта білуге, сондай-ақ, өз көзқарасын нақтылауға көмектеседі. Ал, оқушыларды эссе жазуға қалай үйретеміз? Эссе жазуға үйрету үшін оқушыларға ең әуелі эссе құрылымын үйретіп, соған орай жазуды тапсырамын. Эссе құрылымын сақтауды үйренген оқушы эссені талапқа сай жаза біледі. Эссенің барлық бөлімдерін сақтай отырып жазылған эссе жүйелі шығады.

Эссе құрылымы

Кіріспе

- Кілт сөзге анықтама - 10 % сөз
- Тақырыпты сұрақ етіп қайта қою – 10 % сөз

Негізгі бөлім

- Аргумент, факті келтіру – 35 % сөз
- Контраргумент келтіру – 35 %

Қорытынды бөлім

- Ұсыныс, пікір айту – 10 % сөз

Оқылым және тыңдалым материалдары негізінде жинақы мәтін жаздыру үшін оқушылар негізгі ойды түйіндей алуды меңгереді. Мәтіндегі негізгі ойды қысқаша оймен жеткізуді меңгерген оқушылар грамматикалық дағдыларды терең меңгере алады.

Дарынды балалардың бойында жазылым дағдысын дамытуда оқытудағы инновациялық әдіс-тәсілдердің пайдасы көп. Әсіресе, сын тұрғысына ойлау технологиясының элементтері шығармашылықпен жұмыс жасау дағдыларын, яғни жазылым дағдысын дамытуға бағытталған. Мәселен, «Бес жолды өлең» стратегиясы оқушылардың жазылым дағдысын дамытады. Сондай-ақ әрбір сабақта АКТ-ны пайдалану оқушыларды пәнге қызықтырып қана қоймай жазылым дағдыларын дамытуға да ықпал етеді.

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні, ұлы ағартушы А.Байтұрсыновтың «Ұстаз үздіксіз ізденгенде ғана шәкірт жанына нұр құя алады», - деген сөзі әрбір ұстаздың жадынан шықпауы тиіс. Сонда ғана дарынды оқушыларды әрі қарай дамытып, алған білімдерін болашақ өмірлерінде пайдалана алатын функционалдық сауаттылығы жоғары шәкірт тәрбиелей аламыз.

БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА МУЗЫКАНЫҢ ҚҰДІРЕТІ

*«Қамысты ауданы білім бөлімінің
№2 Қамысты жалпы білім беретін мектебі» КММ,
музыка пәнінің мұғалімі,*

*Ұйықтап жатқан жүректі ән оятар,
Үннің тәтті оралған мәні оятар
Құнанбайұлы А.*

Қазақстан Республикасының этникалық-мәдени білім тұжырымдамасында (1996): "Тәрбиенің түп мақсаты – қоғамның нарықтық қарым-қатынасқа көшуі кезінде саяси экономикалық және рухани дағдарыстарды жеңіп шыға алатын, өмірге икемделген, білікті, жан-жақты мәдениетті жеке тұлғаны тәрбиелеу", - деп өнер мен мәдениетті дамытуға ерекше мән берілген.

Музыкадағы оқыту мен тәрбиелеу үрдісіндегі басты мақсат – әрбір жас адамды қоғамның тірегі, рухани бай, мәдениетті, эстетикалық талғамы зор, өз Отанының елжанды азаматы етіп тәрбиелеу болып табылады.

а) музыканы тыңдау және ән салу, күй, жыр сияқты музыкалық шығармалардан үзінділер орындау (кез-келген музыкалық аспапта);

ә) музыкалық шығармалардың мазмұны мен үлгісіне қатысты төл ерекшеліктері және қазақ халқының дәстүрлі музыкалық мәдениеті туралы білім қалыптастыру;

б) ән мен күйдің идеялық, эстетикалық мәнін түсіну, олардың сезім тербетер дүниелі мазмұнын болжау;

в) оқу барысында (оқытушы мен оқушының қарым-қатынасы) еркін шығармашылық ахуал орнықтыру мақсат тұтылады. Ойдағыдай нәтижеге қол жеткізу үшін музыка мұғалімі ұдайы өзін-өзі шындап, дамытып отыру керек, жаңаша ізденіс үстінде болуы қажет;

г) басқа пәндермен байланыс жасау, шешендік өнерін дамытуға ден қою, тіл ұстарту мәселесіне көңіл бөлінеді.

Оқушылардың әсемдікті көре, түсіне, жасай білуі мен рухани өмірін байыту, туған еліне, жеріне, табиғатына деген сүйіспеншілігін және ұлтымыздың бай қазынасы – қазақ фольклорына қызығушылығын арттыра отырып, олардың бойында эстетикалық мәдениетті тәрбиелеу – бүгінгі таңда өзекті мәселе болып отыр. Оқушының әсемдік пен әрсіздікті, жақсы мен жаманды, мейірімділік пен зұлымдықты, қуаныш пен қайғыны түсініп ажырата білуіне байланысты оның эстетикалық мәдениеті мен мінез – құлық дағдылары айқындалады. «Жаратылыстың, һәм өнердің сұлу заттары адам жанында сұлулық сезімдерін оятады. Сондықтан баланың сұлулық сезімдері әр түрлі нәрседен оянымпаз болады. Біреудің музыкадан, сұлу суреттен, біреудің поэмадан. Мұғалімнің міндеті балада өнердің қандай түріне ынта бар екенін тауып, сол ынтасын, түр туғызатын сұлулық сезімдерін өркендету», - деп А. Жұбанов айтқандай, мектеп оқушыларының эстетикалық мәдениетінің дамуы сынып жетекшілерінің және пән мұғалімдерінің шеберлігі мен тәрбие құралдары қазақ фольклоры жанрларын тиімді қолдана алуына, әдіс-тәсілдеріне байланысты.

Әр адам өзінше дараланған жеке тұлға. Адамдар жеке тұлға болып бірден дүниеге келмейді. Әрбір адамды қалыптастыру, тәрбиелеп жетілдіру қажет.

Жеке тұлға дегеніміз адамның мінез-құлқындағы, іс-әрекетіндегі, көзқарасындағы ерекшелігімен даралануы.

«Бұлақ көрсең, көзін аш», “Егер оқушы кез-келген еңбегінде, шығармашылық жұмысында жоғары көрсеткішке жетіп, өз құрбыларынан ерекшеленсе, ондай оқушыны дарынды деп атауға болады” деген нақыл сөзді басшылыққа ала отырып, өз шәкірттеріміздің музыкаға деген құдіреттілігін анықтай алдым. Сол шәкірттеріміз төмендегідей нәтижеге қол жеткізді, қазіргі шәкірттерімізде солардың ізін басып келеді. Бірнеше шәкіртіміздің жетістіктеріне тоқталып өтсем:

Тойшан Бейбарыс - бірнеше дүркін аудандық, аймақтық, облыстық республикалық әндер байқауының жеңімпазы. Қазіргі таңда Қостанай мемлекеттік педагогикалық университетінің Өнер факультетін тәмамдап, Қостанай облыстық филармониясының әншісі, қалалық үрмелі аспаптар оркестрінің белді бір мүшесі қызметін атқаруда.

Хасенова Аружан - бірнеше дүркін облыстық, республикалық, халықаралық байқауларының жеңімпазы. Облыстық «Триумф» жүлдесінің иегері. Қазіргі таңда Алматы қаласындағы Темірбек Жүргенов атындағы Қазақ өнер академиясының, музыкалық өнер факультеті, эстрадалық вокал кафедрасының студенті.

Қорытындылай келе айтарым: оқушыларда музыка өнеріне дүниетанымын қалыптастыруда, халық қазынасын, халық тағылымын халық музыкасын тындатудың үлкен маңызы бар. Ал балалардың қаншалықты музыканы қабылдай алу дәрежесі мұғалімнің шеберлігіне және сабақта әдістемелерді дұрыс қолдана білуіне байланысты. Оқушылар музыканы қоршаған ортаны, өмір мен адамның сезімін бейнелейтін құрал ретінде түсінеді.

Музыка өмір қозғалысында даму динамикасында шындықты бейнелейді. Музыканың мазмұны сезім, эмоцияға көңіл-күй болып табылады. Ал, қазіргі таңда тәрбиеленіп жатқан шәкірттеріміздің алар асуларының биік болып, талай биікті бағындырарына сенімдімін.

ХИМИЯ, БИОЛОГИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ

*"Алтынсарин ауданы білім бөлімінің
Ыбырай Алтынсарин атындағы
Обаған жалпы білім беретін мектебі" КММ,
химия, биология пәні мұғалімдері,
Бекенбай Ж., Галым А.А.*

Мақсаты: дарынды оқушылардың ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, қызығушылығын тудыру, белсенділігін арттыру ең негізгі мақсат болып айқындалады.

Қазіргі заманда білім берудің тағы бір негізгі мақсаттарының бірі – білім мазмұнын жаңартумен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдер, цифрлық ресурстар мен әр түрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді. Осы мақсатты жүзеге асыруда ақпараттық технологияны пайдалану әдісі зор рөл атқарады.

Оқушыларға, әсіресе цифрлық өмірдің жаңа қалыпты жағдайында оқыту тәсілдерін жақсартудың жолдары әрқашан бар. Виртуалды шындық, цифрлық ресурстарды пайдалану, интерактивті шаблондар – мұның бәрі мұғалімдерге жылдам әрі тиімді жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Бірақ қандай әдістерді қолдануға болады?

Химиядан виртуалды зертхананы қолдану:

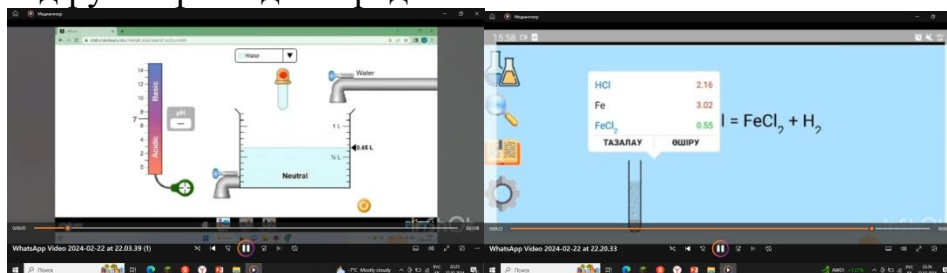
- Phet.Colorado.edu
- Olabs.edu.in
- Онлайн мектеп тапсырмалары және itest тапсырмалары
- Ютуб каналы – ҰБТ есептерін талдау.
- Kahoot бағдарламасы

- Ватсап арқылы чатта есеп талдау.

Бұл әдістердің тиімділігі - интернет және тағы басқа көрнекі материалдарды пайдалануы айтарлықтай нәтиже береді.

Химия пәні бойынша виртуалды зертханалар оқу материалын меңгерудегі іс-әрекетін жүзеге асырудың бір құралы болып табылады. Виртуалды зертхана білім алушыға пәндік білімдер мен біліктерді игеруге жағдай жасайды. Оқыту үдерісінің көрнекілік деңгейін арттыруға, білім алушылардың іс-әрекетін белсендіруге мүмкіндік береді.

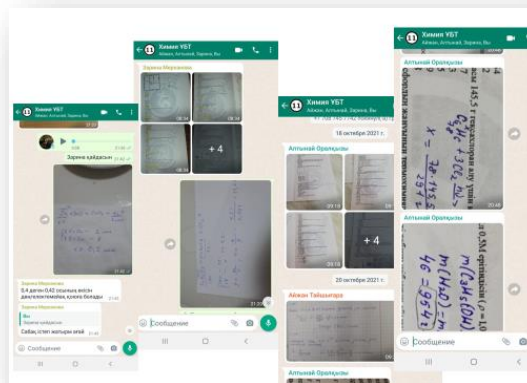
Phet.Colorado.edu

Kahoot бағдарламасы

Kahoot қосымшасының ерекшеліктерінің бірі – тесттерді қайталау және өңдеу мүмкіндігі бар, бұл оқытушыға көп уақыт үнемдеуге мүмкіндік береді.

Артықшылықтары:

- Әртүрлі тест түрлерін жасау мүмкіндігі.
- Ойын механигі форматында тесттер жасау мүмкіндігі.
- Тесттердің әр түрлілігі.
- Интерактивті режим, нақты уақыт режимінде оқушылар ойын қалай өтіп жатқанын және кім жеңетінін көреді.
- Сервистің тегін нұсқасында жақсы мүмкіндіктер бар.

On-line мектеп алгоритмі жасанды интеллект ретінде мұғалім мен оқушы үшін жақсы көмекші.

«WhatsApp» әдісімен оқушылардан кері байланы салуға болады. Бұл тәсіл білім алушылардың сыни ойлауын, тақырып бойынша нақты тұжырым жасап, қорытындылай білуі не септігін тигізеді.

Білім беруді цифрландырудың нәтижелері жеке білім беру процестеріне және білім алушы қызметінің үздіксіз мониторингіне негізделген тиімді білім беру болады.

Цифрландыру сабақтардың топтық және жекені сандарын пайдалану мүмкіндіктерін кеңейте отырып, кәсіби білім мен дағдыларды толық меңгеруді қамтамасыз етуге мүмкіндіктері мол.

Қысқа мерзімдік жоспар құрастырар алдында біз өзімізге сұрақ қоямыз «Оны қалай жүзеге асырамын?», «Не қолданамын?».

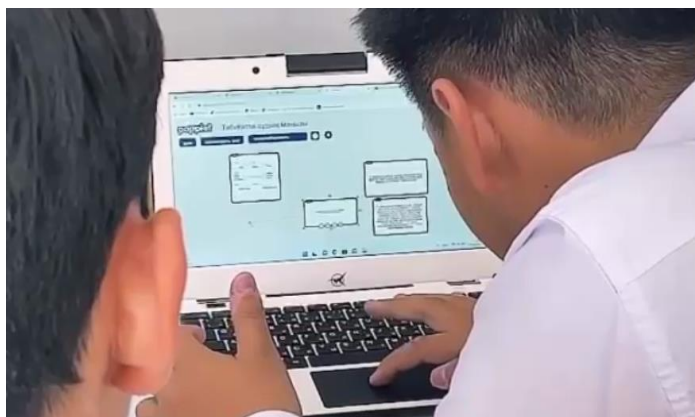
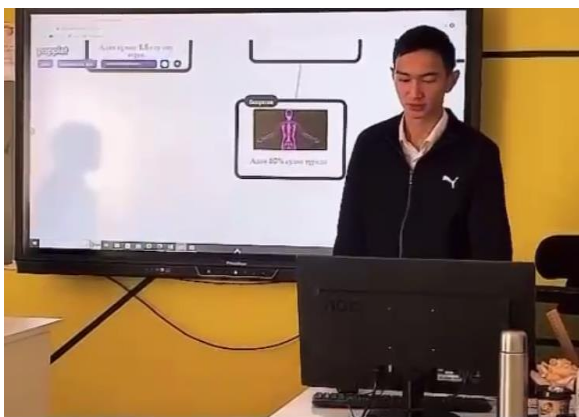
Маңыздысы – мұғалімдерге сыныпта көбірек өзара әрекеттестік орнатуға және оқушылардың оқуын жақсартуға көмектесетін инновациялық тәсіл мен бірегей идеялар. Оқушыларды өз бетінше ойлауға, шешім қабылдауға, топпен жұмыс жасауға, коммуникативті және шығармашылық қабілеттерін дамытуға, жауапкершілікке баулу үшін мұғалімдер мен шеберлер жаңа әдіс-тәсілдерді зерттеп, қолдануы керек.

Білім беру ресурстары білім алушыларға жаңа білімді игеруге, дағдыларды дамытуға және шығармашылық ойлауды ынталандыруға көмектесетін білім беру процестерінде шешуші рөл атқарады. Олар сонымен қатар педагогтерге қызықты және тиімді сабақ әзірлемелерін жасауға көмектеседі. Білім беру ресурстарын білім алушылар да, мұғалімдер де білім беру процесін жақсарту және нығайту үшін пайдаланады.

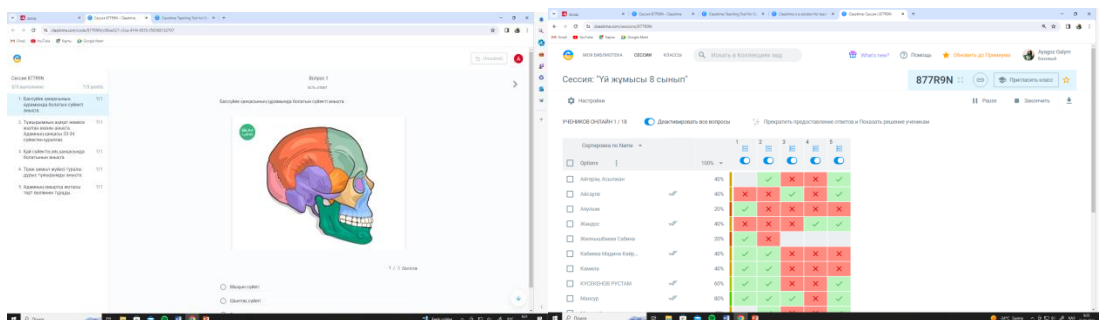
Білім беру ресурстарының түрлерін мыналар құрайды: оқулықтар, қосымшалар мен бағдарламалар, білім беру ойындары және т.б. Қазіргі білім беру ресурстары көбінесе технологиялық компоненттерді қамтиды.

Жаңа ақпараттық технологиялар – бұл оқушыларға зерттелетін материалды жаңаша ұсынуға, оны жүйелеуге мүмкіндік беретін бүгінгі педагогикалық технологиялар.

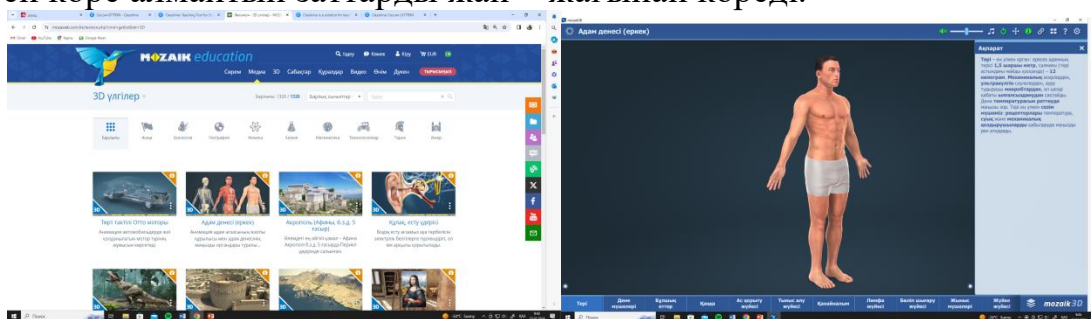
Қазіргі кезде сабақта қолданылатын көптеген платформалар бар. Платформаларды жаңа сабақтың тақырыбын ашуға, жаңа материалды игеруде, жаңа материалды бекітуге, оқушылардың білімдерін тексеруде қолданылады. Сабақтың әр кезеңдерінде қолдануға болады. Мысалы: Popplet, Joyteka, learning.Apps, quizlet.com, Plickers, joiteka.com, wordwall, Canva, Padlet.com, Mindoma, ZipGread, Googl.forms, WordSearch.

Үй тапсырмасын орындаған оқушыларды жеке бағалауға тиімді Canva арқылы жасалынған бағдарламаны ұсынуға болады.

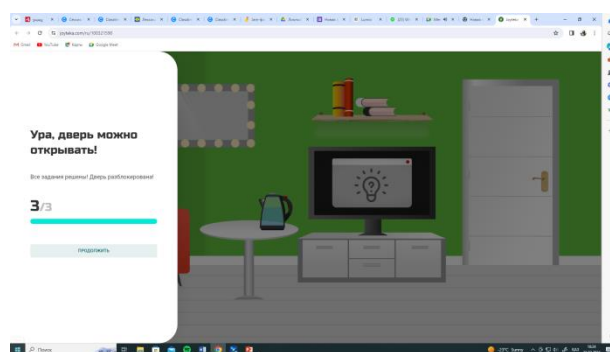
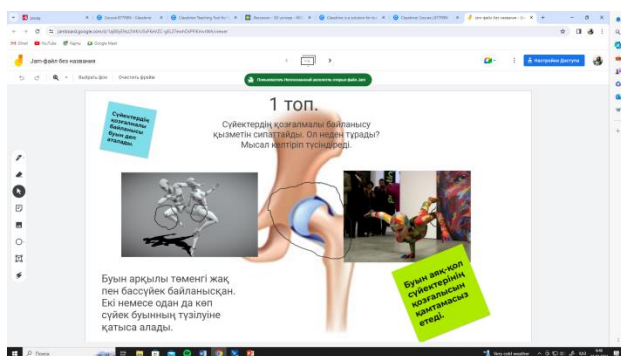

Жаңа сабақпен таныстыруда сандық білім беру ресурстарын оқу материалын тиімді игеру үшін қолданады. Оқушыларға жаңа тақырып бойынша видео көрсету, 3D модельдерді жаңа сабақты түсіндіруде қолданамын. Mozik.com 3D бағдарламасын ұсынамын. Мүшелер жүйесінің суреттерін, муляждармен көрсетуге болса, ал жасушаның құрылысы, терінің құрылысы, нәруыздың биосинтезі сияқты тақырыптарда 3D модельді қолдану тиімді. 3D модельде мүшелердің құрылысымен тереңірек танысады, яғни көзбен көре алмайтын заттарды жан – жағынан көреді.

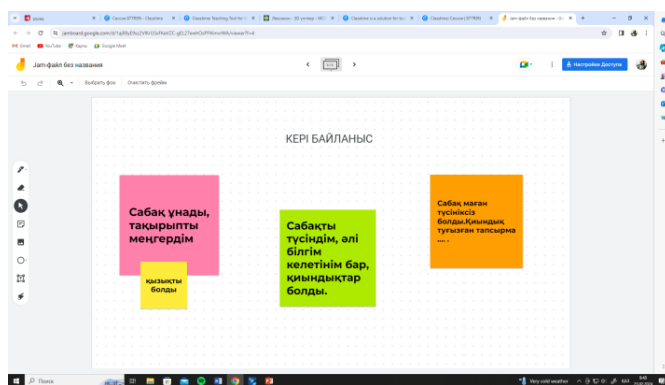
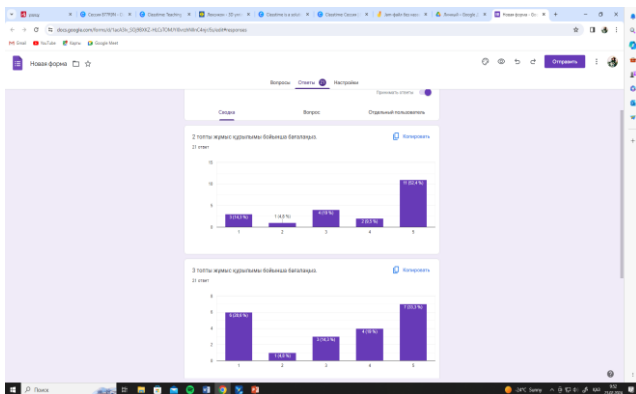

Топтық жұмыста ЦР арқылы "Галерея" / "ПОПС"/"Джиксо" әдіс-тәсілін қолдану.

- <https://jamboard.google.com/d/1aj88yE9sz2VlKrUSxFKeVZC-gEL27ewhOsPFIKmvrWA/edit?usp=sharing>
- <http://app.popplet.com/#/p/7451970>
- <https://www.mindomo.com/ru/dashboard>

Жаңа сабақты бекітуге арналған тапсырмаларды әр түрлі платформаларда дайындауға болады. Мысалы: Googl.forms, Padlet.com.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ДАРЫНДЫ ОҚУШЫЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

*«Қамысты ауданы білім бөлімінің №2 Қамысты жалпы білім беретін мектебі» КММ,
бастауыш сыныбының мұғалімі,
Гизатова А.К.*

Педагогикалық энциклопедияда: «Дарындылық дегеніміз – адамдардың қабілеттерін жақсы дамуының жоғары сатысы», - деп атап көрсетіледі. Осы қабілеттілік арқылы адамдар көптеген жақсы жетістіктерге жете алады. Ал бала бойындағы дарындылықты дамыту жолдары аз емес.

Ғалымдардың айтуы бойынша дарынды балалардың негізгі мәселесі олардың қабілеттерін жеке тұлғалық және әлеуметтік маңызды салалардағы іс-әрекеттерде іске асыру. Басқаша айтқанда, дарынды балалар есейе келе оларға артылған үмітті көбі ақтай алмайды, тек сол балалардың ішінен азы ғана болашақта өзінің ерекше қабілетіне сәйкес орнын табады. Сөйтіп, оқу мекемелердің, мұғалімдердің, ұстаздардың міндеті дарынды балалардың біліми қажеттіліктерін максималды көлемде қамту үшін, жетістікке жетуге олардың қабілеттерін тексеру мен өмірде әлеуметтік және өзін дамыту арқылы дамуына көмек көрсету болып табылады. Мұғалімдердің педагогикалық іс-әрекетіне байланысты айтатын болсақ, онда олар өз пәндері арқылы олардың дамуы үшін жағдай жасай отырып, дарынды балалармен жұмыс жасау бойынша негізгі міндеттерді шешуге нақты көмек көрсете алады.

Дарынды балалардың қабілеттерін іске асыру мәселенің бірі болып табылады. Сөйтіп, дарынды балаларды оқытуға берілген әлеуметтік тапсырысты келесідей түйіндеуге болады: дарынды балаларды оқыту кезінде

олардың өз қабілеттерін іске асыруға және дамытуға мүмкіндік беретін жағдай жасау, кейбір қылықты дамыту және қажетті деңгейге қалыптастыру қажет.

«Сабақ үрдісінде осындай дарынды, талантты оқушыларды қандай әдіс-тәсілдер арқылы дамыта аламын?» - деген сұрақты әр ұстаз өзіне қоятыны мәлім.

Дарынды балаларды анықтағанда және олармен жеке жұмыс жүргізгенде сол бала жанындағы ортаның педагогикалық, психологиялық, әлеуметтік жағдайына назар аударып, сыныптағы атмосферасы мен дамытушылық жігері жағымды танылуы тиіс.

Дарынды балалармен жұмыс жүргізу барысында, олардың жеке бастарының ерекшеліктерін зерттей отыра, ғылыми деректерге, олардың ішінде психология ғылымының басты негіздеріне сүйене отырып, дамыту үрдісін барынша көтеруге мүмкіндік туады. Әсіресе, ес есте сақтау, зейін, ойлау, сөйлеу, ерін сияқты күрделі психологиялық категориялар мен заңдылықтарын бас шылыққа алу аса қажет. Енді ойлау категориясын алсақ, сыртқы дүние заттары мен құбылыстарының байланыс – қатынастарының негізінде адам миында жалпылай түйсіну және жанама түрде сөз арқылы бейнелеуі. Жалпы ми қалай қызмет атқарады? Ми қандай шарлардан тұрады?... Мидың сол жақ, оң жақ жартышары қандай қызметке жауап береді?

Сол жақ жарты шар не үшін жауап беретінін толығырақ қарастырайық:

- Логикалық ойлау;
- Барлық фактілерді талдау;
- Тілдік қабілеттер;
- Сөйлеуді бақылау;
- Оқу мен жазу дағдылары;
- Фактілерді, күндерді, есімдерді есте сақтау және соңғысын жазу;
- Сөздердің тура мағынасын түсіну;
- Ақпаратты дәйекті, кезеңмен өңдеу;
- Сандар мен белгілерді тану;
- Математикалық есептерді шығару;
- Дененің оң жартысының қозғалысын бақылау.

Енді оң жақ жарты шар не үшін жауап береді:

- Интуиция;
- Сөзбен емес, символдар мен бейнелермен бейнеленетін вербальды емес ақпаратты өңдеу;
- Музыкалық қабілет, сонымен қатар музыканы қабылдау қабілеті;
- Метафораны түсіну;
- Өзгенің қиялының жұмысының нәтижесін түсіну;
- Армандар мен қиялдар;
- Әр түрлі әңгімелерде құру;
- Бейнелеу өнеріне қабілеттілік;
- Әр түрлі ақпаратты үлкен көлемде бір мезгілде өңдеу;
- Талдауды қолданбай мәселені тұтастай қарастыру;
- Мистика, ғажайыптарға және жоғары күштерге сену;

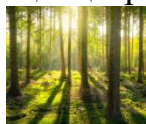
- Дененің сол жақ жартысының қозғалысын бақылайды.

Егер сіз сол қолыңызды немесе аяғыңызды көтерсеңіз, бұл оны көтеру туралы бұйрықтың оң жарты шарда шыққанын білдіреді.

Көріп тұрғандай адам миының екі жартышарларының қызметі бірдей болып келеді. Баланың қабілеттерін барынша дамытып жетілдіру үшін, мидың екі жақ жартышарларының жұмысын арттыру үшін нейрожаттығулардың әсері ерекше. Нейрожаттығу ойлау қабілетін белсендіреді. Қазақтың айтуынша «Адамның ақылы – саусақ ұшында». Саусақпен жасалатын нейрожаттығулар өте көп. Мысалы: «Қоян – әтеш, Сақина, 10 саусақ, Жұдырық – алақан - қабырға, құрбақа» т.с.с. Нейрожаттығудың тағы бір түрі «Екі қолмен сурет салу».

Келесі тағы бір әдіс «Мнемотехника» немесе «мнемоника» грек тілінен аударғанда, «есте сақтау өнері» деп аталады. Мнемотехника - есте сақтау, тіл дамытуда оны дұрыс жеткізе білудегі тиімді әдіс пен тәсілдер жүйесі. Мнемотехника - қарапайымнан басталып, күрделене түседі. Мысалы: мнемокестелерден құрылған тақпақтар

«Ормандағы аю»

Ормандағы аюдың

Құлпынайы көп екен.
Теріп, теріп алайық
Қалтамызға салайық

«Нан»

Нан қоқымын шашпандар
Жерде жатса баспандар.
Теріп алып қастерлеп,
Торғайларға тастандар.

Мнемокестемен жұмыс жасаудың басқа бір түрі:
Сөздерді мнемотехника тәсілімен, қисынсыз байланыстыру:

Түлкі - алма

Тиін - қарақат

Қасқыр - күріш

Тышқан – шалбар

Машина – шай

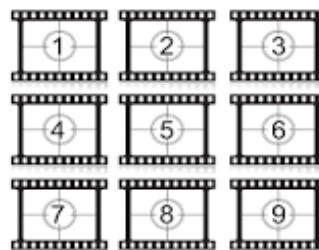
Мнемотехника дамытуға көмектеседі:

- Ассоциативтік ойды

- Көру және есту қабілеті арқылы ақпаратты қабылдау және есте сақтауды

- Қиялын
- Байланыстырып сөйлеуін
- Ұсақ моторикасын.

Қазақ тілі мен әдебиет сабақтарына тамаша қолдануға келетін әдіс-тәсілдердің бірі «Кадроплан». Оқылған мәтіннің сюжеттік ретін орналастыруға берілетін, мазмұның толық білуді қажет ететін тәсіл.

Баланың білсем екен, үйренсем деген талабын ұштайтын, жеке ерекшелік қасиет, қабілеттерін ескере отырып оларды біліммен, іскерлік, дағдымен қаруландыратын, танымдық ой-өрісін және шығармашылық әлеуетін дамытатын мұғалім - ұстаздың ерекше мақсатты қызметінің қажеттілігі жоғары. Шәкәрім Құдайбердиев те «Насихат» атты өлеңінде өмірдің тұтқасы өнер мен білімде, өнерлі озады, білімді ғаламды билейді, ғылым таусылмас кен, оны жас күнінде үйрен деп насихаттайды.

Дарынды бала дегеніміз – болашақта жаңа технологияларды ойлап табатын, ізгі саясаткер, сенімді дәрігер, шебер музыкант, қайталанбас суретші, ол еркін, жауапты, жоғары адамгершілік иесі, бұл ұлттық құндылық.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ И СОТВОРЧЕСТВА ТАЛАНТЛИВОГО ПЕДАГОГА С ОДАРЕННЫМ УЧЕНИКОМ

*Голованова Н.И.,
заместитель директора по УР КГУ «Гимназия № 5
отдела образования города Рудного»*

*Средний учитель рассказывает.
Хороший учитель объясняет.
Очень хороший учитель демонстрирует.
Великий учитель вдохновляет.
Ворд У.А.*

Организация сотрудничества и сотворчества педагога с успешным учеником в образовательном пространстве представляет собой интегрированную паутину взаимодействия по модулям: учитель — ученик, ученик — ученик, учитель – учитель. Содержание учебно-методической работы по выявлению, развитию и поддержке одарённых детей представлено шестью направлениями и тремя формами. Хотим остановиться на ключевых, традиционных для гимназии, апробированных, способствующих гимназистам покорять интеллектуальный Олимп.

В 2018-2019 учебном году в гимназии была использована новая для учебного заведения форма работы с одаренными детьми - Летняя Школа олимпийского резерва (*далее - ШОР*). ШОР – добровольное объединение обучающихся гимназии, которые имеют стремление к совершенствованию своих знания в определённой области науки, учебного предмета.

Руководителем Летней школы является заместитель директора по профильному обучению. Для работы с одарёнными детьми привлечены опытные педагоги-исследователи. Деятельность ШОР для учителей – форма организации внеучебной и каникулярной деятельности с высокой мотивацией к изучению профильных предметов. На занятиях ШОР используются разнообразные формы организации олимпиадной деятельности. Осуществляется сотрудничество с научными обществами учащихся (*далее – НОУ*) других школ; проводятся «уроки-практикумы» преподавателями высших учебных заведений, гуру на пути к успеху.

В состав ШОР до 2020 года входили обучающиеся 7-10 классов гимназии, с 2021 года ряды олимпийцев пополнились учениками 5 и 6 классов, являющиеся призерами предметных олимпиад различных уровней. В 2022-2023 учебном году участниками школы олимпийского резерва стали 79 обучающихся 5-10 классов гимназии. Программы подготовки с успешными олимпийцами разрабатываются учителями-предметниками, согласовываются на научно-методическом совете гимназии.

Одна из основных практических задач современного образования – формирование у школьников навыков исследовательского поведения. Школьная научно-практическая конференция «Путь в науку» - форма образовательной деятельности, направленная на развитие научного мировоззрения, познавательной активности учеников, проектного подхода к исследовательской деятельности под руководством учителя. Учредителем школьной НПК является школьное научное общество «Insight». Современные проектные, проблемно-поисковые технологии позволяет педагогу не только учить, но и помогать ребенку учиться.

Участниками конференции являются обучающиеся 2-11 классов. Для участия в конференции, обучающиеся делятся на возрастные группы (2-7 классы и 8-11 классы) в соответствии с организацией ученических конференций РНПЦ «Дарын». Школьная НПК проводится 2 раза в год. В ноябре в рамках Открытия Ассамблеи НОУ проводятся демонстрационные заседания секций, где обучающиеся презентуют свои разработки. В феврале организуются итоговые заседания секций, где обучающиеся выступают с

докладами о результатах своих работ перед педагогами и сверстниками. Выступления оцениваются жюри по критериям, жюри, выносятся решения об определении победителей и призеров.

В методической работе гимназии значимую роль играют обучающие семинары, тематика которых определяется результатами диагностики по выявлению профессиональных затруднений педагогов гимназии. В этом учебном году возникла потребность в проведении школьного обучающего семинара об эффективной и грамотной организации научно-исследовательской деятельности. Заместителем директора по профилю успешно проведён семинар-практикум для заинтересованных учителей-предметников и молодых педагогов, который способствовал отработке и запуску эффективных механизмов в работе над научными проектами, росту числа педагогов, работающих над созданием научных проектов с обучающимися.

Методическая работа направлена на создание условий для развития личностных и профессиональных качеств педагогов. Единый методический день с 2018 года – традиционная форма повышения педагогического мастерства, профессионального роста учителя, создающая условия для самореализации педагога, для продуктивной работы с одарёнными учениками. Успешный и талантливый педагог для успешных детей – прежде всего, учитель-предметник, глубоко знающий и любящий свой предмет.

Участниками ЕМД зачастую являются опытные учителя, которые охотно транслируют своё мастерство на открытых уроках. Каждый год наш коллектив пополняется молодыми специалистами, для которых данное мероприятие имеет особую ценность, так как не только позволяет перенимать реальный опыт от успешных коллег, но и получать знания, формировать навыки в организации урочной и внеурочной деятельности с успешными и мотивированными учениками.

Методический день проводится два-три раза в год. Тематика определяется исходя из потребности педагогов и их профессиональных затруднений. В нём принимают добровольное участие все учителя. Заместителями директора определяется количество участников (по заявкам от каждого ШМО), рандомно формируются группы (не менее 7 педагогов-гостей), назначаются модераторы групп. На планёрке педагогического коллектива в формате презентационной площадки «Голос модератора» проводится подробный анализ ЕМД. Участники адекватно воспринимают мнения коллег.

Похвала и добрые пожелания – мотиватор к творческому поиску, замечания и рекомендации – старт к размышлениям по внесению корректив. За последние два года, с 2021 по 2023 год, было проведено 5 ЕМД по различной тематике, в которых приняли участие 50 педагогов гимназии, из них 14 успешно прошли ППО на городском уровне, внесли опыт в областной банк передового опыта 6 учителей, 4 человека лицензировали свои работы.

Единый методический день – стартовая площадка для раскрытия потенциала молодых педагогов и трамплин для опытных учителей по успешной

реализации собственных разработок, программ, для продуктивной работы с мотивированными, успешными и талантливыми учениками.

В заключение хочется сказать, что работа педагога с одаренными детьми – это сложный, взаимный, постоянный процесс, требующий от учителя постоянного роста мастерства, педагогической гибкости, тесного сотрудничества с администрацией, психологической службой, педагогами и родителями одаренных.

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ДАРЫНДЫ ОҚУШЫЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУ ЖҮЙЕСІ

*«Денисов ауданы білім бөлімінің
Фрунзе жалпы білім беретін мектебі» КММ,
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі,
Дауренбекова К.Р.*

*Дарынды бала – ел ертеңі
Дарынды бала – ел тірегі.
М. Әуезов*

Болашақтың жастары қандай болмақ? Бұл бүкіл адамзатты ойландырып отырған жайт. «Жас бала жаңа өркен жайған жасыл ағаш тәрізді», - дейді халқымыз. Жерге отырғызған жас көшет қашан тамырын тереңдетіп, жапырағын жайып саялы ағаш болып үлкейгенше мәпелеп-күтіп, үзбей тәрбиелеуді қажетсінеді. Адам да сол тәрізді. Менің мұғалім ретіндегі оқу мен тәрбие саласындағы аса маңызды міндетім – талабы таудай дарынды жеке тұлғаны іздеп тауып, оны жетілдіріп шығару. Ал мақсатым - тәрбие мен білім бере отырып, ұлттық дәстүрді ұстаушы, дені сау, адамгершілігі мол, қабілеті дамыған, жан-жақты, бәсекеге қабілетті, ұлтжанды іскер, өрісі биік адамзат тәрбиелеу. Әрбір ұстаз ойлау қабілеті жоғары оқушысы болғанын қалайды. Мемлекетіміздің рухани және әлеуметтік дәрежесі қазіргі таңда білім деңгейімен бағаланады. Жастарды осы талапқа сай тәрбиелеу үшін, мұғалім өзі оқыту әдістерін жетілдіріп отыруы тиіс. Яғни, **Дарынды дамыту** – ұстаз парызы

Кейінгі уақытта, білім беру жүйесін өзгертуде – бала дарындылығын айқындауда жаңа талаптар қойылып отыр. Ол «аса дарынды балалар» үшін білім беру ұйымдарында білім беру бағдарламалары бойынша жүзеге асырылатын білім болып табылады. Міне, бұл да дарынды балаларды қолдаудың бір түрі болып табылады.

Дарындылық – бұл өмір бойы жүйелі дамып отыратын психика сапасы, адамның басқалармен салыстырғанда бір немесе бірнеше іс-әрекет түрлеріндегі қол жеткізген жоғары жетістіктерінің көрінісі.

Дарынды бала – өз құрбыларынан ақыл-ойының дамуымен біршама озатын немесе аса көрнекті арнаулы қабілеттерін көрсететін бала.

Балалық жас – қабілеттер мен тұлға қалыптастыру, бала психикасында шоғырланған түрлі үрдістерді саралау кезеңі. Сондықтан оқушы дарындылығын дамытудың маңызы зор.

Негізгі бөлім

Дарынды бала – ол кім?

Бұл сұраққа жауап беру үшін негізгі екі аспектіні назарда ұстау қажет: Дарынды баланы анықтау және онымен жұмыс істеуді ұйымдастыру. Дарынды балалардың бір-бірінен айырмашылығы болғанымен, кейбір ортақ ерекшеліктері де бар. Дегенмен ғылымда **бала дарындылығын анықтайтын кейбір әдістер бар.**

Олар:

- Аналитикалық (Жаппай әдіс)
- Түрлі тесттер
- Анкеталар
- Ата-ананың әңгімесі
- Мұғалімнің мінездемесі
- Диагностикалық әдіс.

Дарынды балалармен жұмыс істеу мазмұны

- Мектептегі айрықша қабілетті, дарынды оқушыларды анықтау, қолдау.
- Дарынды балалармен тұрақты, жүйелі жұмыс жасап, олардың табиғи қабілетін ашу, дамыту.
- Дарынды балалардың күнделікті сабақта алған білімі мен іскерлігін үнемі назарда ұстау.
- Дарынды баланың пәнге қызығушылығы қаншалықты деңгейде екендігін анықтап, пән олимпиадаларына қатыстыру.
- Оқушының білім-біліктілігін анықтай отырып, деңгейлік тапсырмалар беру.
- Шығармашылық ізденісін шыңдау бағытында қандай қосымша әдебиеттер пайдалану қажеттігіне кеңес беріп отыру.

Дарынды балаларды анықтау

Жолдары

1. Дискуссия туындайтын жағдай жасау
2. Сабақ үстінде экстремалдық жағдайлар (ситуациялар) туғызу
3. Ойындар ұйымдастыру (КВН, сайыс, дебат, т.б.)
4. Топтық жұмыс ұйымдастыру
5. Творчестволық потенциалын зерттейтін тәсілдер жүргізу
6. Әр оқушыға өсу деңгейін көрсететін мониторингтер жасау
7. Деңгейлеп оқыту
8. Жеке тапсырмалар беру

Дарынды балалармен жұмыс істеуде нені ескеру керек?

Балалардың пәнге қызығушылығын, білуге құштарлығын нақты анықтау.

Балаға тапсырманы деңгейлеп беріп, зейінін тұрақтандыру қажет.

Баланың мінез-құлық ерекшелігін білу (нені ұнатады, нені ұнатпайды, қай кезде білімді жақсы меңгереді, қай кезде шаршайды? т.б.).

Баланың бір қалыпты, жүйелі жұмыс жасауына көңіл бөлу.

Берілген тапсырманы бірлесе талдау.

Бала қызығушылығына қолдау көрсету, орынды кеңес бере білудің маңызы зор.

Дарындылық анықтамасы:

1. Іс-әрекеттің сәтті орындалуын қамтамасыз ететін қабілеттік істің өзара сәйкестік сапалығын айтады.

2. Іс-әрекеттің жағдайдағы ерекшелігін, кеңінен қамтылған адам мүмкіндігі.

3. Ақылдың потенциалы немесе интеллект. Оқуға, білімге жалпы танымдық мүмкіндіктер және қабілеті.

4. Баланың табиғаты арқылы дамыған қабілет туралы.

5. Таланттылық және адамгершілігінің жоғары жетістіктерге жеткізетін іс-шаралар.

Дарынды баланың сипаттамасы:

1. Интеллектуалдық сферасы.

2. Білімділік өрісі

3. Ойлау қабілеті ерекшесі тұрақты, қызығуы мол, кейде бір іспен айналысса тоқтай алмайды, өз ойын ерте жеткізеді.

Дарындылық үш параметрмен анықталады:

1. Танымдылық жеке дамуы.

2. Психологиялық дамуы.

3. Физикалық дамуы.

Дарынды оқушыларды таңдау барлығы назар аударатын ерекшеліктер.

1. Дарынды бала өзгеше және шапшаң ойлайды.

2. Дарынды оқушылардың ішкі сезімі жағынан өзгешелігі өте сезімтал, ықылас қойған нәрсесін, тақырыбын әр жерде негізгі мәселе етіп ұсынады.

3. Дарынды оқушылардың физикалық тұлғадан ерекшелігі дамудағы шапшаңдылық ақындарша сөйлеуі жиі-жиі берілуі қиял-күйінің басым түсуі.

4. Әлеуметтік тұрғыдан ерекшелігі адамгершілік сезімдерінің ерте дамып жоғары моральдық қасиеттерге ие болуы.

Дарындылықты анықтағанда төмендегі факторларды ескеру керек.

1. Жас ерекшелігі.

2. Тұлғалық ерекшелігі.

Қазақ тілі мен әдебиет пәнінен дарынды оқушылармен жұмыстың мақсаты:

1. оқытуды жеке тұлғаға қарай бағыттау, диагностикалық зерттеу жүргізу арқылы дарынды оқушылардың қабілеттерін дамыту;

2. оқушылардың тілдік көркем стильді ауызша, жазбаша түрде қолдана білу біліктерін жетілдіру;

3. шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерінің дамуына жағдай жасау.

Қазақ тілі мен әдебиет пәнінен дарынды оқушылармен жұмыстың міндеті:

1. сабақ және сабақтан тыс кезеңдерде көркем әдебиетке сүйіспеншілікке баулу;
2. тілдік қолданыстарының әдеби деңгейін қалыптастыру;
3. таным белсенділігі мен өзіндік ізденісті жетілдіру;
4. логикалық ойлауын, функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыруға бағыттау;
5. өзін-өзі дамытуға, болжам жасай білуге жағдай жасау.

Қазақ тілі мен әдебиет пәнінен дарынды оқушылармен жұмыстың МАЗМҰНЫ.

Мектеп, соның ішінде оның мұғалімі, ең алдымен, қоғамның әлеуметтік тапсырымын, өзі өмір сүріп отырған ортаның негізгі мақсаттарын жүзеге асыру айналасында жұмыс істеуі керек. Әлемдік білім кеңістігіне ену, өзіндік орнымызды анықтау – мұғалімдер қауымының алдына зор міндет жүктеп отыр. Соның бірі және бірегейі – оқытуды жеке тұлғаға қарай бағыттау, еліміздің ертеңі жас буындардың бойындағы қабілет пен талантты дер кезінде танып, аша білу. Бүгінгі ғаламдану процесінде ұлттық бейнені сақтау – ең негізгі құндылық. Бұл құндылық тіл беріктігіне, тілдік ортаны дамытуға тікелей байланысты. Оқылатын пәндердің нысандары тіл арқылы ғана танылады. Қазақ деген елді өзгелер дарынды түлегімен, ойшыл ғалымымен, ұлтжанды данасымен таниды, ал осындай асылдарды әлемдік биікте таныту тіл арқылы жүзеге аспақ. Ендеше, оқушының тілдік дарындылығын дамыту – бүгінгі таңдағы басты мәселе. Бағдарламаның мазмұны оқушылардың тілдік дарындылығын дамытуға бағытталған бірнеше бөліктерге бөлінген.

1 бөлім. Оқушы дарындылығын зерттеуге арналған жұмыс түрлері қамтылған. Дарындылық белгілері ретінде өз бетімен жағдаяттарды шеше алуы, тілдік қолданыстарға деген қызығушылығы өте жоғары болуы, дербес іздену жұмыстарын іске асыруы, алдына мақсат қою, жету жолдарын қарастырады; өзіне-өзі бақылау жасауы, стильдік зерттеушілік қабілеттері қалыптаса бастауы есепке алынады.

2 бөлім. Оқушылармен сабақ барысында жүргізілетін деңгейлік тапсырмалар жүйесі қамтылған. Сабақтарда интербелсенді әдістер сын тұрғысынан ойлау стратегиялары арқылы пәндік-білімдік парадигманы тілге деген сүйіспеншілік парадигмасымен алмастыратыны қамтылған. Ол сабақтың әр кезеңінде қолдануға ыңғайлы стратегиялар негізінде көрсетілген.

3 бөлім. Оқушылармен сыныптан тыс кезеңде жүргізілетін жұмыс түрлері түрлі сайыстар мен пәндік олимпиадалар және мен интернет арқылы қашықтан жүргізілетін жұмыс түрлері берілген. Яғни оқушыны жан-жақты дамыту жолдары ескерілген. Сондай-ақ, оқушылардың басқа мәдени шаралармен және қаланың, аудан мен облыстың, республика мен халықаралық деңгейде өткізілетін сайыстар мен шараларға қатысуына бағытталған.

Қазақ тілі мен әдебиет пәнінен дарынды оқушылармен жұмыстың

КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕ.

1. оқушыларды өз тілінде жатық сөйлеуге, кез-келген ортада қарым-қатынасқа түсе алуға даярланады;
2. кестелі, бейнелі тілдік сөйлеуді қолданады;
3. Өзіне тән стильдік ерекшелігі қалыптасады;
4. Сөз бояуын құбылта алады.
5. Ойын анық, дәл, шешен тілмен жеткізеді.
6. Сөзі ой мен сезімге әсер ететін мағыналы сөздік тұлғаларды қолданады;
7. Әдеби тілдік нор-маларды ұтымды қолданады.
8. Жағдаяттардан жол тауып шыға алады.

Әрине, артқарылған істер аз емес. Дегенмен, әлі де болса бізді ойландыратын, толғандыратын істер жетерлік. Атап айтқанда, олар – білім сапасын арттыру, оқушылардың біліміне, ойлау қабілетіне сай деңгейлеп оқыту, ғылыми-ізденіс қабілеттерін қалыптастыру, т.с.с. Өйткені, ХХІ ғасыр - білімділер ғасыры. Ендеше бізге ой өрісі жоғары дамыған, зерделі, жан-жақты парасатты ұрпақ керек екенін бір сәт те естен шығармағанымыз жөн.

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС

*«Науырзым ауданы білім бөлімінің
Раздольный жалпы білім беретін мектебі» КММ,
қазақ тілі мен әдебиет пән мұғалімі,
Досмагамбетова А.Т.*

*Баланы тәрбиелеушінің дәл өзіндей
қылып шығармай, келешек заманына
лайық қылып шығару керек.
Жұмабаев М.*

Қазіргі заманға сай жеке тұлға қалыптастыру үшін оған ықпал ететін басты адам ол – жаңашыл, шығармашыл мұғалім. Әрбір жеке тұлғаның бойында өнерге, шығармашылыққа спортқа деген ынтасы, дарыны болады. Ал, оқушы бойындағы дарындылықты байқап, әрі қарай шыңдау мұғалімнің шеберлігі. Мұғалім дарынды балаларды анықтаған кезде – өз алдына және оқушының алдына мақсат, міндет қоя білу керек.

Дарынды оқушымен жұмыстың негізгі мақсаты — олардың шығармашылық жұмыста өзінің қабілетін іске асыруға дайындығын

қалыптастыру. Ал мақсатқа жету оқу бағдарламасын тереңдетіп оқыту және оқушының танымдық белсенділігін дамыту арқылы жүзеге асады.

Қазақ тілі және әдебиет сабақтарында: ақпараттық – коммуникативтік, модульдік, сын тұрғысынан ойлау технологиясының элементтерін пайдалану оқушылардың білімдерін шыңдап, дарынды оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыта түседі.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында мультимедиялық және электрондық оқулықтарды және интерактивті тақтаны пайдаланғанда:

- тақырыпты оқып үйренеді;
- дұрыс сөйлеуге дағдыланады;
- ережелерді сызбалар арқылы түсіндіріп, оқушылардың есінде сақтауға көмектеседі.

Ал ақпараттық жаңа технологияны қолдану оқушыға не береді?

- Оқу материалдарын жиі қайталау мүмкіндігінің өсуімен қатар шығармашылық шеберлігінің артуына жағдай туғызады;

- көрнекті түрде тапсырмаларды орындай алады;

- ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысуға көмектеседі;

- уақытты үнемдейді;

- қайталау мүмкіндігі кеңейеді;

- орындаған жұмыстарының қателіктерін бірден көруге мүмкіншілік тудырады.

Интерактивті тақтаға аудио таспадағы өлеңдерді, электронды оқулықтарды компьютер арқылы енгізіп, тақырыбы бойынша сабақта қолданамын. Бұл көрнекі құралдар тақырыпты ашуға, оқушыға жеткізуге көп көмегін тигізеді. Әрбір оқушы таңдалған тақырып бойынша жаттығулар мен тапсырмаларды орындап, тестілер шешіп, семантикалық карталар және сызбалармен жұмыс жасауға дағдыланады. Мазмұны қиындау бір үлкен тақырыптың бөліктерін өткенде қосымша бейнехабар және клиптер қажетті элемент болып табылады.

Дарынды оқушының бойындағы шығармашылықты дамыту үшін қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында төмендегідей жұмыстарды ұйымдастыруға болады:

- жеке жұмыс;

- әр шығармашылығына көңіл бөлу;

- әдеби шығармалар бойынша эссе жазу;

- ақын-жазушылар туралы мәлімет жинау, талқылау;

- шығарманы өз бетінше аяқтау;

- мектепшілік, қалалық, облыстық сайыстарға қатысу;

Қазақ тілі немесе әдебиет сабақтарында дарынды оқушыларды ғылыми-зерттеу жұмыстарына баулуға байланысты сабақта проблемалық сұрақтар мен тапсырмалар қою арқылы оқушыны зерттеуге жетелеуге болады.

Оқушылардың белсенділігін, қызығушылығын арттыра түсу үшін, шығармашылық қабілеттерін сабақта дамытуда әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады.

Сабақ барысында оқушының ізденуі мен зерттеу дағдыларын қалыптастыра отырып, пәнге деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында технологиялар баршылық. Солардың бірі «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясы.

Оқушылардың мәтінмен жұмыс дағдыларын дамытуға, ауызша және жазбаша тілдің барлық түрін қарым-қатынас дағдыларын меңгертуге бағытталған технология болып табылады.

Осы орайда мен сіздерге өз сабағымда қолданатын сын тұрғысынан ойлаудың бірнеше әдіс-тәсілдерін сіздерге көрсете өтейін.

«МИКС» жаттығуы

Бұл жерде оқушылар жеке жұмыс, я болмаса топтық жұмыста өте ыңғайлы әдіс-тәсіл болып табылады. Оқушыларды шығармашылыққа баулуға өте ыңғайлы, өтіп жатқан тақырыпқа байланысты 9-10 тірек сөздер жазылады. 1-ші оқушы – өлең шығару, 2-ші оқушы – эссе жазу, 3-ші оқушы – суреттеу, 4-ші оқушы – сахналық көрініс, 5-ші оқушы – бір әннің әуеніне салып орындайды.

«МИКС» жаттығуы өздеріне 1 сөзден алып, сол бойынша жұмыс жасайды. Бұл әдісті топтық, жекелеме жұмыстарда қолданған тиімді.

«FILA толтыру» әдісі

Бұл әдісте оқушы оқыған шығармасы бойынша ойын жинақтауда өте тиімді.

F. Дерек (шығармадан кейіпкер бейнесін ашатын деректі жинау);

I. Пікір (Кейіпкер туралы өзінің ой -пікірі);

L. Сұрақ (Кейіпкердің образдық тұлғасын ашатын сұрақтар);

A. Іс-әрекет (Автордың кейіпкерді сомдауда қолданылған тәсілі)

Дерек	Пікір	Сұрақ	Іс-әрекет

«Зуылдақ» әдісі

Ортақ тақырып беріледі. Тақырып бойынша берілген уақыт ішінде ойларына келген сөздерді айтып шығады. Бұл әдісті сабақ ортасында қолдануға болады.

Тиімділігі: Тез, түсінікті сөйлеуге үйренеді, сөздік қорлары дамиды, ойлау қабілеттері артады.

«Kahoot» жобасы – оқу мақсатында дидактикалық ойын арқылы немесе оның көмегімен тест, сауалнама, оқу барысында дидактикалық ойын құрастыра аламыз немесе оқушының білімін тексеру мақсатында сайыс түрінде қолдануға болады. Бағдарлама үстел үсті (компьютер, ноутбук) сонымен қатар смартфондар арқылы жұмыс істейді.

Артықшылықтары: бұл бағдарламаның артықшылығы көп. Бұл бағдарлама арқылы:

- оқушының сабаққа деген қызығушылығы оянады,
- келесі сабаққа одан да жақсырақ дайындалып келуге ұмтылады;
- және білмегендерін біліп, өзіне бір қорытынды жасай алатындай жағдайға жетеді;

Сондықтан да бұл бағдарламамен сабақ өткізу барысында ешқандай да қиындықтар туындамайды.

Бұл бағдарламамен қалай сабақ сұрауға болады?

Үйге берілген тапсырманы орындағанын тексеруге өте тиімді. Және жаңа сабақты өткеннен кейін, оқушылар нені түсініп, естерінде не қалғанын тест арқылы осы бағдарламамен тексеруге болады. Бұл бағдарламаның тағы да бір ерекшелігі: сіз бұл жерде жазып отырмайсыз, маған керек, осындай бала осындай сұраққа жауап берді деп жазып отырмайсыз. Бағдарлама ең соңында әрбір оқушының өзінің бір баллын шығарып береді, білім деңгейі барлығын көрсетіп береді. Сондықтан да бұл бағдарламамен сабақ өткізу өте тиімді, пайдалы.

«Акроним» әдісі

Ережесі: бір сөздің немесе сөз тіркесінің бірінші әріптерінен басталатын сөйлемдер құрау, өлең шығару.

Мысалы: «**Мен жастарға сенемін**» өлеңінен «**сенемін**» деген сөзге акроним жазады.

Сенімін ақтап,

Елдігін сақтап,

нар тұлғалы ағалар.

Егемендікті жақтап,

Менмендікті даттап,

Ізгі амалға бастап,

Наз батыр бабалар.

Бұл жерде бастапқы әріптерінен өлең ғана емес, сөйлем құрап жазуға да болады.

Аудандық қазақ тілі мен әдебиеті бойынша Фарманова Севда «Тіл шамшырақтары» олимпиадасына қатысып II орын; аудандық «Төтенше жағдай» тақырыбында эссе жазып I орын. Жетекші Досмагамбетова Айнагүл Төлегенқызы аудандық конкурске оқушы даярлағаны үшін мадақтамамен марапатталды.

Ыбырай Алтынсариннің ағартушылық қызметі мен шығармашылығын білім беру ұйымдары арасында кеңінен насихаттау мақсатында өткен Ы.Алтынсарин атындағы I республикалық олимпиадасына қатысып, Тыныштық Береке Нұр-Сұлтан қаласына барып, Республикалық конкурстан II орынды иеленді. Оқушы **төс белгі, жинақ кітап, дипломмен** марапатталды. Жетекшісі Досмагамбетова Айнагүл Төлегенқызы Ы.Алтынсарин атындағы I республикалық олимпиадасына білімді де талапты оқушы дайындағаны үшін **Алғыс хат, төс белгі, жинақ кітабымен** марапатталды.

Мұғалім бақылаушы емес, бағалаушы емес, танымдық іс-әрекетін ұйымдастыратын шығармашылық істердің ұйытқысы. Тек осындай оқыту ғана оқушы интеллектісінің көзін ашып, шығармашылығын, танымдылығын дамытады.

Қорыта айтқанда, қазақ тілі сабағында ақпараттық коммуникативті технологиялар оқушының жаңа ақпаратты меңгеріп, өз бетімен ізденуіне, пәнге

деген қызығушылығын арттыруда, мектепте алған білімін күнделікті өмірде жасқанбай қолдануға септігін тигізеді.

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

*«Қамысты ауданы білім бөлімінің
№2 Қамысты жалпы білім беретін мектебі» КММ,
география пәні мұғалімі,
Женисхан А.*

«Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, білім, ар, мінез деген қасиеттерімен озады» деген Абай. Ұлы ақын айтқан осы сөздің мәніне тоқталсақ, озық ойлы білімдар адамдар заманның дамуына өз үлесін қосады. Ойлау, іздену – табиғаттың адамзатқа берген керемет сыйы. Бұл қабілет барлық адам бойын біркелкі дарымаған. Қабілет іс-әрекеттің белгілі бір түрін ойдағыдай нәтижелі етіп орындауда көрінетін адамның жеке қасиеті. Дегенмен табиғат оны бәріне бірдей етіп бөлмей, біреуге көбірек, біреуге азырақ, ал үшіншілеріне мүлдем берілмегені де анық. Қазірге дейін ғылым мен тәжірибеде дарындылық туралы екі түрлі көзқарас бар. Біреулері кез-келген бала дарынды, тек уақытында нақты қабілетін анықтап, дамыту керек десе, ал қарсы көзқарастағылар дарындылық өте сирек құбылыс, жалпы адамдардың өте аз тобына ғана тән дейді.

Дарынды оқушымен жұмыс жасауда «Қазіргі заманға бейімделген интеллектуалды жеке тұлғаны қалыптастыруды» мақсат етіп алып, осы мақсатқа жету үшін төмендегідей міндеттер қойдым:

- Дарынды оқушылар туралы ерекшеліктермен танысу;
  - География пәніне оқушылардың қызығушылығын ояту;
  - Өзіндік тану, өзіндік даму қасиеттерін ашу;
  - Оқушылардың өмірлік құндылықтар мен мақсаттарын айқындап алуына бағыттау;
  - Оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамыту;
  - Интеллектуалды нарық заманына сай азаматты қалыптастыру.
- Оқушының бойында күтілетін нәтиже:
- Географиядан терең білім алу;
  - Пәнге деген қызығушылығын арттыру;
  - Шығармашылық қабілетін қалыптастыру;
  - Идеяға бай шешімдердің альтернативтілігін ұйымдастыру;
  - Әр түрлі жағдайда тапқыр, құрастырғыш, ойдан шығарғыш болу;

- Өз бетімен жұмыс жасай білу;
- Жан-жақты қабілетті болу;
- Алдына мақсат қою және оған жете білу.

Дарынды оқушылармен үнемі қарым-қатынаста болу керек, олардың басқа қандай пәндерге қызығатындығын, сабақтан тыс уақытында немен шұғылданатынын біліп, оларға қосымша қызықты, логикалық ойлауға тартатын, функционалдық сауаттылығын арттыратын, сыни тұрғыда ойлау қабілетін дамытатын тапсырмаларды өздігінен орындауға тапсырма беріп, үнемі оларды қолдап, мадақтап «Сенің қолыңнан бәрі келеді, ойланып, асықпай барлық ойыңды салсаң, осы тапсырмаларды орындай аласың, жетістікке жетесің!» деп отырсаң, оқушы барын салып талпынады. География пәнінен олимпиадаға балалар дайындауда олардың математикалық біліміне көп назар аударуымыз қажет, өйткені, барлық географиялық тапсырмалар тікелей математикалық есептермен байланысты. Географиялық карталарды оқуда, оқушы оның қандай проекцияда, масштабын анықтай, мазмұнын, қосымша мәліметтерін пайдалана алуы, терең білуі, қызғуы маңызды.

Дарынды оқушылармен теория, кітаптар оқу, номенклатура жаттау, танымдық видеолар мен кинолар қарау, практикалық жұмыс жасау, далалық турға шығу, топтық сабақтар, факультативтер, конкурстар, оқушылардың талғамы бойынша үйірмелер, оқушылардың талдауы бойынша курстар, интеллектуалдық марафондар, олимпиадаларға қатыстыру бағыттары бойынша жұмыс жасаймын. Жұмыс жасау барысында СТО және АКТ технологияларының әдіс-тәсілдерін жиі пайдаланамын. Оқушының қызығушылығын ояту, ой толғанысын ашу, ойын қозғау, мағынаны аша білуге үйрету үшін, СТО-ның миға шабуыл, алтернативті тест, INSERT таңбалы кестесі, шатысқан қисынды тізбектер, шығармашылық жұмыс – синквейн әдіс-тәсілдерін қолданамын. АКТ технологиялар элементтерін пайдалану арқылы оқушыларға өздігінен ізденуге бағыт бере отырып, сайттар мен порталдарда емін-іргін жұмыс істей алуға үйретемін. «Kuddelik.lessons», «Онлайн мектеп» порталдарында тапсырмалар мен тест жұмыстарын орындаса, «Joо.kz» сайтында ҰБТ-ға дайындалуға арналған тест тапсырмаларын орындайды, «Flippity.com», «Joyteka.com», «Datawrapper» сайттарында күнделікті сабақтарға тапсырмалар құрастыруға, картотека жасауға көмектеседі, «Microsoft Excel» бағдарламасында 3D карта жасауға үйренеді. География пәніне байланысты облысымызда өтетін семинарға жиі қатысудың арқасында, әріптестерімнің көптеген тәжірибелерін өз жұмысымда пайдаланамын, бөліскен материалдарын оқушылармен жұмыс істей отырып, жетістіктерге жетудеміз. Мысал ретінде: <https://www.seterra.com/> сілтемесі арқылы елдердің қайда орналасуын жататту үшін пайдалансам, келесі сілтемеде <https://phet.colorado.edu/> жер бетіндегі үдерістерді танып білу үшін көмектеседі. Жоғарыда айтылған әдіс-тәсілдермен жұмыс істей отырып төмендегідей оқушыларымның жетістіктеріне қол жеткіздік.

Оқушылардың аты-жөні	Қатысқан олимпиадалары
-----------------------------	-------------------------------

Гизатов Әмірхан	География пәнінен жасөспірімдер олимпиада, аудан, 1 орын, облыс сертификат
Кенезбай Зият	Жалпы білім беретін пәндер бойынша оқушылардың Республикалық олимпиадасы, аудан 1 орын, облыс сертификат
Қуатбекқызы Айша	География пәнінен юниорлық олимпиада, КИО, 3 орын
Жумагулова Томирис	География пәнінен юниорлық олимпиада, 2 орын

Қорытындылай келе, оқушылардың шығармашылығын, қызығушылығын дамыта отырып, ғылым саласында, байқауларға дайындай отырып, дарынды, шығармашыл, білімді, ізденімпаз, тапқыр қабілеті зор оқушы шығару - әрбір ұстаздың міндеті. Бүгінгі күннің негізгі талабы білімді адамды әлемнің бүтіндей бейнесін қабылдай алатын, шығармашылық таныммен тікелей қатынас жасай алатын, жаңаша ойлай алатын дарынды адамға айналдыру.

РАБОТА С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ НА УРОКАХ НВИТП

*Ивко В.В.,
организатор и преподаватель НвиТП,
КГУ «Щербаковская общеобразовательная школа
им. М. Хакимжановой отдела образования
Алтынсаринского района»*

Одаренный ребенок — это ребенок, который выделяется яркими, очевидными, иногда выдающимися достижениями (или имеет внутренние предпосылки для таких достижений) в том или ином виде деятельности. Одаренные дети требуют особого подхода.

Так кто он такой, мой одаренный ученик? Какие именно особенности взаимодействия с ним непосредственно на своих уроках я бы выделил и отметил?

В первую очередь, это курсант, проходящий курс начальной военной и технологической подготовки. Это обучающийся 10-11 класса, то есть старшекласник. В силу своего возраста, скорее всего, уже осознавший свою и индивидуальность, и особенности своего развития. Разумеется, отношение к этим особенностям у одаренных ребят может быть различным. И вот уже, исходя из этого, я пробую выстроить модель поведения и взаимодействия с

учеником на преподаваемом мною уроке. Я считаю, что быть наделенным выдающимися способностями совсем нелегко, и таким молодым людям нужна особая поддержка и уважение со стороны старших. В свою очередь, такие ученики могут стать отличными помощниками и сподвижниками для преподавателя.

Предмет НВиТП, особенно в его новом формате Начальная Военная и Технологическая Подготовка, имеет особенность в огромном количестве межпредметных связей и изучении самых разнообразных областей человеческой деятельности. Информация и знания, полученные учащимися практически от всех школьных дисциплин, звучат и применяются на моих уроках. Это, конечно, традиционные для школы: физика, химия, математика, история, биология, география, языки, физическая культура, а также медицина, психология, ПДД и, непосредственно, военное дело. Конечно, при таком разнообразии изучаемых вопросов одарённому, творческому ребенку предоставляется возможность максимально ярко проявить все свои таланты.

Обладая знаниями, иногда чуть не меньшими, чем у преподавателя в изучаемом вопросе, ученик в ходе урока может вести довольно содержательные беседы с учителем, нестандартно и грамотно давать ответы на поставленные вопросы. При этом, как правило, подросток разговаривает на языке своих сверстников, одноклассников в манере хорошо понятной и близкой им. Диалог, происходящий на занятии, более понятен, а информация более привлекательна для всех участников урока. Класс с интересом вовлекается в работу, урок проходит более продуктивно и интересно.

Таким образом, одаренный ученик в некотором роде выступает в роли мотиватора для одноклассников. И, как я уже говорил, может быть хорошим помощником и сподвижником для самого учителя. Занятия, проведенные со взаимным интересом, дают положительный эмоциональный подъем не только ученикам, но и самому преподавателю, так же мотивируя и позитивно настраивая его на следующие уроки.

Одаренный ребенок в классе это, конечно же, в первую очередь, не только ответственность, но и прекрасная возможность для учителя проявить свои лучшие профессиональные качества, дать талантливому ученику тот максимум знаний и суждений, которые, благодаря своему природному дару, ребенок сможет усвоить и применить для своего успешного развития. Уважение к учащимся важно для повышения эффективности работы учителя. Потому, с большей долей вероятности, это как раз тот случай, когда ученик превзойдет своего учителя.

ФИЗИКА САБАҒЫНДА ДАРЫНДЫ ОҚУШЫЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

*«Науырзым ауданы білім бөлімінің
Раздольный жалпы білім беретін мектебі» КММ,
физика пәнінің мұғалімі,
Ильсова М.Д.*

Алдымызда отырған балалардың бәрін дарынды деп айту мүмкін емес, өйткені олардың қабілет, икемі, қызығушылығы, тіпті алдына қойған мақсаты мен денсаулығы да, дамуы, ой-өрісі мен сөйлеуі де сыртқы бейнесі де әр алуан. Осы қасиеттер бастауыш сыныптарда нақты, дәл байқала бермесе де, жоғарғы сыныптарда құрамы әр түрлі балалармен жұмыс істеу, әрине қиын. Сондықтан әр сынып оқушылары АВС, немесе 1-2-3 сияқты топтарға бөліп, оқу үрдісінде жеке баланың қабілетін ескеріп оқушылардың дарынын саралап оқытылу міндеті алға қойылды. Белгілі бір пәнін оқушының білім, білік дағдысының жиынтығын әр түрлі байқаулар, емтихан олимпиададан көруге болады, бірақ тума талант пен туа біткен дарын емес.

Физика сабағында дарынды оқушылармен жұмыс жасаудың жалпы түрлері: Жоғарыда анықталған А, В, С типтегі оқушылар барлық топта да кездеседі және әр сыныпта бар. Сондықтан, өз сабағымда осы оқушылармен жұмыс жасаудың негізгі **бес қағидасын айқындадым:**

- 1) тұлға ретінде дамуына мол мүмкіндік жасау;
- 2) сабақтан тыс уақыттағы жұмысқа да жұмылдыра білу (қызықты үй тапсырмалары);
- 3) жеке-даралық және дифференциялдап оқыту қағидасы;
- 4) сабақ барысындағы мұғалім тек бағыттаушы жетелеуші.
- 5) оқушылардың тапсырманы таңдаудағы еркіндігі

Менің міндетім – осы оқушыларыма сындарлы оқытудың жеті модульдерін ықпалдастыру арқылы, заман талабына сай білім беру. Сабақты жоспарлауда жеті модульді енгізу себебім, сабақты жақсарту, оқушыларға жақсы, тиянақты білім беруді көздедім. Сабақ барысында өткен білімдерін тиянақтау, есте сақтау, еске түсіру қабілеттерін дамыта отырып, дағдыларын қалыптастыру. Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқушылардың жас ерекшеліктерін ескеріп, жеті модульдерді тақырыптың әр тапсырмасына сай жүйелеуге үйрендім. Ең бірінші сабағымда сынып парталарының әр қилы орналасуы, оқушылармен топқа бөлінуін, сабақта интербелсенді тақта қолдану болатын. Ең алдымен оқушыларды ойландырып топқа бөлуден бастадым.

Топқа бөлуде әр сабақта әр түрлі оқушыларды сыни тұрғыдан ойландыруға бағыттадым. Оқушыларды топқа бөлуге үйрету үшін әр түрлі тәсілдер пайдаландым: «Түстер бойынша», «Аударма әдісі», «Мозайка» түрлері. Топтың табысқа жетуі және ойлау жолдарын дамыту үшін топтарға топ ережелерін құру ұсынылды. Өздері шығарған ережеге бағынбай бара жатса қабырғаға ілінген ережені көрсетіп естеріне салсаң болды. Оқушылардың үй тапсырмаларын тексеру кезінде «Серпілген сауал», «Ат қосшы мен ат арба», «Қораптағы сұрақтар» әдістері арқылы тексерілді. Оқушылардың жаңа сабаққа деген қызығушылықтарын ояту үшін сын тұрғысынан ойлауға үйрету модулінің «Кубизм», «Елші», «Баспалдақ», «Миға шабуыл» стратегияларын қолдандым.

Осы стратегиялар бойынша оқушылар жаңа сабақтың тақырыбы мен мақсатын өздері ашты. Жаңа әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы өткізілген сабағымда оқушылардың пәнге деген көзқарастары өзгерді, қызығушылықтары одан әрі артты, жаңа ақпараттық технологияларды қолданған кезде балалардың айтылым, оқылым дағдылары қалыптаса бастады. Бір сабағымды ой шоғырландыру, топқа бөлу болды. Топқа әр түстерді таңдау арқылы топқа бөлінді. Топқа бөлінгеннен кейін, үй тапсырмасын сұрау болды. Үй тапсырмасын сұрауда «Серпілген сауал» әдісін пайдаландым. Оқушылар берілген сұрақтарға жауап біріп отырды. Қалыптастырушы бағалау өзін-өзі бағалау болды. Сабақтың орта кезінде, бірінші тапсырма: мәтінмен, топтық жұмыс болды. Оқушылар «Баспалдақ» әдісі бойынша өздері берілген мәтінді талқылып, жаңа тақырыптың мазмұнын ашып, қалыптастырушы бағалау кезінде өз өзара бағалады. Келесі тапсырма жұптық тапсырма болды. Жұптық тапсырмаға «Денені таразыға тарту арқылы массасын өлшеу», «Қатты денелердің тығыздығын анықтау», «Сұйықтардың тығыздығын анықтау» атты тапсырмалар берілді. Тапсырманы орындау кезінде таразы, гірлер, мензурка, сызғыш, әр түрлі қатты денелермен сұйық заттарды қолданып, зертханалық жұмыс жасады. Оқушылар жасаған жұмыс қорытындысын берілген кестеге толтырып, жазып отырды. Өзара бағалау болды дескриптор бойынша, әр жұп өзара бағалады. Оқушыларға жеке жұмыс бергенде «Сынып кардиограммасы» атты тест жұмысын ұсындым. Осы тақырып бойынша, өз білімдерін тексеру бағытында болды. Сабақтың соңында «Кубик лақтыру» атты кері байланыс жүргіздім. Ондағы сұрақтар «Нені үйрендім?», «Нені білдім?», «Не қызықты болды?», «Нені есте сақтаймын?», «Не қиын болды?», «Нені қайталадым?» осы сұрақтар бойынша сабақты қорытындылау болды.

«Бір тілек» атты әдісімен бағалады. Сабақ соңында рефлексия «Білім ағашы» әдісін қолдандым. Оқушылар өз ойларын стикерге жазып, білім ағашына жабысырады.

Ғылыми-зерттеу жұмыстары: "Термос құпиясы " тақырыбындағы ғылыми жоба жұмысы

Келесі ғылыми жұмыс тақырыбы: «Электр энергиясын үнемдеу және оның тиімділігін арттыру»

Қорытындылай келе, осы тізбектелген сабақтар топтамасында «Оқыту мен оқудағы жаңа әдіс-тәсілдер», «Сын тұрғысынан ойлау», «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар қолдану» модульдері сәтті болды. Оқушыларға бағалау мен кері байланыстың тиімді жақтары туралы ойлану қажет деп ойлаймын. Бұл бір сабақтың жұмысы емес, бұл жұмыс түрлеріне және жүйелі түрде дамыту, бұл оқушылардың дұрыс бағалау дағдыларын игеруіне келеді. Осы тізбектелген сабақтар топтамасына Бағдарламаның жеті модулін енгізудің арқасында менің байқағаным, оқушыларымның сабаққа деген ынталары күшейіп, мейірімді, белсенді сабаққа қатысып отырғандарын байқадым. Дарындылықты анықтау және оны дамыту бір жылдың жұмысы емес, және ол бірден нәтиже береді деп те айту қиын. Бұл жылдар бойы үздіксіз жүргізілетін үрдіс. Мен жұмыс барысында (бір жыл көлемінде) тек осы үш оқушыға ғана емес толық сынып бойынша зерттеулер жүргізіп, келемін. Сыныпта осы типтегі оқушылар кездеседі. Алдағы жылдары осы жұмысты жалғастыру, олардың олимпиадалар мен ғылыми жұмыстар сайыстарына жиі қатысуына жағдай жасап, ынталарын арттыру.

ДАРЫНДЫЛЫҚТЫ ДАМУ ЖОЛДАРЫ

*"Қамысты ауданы білім бөлімінің №2
Қамысты жалпы білім беретін мектебі" КММ,
мектеп директорының оқу-тәрбие
жұмысы жөніндегі орынбасары,
Кабдыракова К.К.*

Дарындылық мәселесін зерттеушілердің еңбектері көп болғанымен, дарындылықтың мән-мағынасы жөнінде олар ортақ бір пікірге келе қойған жоқ. Сондықтан да, біз баланың дарындылығы деп оны өз құрдастарымен салыстырғанда бірдей жағдайда білім игеру деңгейінің шоғырлығы мен аса ерекше байқалатын шығармашылық қабілетінің байқалуы деп түсінеміз. Дарындылық адамға табиғаттан берілетін ерекше қабілет.

Дарындылық – баланың алғырлығы, зерделігі, қабілетімен дамып отыратын үздіксіз процесс болғандықтан, айрықша табиғи қабілеті мен нақты пәндерден ерекше дарындылығы бар балалардың интеллектуалдық қабілетін дамыту, шығармашылық тұлғаларды қалыптастыру. «Дарындылық» ұғымы «сый» / «дар»/ деген сөзден шыққан, дамудың алғышартын білдіреді. Бұл ұғымға педагогикалық энциклопедияда төмендегідей анықтама берілді. «Дарындылық – белгілі бір іс-әрекет саласында ерекше жетістікке жеткізетін адам қабілеті дамуының жоғары деңгейі».

Дарынды және талантты оқушылар біртекті топ емес, олардың әрқайсысы ерекше қасиетке ие екенін есте ұстау қажет. Дегенмен топ жағдайында дарынды және талантты оқушылар санатын қарастыру кезінде олардың бірқатар ортақ сипаттамаларын көруге болады.

Дарынды баланың бойынан табылатын асыл қасиеттердің, өмірге құштарлық, биік ізгіліктің бәрінің кілті – мыңды жығатын білімде.

Баланың бойындағы күш қуаты жеткілікті, шын дарынды екеніне сендіру – ұстаз бойындағы құдіретті күш, өйткені сенім үлкен жеңіске жетелейді. Дарындылық, данышпандық, қабілеттілік деген не? Оқушы дарындылығын, қабілетін қалай анықтауға болады? Неліктен кей адамдардың, мысалы: Паскаль, Моцарт, Гете, Архимедтің қабілеті ерте жасынан, ал Ньютон, Дарвин, Менделеевтердің қабілеті ересек жасында пайда болған. Осы сұрақтарға талмай жауап іздеген ұстаз ғана дарынды оқушымен нәтижелі жұмыс жүргізе алады. Дарынды баланың одан әрі жетіле түсуіне ұстаз тарапынан мейірім мен кішіпейілділік, бала жанын жазбай танушылық қасиет қажет.

Белгілі зерттеуші Н.С.Лейтес қабілетті балалардың 3 категориясын анықтап берді.

1. Ой-өріс қабілеті ерте жастан байқалатын оқушылар.

2. Жеке бір іс-әрекет түрі мен белгілі бір мектептегі ғылым түріне қабілеттігімен көзге түскен оқушылар.

3. Қабілеттері айқындалмаған потенциалды балалар.

Дарынды оқушыны анықтау мектеп жұмысында бастауыш сыныптан бастау алады. Бұл жұмыстың жүйелі жүргізілуі психолог пен мұғалімдердің және ата-аналардың біріккен жұмысы негізінде іске асады. Ата-ана баласын дүниені тануға, білім алуға тәрбиелесе, мұғалім сол баланың бойындағы рухани байлықты, ерекшеліктерін байқап, анықтап бағыт-бағдар береді. Ата-аналарымен әңгімелесу, есте сақтау, логикалық ойлау психологиялық ерекшелігін анықтау, әр түрлі үйірме түрлерін ұйымдастыру, олимпиадаларға, ғылыми-зерттеу жұмыстарға қатыстыру дарынды баланы анықтайды.

Психологтер соңғы жылдары адам бойындағы дарындылықтың екі түрін бөліп көрсетті. Біріншісін «Туа біткен» данышпан деп, ал екіншісінің өкілін «Келе-келе қалыптасқан» данышпан деп атау қабылданған. «Туа қалыптасқан» данышпандар — Моцарт, Рафаэль, Пушкин, тағы басқалары өз туындыларында керемет қабілеттілік танытқан. Бұл топқа біздің халықтың ішінен Шоқан Уәлиханов пен Мұхтар Әуезовты жатқызыпты. Ал «келе-келе қалыптасқан» данышпандардың ең үлкен қасиеті — қажымайтын жігер, білімге деген құштарлық, өзіне-өзі қоятын талаптың қатаң болуы екен. Ондайлардың саны мол.

Оқушының дарындылығын анықтауда:

1. Дарынды бала туралы педагогикалық, психологиялық, әлеуметтік ақпараттар, мәліметтер жинақтау

2. Бақылау

3. Анкета

4. Психодиагностика

5. Социометрия

6. Әңгімелесу

7. Интервью сынды жұмыс түрлері жүргізілуі тиіс.

Аталмыш жұмыстар негізінде психологиялық ерекшеліктерін айқындап, психологиялық зерттеу жұмысының қорытындысын (темперамент, зейін, ес, қабылдау, ойлауы, т.б.) және басқа мәліметтерді салыстыру арқылы, баланың әлсіз жақтарын дамытуға бағыт – бағдар беріп отыру. Ал салыстыру өмірдегі ғұлама ғалымдардың балалық шағымен байланысқаны ұтымды болады. Атақты адамдардың мектеп қабырғасында кей пәндерде білімі төмен болғанымен танымдық қабілеті жүре дамитындығын дәлел ретінде айтуға болады. Мысалы: Лейбництің, Ньютонның, Лобачевскийдің математикаға қабілеттері 20 жастан соң байқалыпты. Томас Эдисонның бала кезінде есте сақтау қабілетінің өте нашар болғандығын және мектепте үйреткенін ұмыта беріп, мұғалімдерді жиі ренжітетін. Ол мектепте барлығы үш ай ғана оқыды. Қашықтықтан ақпарат жіберетін прибор құрастырды, жазу машинкасымен әлемді таң қалдырды. Осындай өмірдегі жағдаяттармен таныстыра отырып, баланың тек жақсы оқуына ғана емес, бойындағы қабілеттілікті көре, тани білуіміз керектігін естен шығармағанымыз да дұрыс. Дарынды балаларды анықтау-баланың дамуын

таңдаумен байланысты ұзақ үрдіс. Оқушының бойындағы табиғат берген ерекше қабілетті, дарындылықты тани білу, оның одан әрі дамуына бағыт-бағдар бере білу ерекше қиын іс. Демек, оқушылардың ғылыми зерттеу жұмыстарына қызығуын қалыптастыру, шығармашылық қабілетін дамыту, қазіргі техниканы пайдалану мәдениетіне тәрбиелеу — ұстаздардың басты міндеті.

Дарынды оқушымен жұмысты неден бастау қажет?

Бірінші кезеңде ерекше қабілетті оқушыларды анықтау. Қалай болғанда да, дарынды табу үшін психологпен бірігіп, кешенді тексерулер арқылы оқушылардың бейімділігін анықтау. Екінші кезең оқушы қабілеттінің бағытын анықтау. Үшінші кезең ой өрісін дамыта түсу үшін жұмыс жүйесін құру. Төртінші кезең дарынды оқушылармен жекеленген жұмыстар жүргізу.

Баланың қызығушылығы мен бейімділігіне барынша сәйкес келетін қызмет аясында баланың іс-әрекетіне талдау жүргізу, яғни, жан-жақты зерттеу.

Дамытушылық ықпал ете отырып, баланың психологиялық кедергілерін жоюға мүмкіндік беретін тренингтік әдістерді пайдалану.

Интеллектуалдық сайыстарға қатыстыру – ойлау, сөйлеу қабілеттерін байқау.

Үйірмелер жұмысы кезінде зерттеу – өнерге, шеберлікке бейімділігін анықтау.

Шығармалар – логикасы, ойын жеткізуі, ақындығы, жазушылығы анықталады.

Саулнамалар, психодиагностикалық тренингтерді өткізу – белгісіз қырлары анықталады.

Пәндік олимпиадаларға қатыстыру – білімділігі, бар білімін жинақтап, қолдану қабілеті байқалады.

Ғылыми жоба жарыстары – материал жинау, іріктеу, дәлелдеу, жеткізу.

Пікірсайыс ойындарына – сөздік қоры, сөйлеуі, өз пікірін қорғауы, жылдам ойлауы байқалады.

Осындай жұмыстар нәтижесінде баланың дарындылық бағыты анықталады.

Интеллектуалдық ойындарға қатысып, жыл сайын «Ақбота», «Кенгуру», «Мың бала», «Атамекен», «Дебат» жүлделі орындар иеленуде.

«Дода» облыстық және шығармашыл балалар лигасынан осы жылы 50000 теңге сертификатын ұтып алды, жетекшісі тарих пәнінің мұғалімі Итесов Акежан Бақтыбай ұлы. Биылғы оқу жылында математика және химия пәнінен олимпиада резервтеріне 9 сынып оқушылары Касаев Жандос пен Гизатов Әмірхан онлайн дайындығына қатысуда. Оқуда озат және дарынды оқушылардың жетістігін мониторингтеу арқылы облыстық «Болашақ» балаларды сауықтандыру жазғы лагеріне төмендегі оқушылар жіберілді: Ділдәбек Айнұр, Қазымбек Қазыбек, Боранбай Инсар, Касаев Жандос, Тілеуберген Әмір, Қуатбекқызы Айша. Сонымен қатар «Қазақстан халқы» қоғамдық қорының жазғы жолдамасы қайырымдылық жобасы аясында «Парус», «Балдаурен» балаларды сауықтандыру лагеріне Тасмұханбетова

Ләззат, Батырбек Әли, Тулеубай, Қуатбекқызы Айша демалып келді, бұның өзі дарынды балалардың ебегіне қарай марапатталуы.

Бүгінгі таңда білім беру орындарында баланы шығармашылық тұрғыда дамытуға арналған жұмыс түрлері жеткілікті. Дарынды балалардың қабілетін дамытудың келесі жолдарын іріктеп алуға болады:

1. Сабақтар, зертханалық-сарамандық жұмысы;
2. Пәндік үйірмелер;
3. Тіл мерекесі;
4. Абай оқулары;
5. Олимпиадалар;
6. Интеллектуалдық ойындар, дебат (пікір сайыс) клубы;
7. Ғылыми-практикалық конференция (ізденімпаздық жұмыс, зерттеу жұмысы, рефераттар қорғау, жоба қорғау);
8. Оқушылардың білім деңгейлерін арттыру (мұражайға бару, белгілі адамдармен кездесу);
9. Шеберлер байқауы (ақындар айтысы, шебер қолдар үйірмесі);
10. Оқушылардың аудандық, облыстық, республикалық шығармалар, жобалар байқауларына қатысу.

Қазір компьютер заманы. Интернет арқылы талай сайыстар, олимпиадалар өткізіліп жатыр. Соларға қатысып отыру, оқушыларды қатыстырып отыру керек. Бұның пайдасы болмаса, зияны жоқ екені анық. Көзі ашылмай, ешкім байқамай жүрген «бұлақтардың көздері ашылып кетуі» мүмкін ғой.

Дарынды баланы дамыта оқытуда танымдық жорық экспедицияларын, волонтерлік-экологиялық қозғалыстарын ұйымдастыру мектебімізде өз нәтижесін берді деп айта алам, былтырғы оқу жылында 11 сыныптың оқушысы Салыкова Гульмира мен Сеиткәрім Ислам Елбасы медалінің иегері болды. Осындай жұмыстарды үнемі жүргізу оқушылардың бойындағы қабілетінің көзін ашуға, тілін байытуға, қиялын ұштауға, өз бетімен ізденуге ықпалын тигізеді.

2022-2023 оқу жылында байқаулардан жүлделі орындары

<i>№</i>	<i>Байқаудың атауы</i>	<i>Нәтижесі</i>
1	"Балалар әлемі" республикалық балалар оқуы байқауынның аудандық кезеңінде	1 орын - 2, 2 орын - 4, 3 орын - 2
2	"Лингвистика пәні бойынша республикалық олимпиада"	2 орын - 3
3	Жансүгіров және Мақатаев оқулары	2 орын - 1
4	Әбіш оқулары	1 орын - 2, 3 орын - 1
5	Мың бір мақал облыстық кезеңі	2 орын - 1
6	«Дода» облыстық дарынды және шығармашыл балалар лигасының облыстық жобасының финалдық ойынының жеңімпаздары	4 оқушы жеңімпаз
7	7-9 сыныптарға арналған «Кітап – асыл қазына» классикалық әдебиет	1 орын - 2, 2 орын - 6, 3 орын - 1

	шығармаларының оқу байқауы	
8	«Ыбырай оқулары» байқауы	1 орын - 1
9	«Атамекен» облыстық зияткерлік-танымдық ойыны	1 орын - 1, 3 орын - 5
10	«Кенгуру - математика барлығы үшін» интеллектуалдық ойын-конкурсы	2 орын - 1
11	«Мағжан оқулары»	Бас жүлде - 1
12	«Мақатаев оқулары»	1 орын - 3, 2 орын - 3
13	«Kostanay music»	3 орын - 1

2022-2023 оқу жылында олимпиадаларда алған жүлделі орындары

№	Олимпиада атауы	Нәтижесі
1	1-4 сыныптар аралығындағы пәндік олимпиада	2 орын - 2, 3 орын - 1
2	Цифрлық сауаттылық пәні бойынша 1-4 сыныптар арасында өткізілген «ULAR-2023» Республикалық олимпиада.	1 орын - 13, 2 орын - 4
3	«Мың бала» ұлттық интеллектуалдық олимпиада.	Жеңімпаз - 2
4	5-6 сыныптар аралығындағы аудандық кезеңі олимпиада.	1 орын - 6
5	5-6 сыныптар аралығындағы облыстық кезеңі олимпиада.	3 орын - 1
6	7-8 сыныптар аралығындағы аудандық кезеңі олимпиада.	1 орын - 2, 2 орын - 1, 3 орын - 1
7	Жалпы білім беретін мектептердің қазақ тілі пәнінің олимпиадасы	1 орын - 1
8	Жалпы білім беретін мектептердің Қазақстан тарихы пәнінің олимпиадасы	3 орын - 1
9	Жалпы білім беретін мектептердің география пәнінің олимпиадасы	3 орын - 1
10	9 сынып оқушылары арасындағы химия пәні бойынша рейтингтік олимпиада облыстық кезеңі	2 орын - 1
11	«Ақбота» зияткерлік олимпиада	1 орын - 5, 2 орын - 3, 3 орын - 2
12	История моей малой Родины	1 орын - 1
13	Мой родной край	1 орын - 1
14	М.Жұмабаев туғанына 130 жыл толуына орай «Ұлы мұра» атты марафон қашықтық олимпиада	1 орын - 3, 2 орын - 2

Мектеп қабырғасында түрлі балалар оқиды. Ал адам бойындағы дарындылықты нағыз данышпандыққа айналдырудың бір ғана шарты — табиғи талантпен шектеліп қалмай, табандылықпен еңбектену. Демек, табиғи

таланттарды ашу, жас талапкердің жарқырап көрінуі үшін ұстазға жүктелер міндет не? Ол міндет — оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту үшін жан аямай еңбек ету. Көрсеткіш өздігінен нәтиже бермейді, оған жететін жолды іздестіру мұғалімнің қолында. Баланың бойындағы күш қуат жеткілікті, шын дарын екеніне сендіру - ұстаздық құдіретті күш, өйткені сенім үлкен жеңіске жетелейді. Дарындылықты дамыту әр ұстаздың парызы.

РАБОТА С РОДИТЕЛЯМИ ОДАРЕННЫХ ДЕТЕЙ ПО РАЗВИТИЮ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ

*Казыбаева Л.Т.,
учитель русского языка и литературы,
КГУ «Щербаковская общеобразовательная школа
им. М. Хакимжановой отдела образования
Алтынсаринского района»*

Формирование читательской грамотности школьника – одна из самых актуальных задач современного образования. Без участия родителей решить проблему развития читательской компетентности у учащихся общеобразовательной школы практически невозможно.

Ни один учебный предмет невозможно освоить без чтения. **Чтение – обязательная и важная учебная деятельность практически любого урока.** Чтение – одно из важнейших общеучебных умений, от которого зависит успешность дальнейшего обучения.

Проблема формирования читательской грамотности школьников в настоящее время **чрезвычайно актуальна.**

Педагогическая практика показывает, что преобладающая часть учащихся в прошлом самой читающей страны в мире не приучена читать систематически, не имеет развитых качеств читателя, испытывает существенные затруднения при работе с текстовой информацией, не готова к требованиям мирового информационного пространства и возможности самоопределиваться в жизни.

Работа по формированию читательской грамотности проходит **не только на уроках** русского языка и литературы, она должна быть связана с ее развитием и на других ступенях обучения и воспитания. Ее можно продолжать **и во внеурочной деятельности.**

Все, кто работает с учащимися, знают, как нелегко воспитать увлеченного читателя. Необходимо развивать интеллект, эмоциональную отзывчивость, эстетические потребности и способности. **Главное –**

организовать процесс так, чтобы чтение способствовало развитию личности, а развивающаяся личность испытывала потребность в чтении как источнике дальнейшего развития.

На протяжении нескольких лет, я пытаюсь найти пути решения проблем: **«Как привить любовь к чтению», «Как улучшить навыки чтения», «Как повысить читательскую грамотность учащихся».**

Система работы по формированию читательской грамотности у одаренных детей, ведется по нескольким направлениям:

- 1) формирование навыков чтения;
- 2) начитанность учащихся;
- 3) умение работать с книгой;
- 4) формирование навыков читательской деятельности;
- 5) внеурочная деятельность, повышающая у детей интерес к чтению;
- 6) проектно-исследовательская деятельность;
- 7) работа с родителями.

Свою работу решила **начать с родителей**. Работа с родителями – это трудоемкая и кропотливая работа. Родители часто обращаются за советом: как привить ребенку интерес к чтению? Но если взрослые не читают, то дети тем более читать не будут! Поэтому к работе привлекла родителей. Стартом явилось **родительское собрание «Читаем всей семьей»**. Родителям были предложены памятки-рекомендации по организации семейного чтения.

Предложила работу с **«Читательским дневником»**. Совместно с родителями была выбрана форма работы в дневнике. Дневник предусматривает ежедневное чтение, которое находится под постоянным контролем родителей, учителя. Родители оказывают своевременную помощь и поддержку в овладении чтением.

«Читательский дневник» ведётся с пятого класса. Родители записывают количество прочитанных книг. В дальнейшем продолжается работа, начатая в пятом классе.

Очень часто провожу **индивидуальные консультации** родителей, объясняя причины, по которым нужно читать книги:

1. *Чтение содействует успешному освоению грамотного письма детьми.* Во время чтения ребенок незаметно для себя усваивает законы красивого, литературного языка, учится не только говорить и писать, но думать грамотно.

2. *Читая книги, ребенок обогащает словарный запас, развивает память и воображение.* Все знают, что каждая прочитанная книга увеличивает словарный запас даже взрослого человека, не говоря уже о детях и подростках.

3. *Ребенок учится сопереживать, развивается эмоционально.* Способность тщательно «переваривать» в голове информацию и анализировать ее можно развить только благодаря чтению книг. Прочитанные сведения лучше запоминаются. Над страницей можно остановиться, вдуматься, перечитать ее. Пересказ учит анализировать текст, относиться к нему критически. Чтение развивает воображение: ребенок сам представляет героев, а не принимает созданный другими образ.

4. *Общение с книгой выступает мощным источником развития интеллекта.* Сейчас много говорят о том, что традиционная система оценок успеваемости школьника изживает себя. На смену ей идет другая, основанная на накоплении опыта, достижений ученика в той или иной области знаний, которая может быть выражена в олимпиадах, конкурсах, турнирах. Все это будет требовать эрудиции, творческого мышления.

5. *Успешность ребенка в учебе находится в прямой зависимости от его начитанности.* Замедленность процесса чтения, отсутствие интереса к чтению приводит к тому, что процессы интеллектуальной деятельности тоже замедляются. Ребята медленнее прочитывают условие задачи, упражнения, забывают его суть прежде, чем начинают выполнять.

Чтение несет в жизни культурного человека сразу несколько важнейших функций. Наиболее очевидная (но отнюдь не единственная) из них – познавательная. Благодаря книге перед ребенком открывается целый мир, о котором он еще почти ничего не знает. Книга расширяет естественные границы познания, позволяя ребенку узнать о том, что ему, возможно, даже не придется никогда увидеть.

Другая, еще более значимая функция чтения – воспитательная. При помощи простейших, постепенно усложняющихся образов, ребенок учится законам жизни в обществе, правилам общения с себе подобными.

Как привить интерес и любовь к чтению и книге?

Но если читать столь необходимо, как же повысить читаемость хотя бы в пределах собственной семьи? Приведу несколько примеров.

1. Совместное чтение

Читать ребенку сказки необходимо с самого раннего возраста. Но не стоит думать, что читать вслух надо только до тех пор, пока ребенок не научится читать самостоятельно. Совместное чтение в семье – это увлекательнейшее занятие, которое необычайно сближает всех ее членов. Читать ребенку – это не просто обязанность родителей, это уникальный способ общения, который практически не имеет замены.

Совместное чтение и обсуждение прочитанной книги укрепляет семейные связи. Читайте сами. Если ребенок никогда не видел маму и папу с книгой в руках, то откуда же у него родится любовь к чтению? Чтение ребенком книги вслух для всей семьи улучшает у него технику и скорость чтения. Читайте попеременно, часть читает взрослый, часть – ребенок.

Ребенок может спросить взрослого о непонятых местах в книге, задать вопросы по прочитанному. Это повышает у ребенка авторитет родителей. Семейное чтение позволяет взрослому участвовать в жизни ребенка, познать мир его интересов. Устраивайте выставку рисунков по мотивам прочитанных книг. Поощряйте ребенка в посещении библиотеки, ходите вместе с ним. Следите за тем, чтобы чтение было систематическим – каждый день по 15-20 минут.

2. Подбор интересных и развивающих книг

Книги, которые предлагаются подросткам детям для самостоятельного изучения, должны быть тщательно подобраны в соответствии с интересами и уровнем развития юного читателя.

Анализируя свой опыт, я пришла к выводу, что интерес к чтению, желание читать самостоятельно возникает в том случае, когда читатель свободно владеет осознанным чтением и у него развиты учебно-познавательные мотивы.

Работа по формированию читательской грамотности одаренных детей должна вестись систематически (на уроках русского языка и литературы, во внеклассной работе, в работе с родителями).

Учитель и библиотекарь должны работать со списком рекомендованной литературы в каждой возрастной категории учащихся.

Должна **прослеживаться работа с родителями** по пополнению семейных библиотек, осознанного подбора книг для детского чтения.

Помочь ребенку осознать необходимость чтения, пробудить интерес к чтению лучших книг и талантливо их прочесть — **задача взрослых** (будь то **родитель**, писатель, издатель, учитель, библиотекарь, воспитатель), задача всех, кто верит в силу чтения и болеет душой за возрождение культуры и интеллектуальной мощи страны.

В заключении следует сказать, что в решении задач формирования читательской грамотности невозможно подходить шаблонно, учителю необходимо самому чувствовать своеобразие литературного произведения, уметь донести его неповторимость до детей. Чтению надо учиться и чтению надо учить!

ЕДИНСТВО НАУКИ И ТВОРЧЕСТВА: АССАМБЛЕЯ НАУЧНОГО ОБЩЕСТВА УЧАЩИХСЯ

*Касатая И.Л.,
заместитель директора по профильному обучению,
КГУ «Гимназия № 5 отдела образования
города Рудного»*

*Объединяться вместе - начало, быть вместе –
прогресс и работать вместе – успех.
Форд Г.*

Один из известных американских ученых, психолог, психотерапевт и педагог Уильям Глассер был убежден в том, что успех должен быть доступен каждому ребенку. Если ребенку удастся добиться успеха в школе, то у него есть все шансы на успех в жизни.

В детстве непременно каждый ребенок должен получить опыт успешных дел, проектов, задумок. Такого явного успеха, от которого мурашки по коже.

Ведь успех дает уверенность в своих силах. Успех побеждает страх. Успех делает людей победителями. Успех заставляет двигаться к новым вершинам, к победе.

К тому же успех невозможно получить просто так, не приложив к этому определенных усилий и стараний. Какая бы область деятельности ни была выбрана ребенком, необходимо помогать в достижении цели. И обязательно праздновать успех с детьми.

Ребенок, который испытал успех, очень отчетливо помнит эти радостные и окрыляющие чувства и радостные эмоции. И, конечно же, он будет стремиться повторить это снова и снова. Запланированный успех – это ступеньки к великим делам.

А чтобы эти ступеньки было пройдено, в школе должна быть создана особая система мотивационной поддержки.

В нашей гимназии – это особый формат торжественных мероприятий, посвященных началу и окончанию учебного года в сфере научных, творческих и спортивных соревнований, предметных олимпиад, конкурсов, общественной работы и волонтерской деятельности. Это Ассамблея НОУ «Insight» – традиционно сложившаяся структура с торжественной церемонией Открытия и Закрытия.

Открытие Ассамблеи НОУ проводится в ноябре и сопровождается Большим балом, в котором принимают участие ученики старших классов, а Торжественная церемония Закрытия Ассамблеи – в мае учебного года и ее формат проведения – это подведение итогов работы, награждение специальными дипломами, благодарственными письмами, грамотами, призами наиболее отличившихся учеников и чествование педагогов.

Еще одним значимым событием Торжественной церемонии закрытия является вручение высшей гимназической награды – ордена «Пылающее сердце».

Что такое наш Орден? Это, конечно же, признание особых заслуг ученика и учителя.

Орден имеет два достоинства:

- Орденом серебряного достоинства награждаются гимназисты-выпускники, активно работающие в НОУ за выдающиеся успехи в учебной, интеллектуальной, спортивной, общественной, научной, творческой, экспериментальной и инновационной деятельности, демонстрирующие творчество, трудолюбие, широту интересов, оригинальность и смелость в своей деятельности за весь период обучения в гимназии.

- Орденом золотого достоинства награждаются учителя и меценаты за любовь к наукам, формирование интеллектуального, культурного и нравственного развития личности, творческое отношение к работе, большой вклад в научную и практическую подготовку обучающихся.

Первым учителем-орденоносцем в гимназии стал учитель физики Николаев Валерий Владимирович. И произошло это знаменательное событие в

мае 1995 года, 29 лет назад. И на сегодня список наших орденосцев содержит 42 фамилии педагогов, 33 фамилии учеников и фамилии 4 меценатов, чья деятельность также была отмечена.

Сегодня в нашей гимназии по-прежнему работают 7 учителей-орденосцев:

- Горевая Светлана Николаевна (2005-2006),
- Живило Наталья Николаевна (2006-2007),
- Мاستьянова Лилия Николаевна (2012-2013),
- Петрова Марина Юрьевна (2013-2014),
- Малкова Ботагоз Болатбековна (2018-2019),
- Зареченская Ирина Борисовна (2020-2021),
- Сагимульдина Роза Батырбековна (2021-2022).

И в 2022 году, празднуя 50-летний юбилей нашей школы, их ряды пополнились еще 10-тью фамилиями:

- Мартынов Павел Петрович,
- Голованова Наталья Ивановна,
- Заскалько Наталья Сергеевна,
- Ламерт Елена Евгеньевна,
- Стеблянкина Елена Анатольевна,
- Жуков Станислав Александрович,
- Сопина Ирина Александровна,
- Тельпекбаева Елизавета Амангалиевна,
- Полякова Юлия Владимировна.

О том, что значит обладание гимназическим орденом, мы попросили рассказать двух наших педагогов

Имена и фамилии всех обучающихся и педагогов гимназии – орденосцев – бережно хранятся в летописи нашего образовательного учреждения.

В нашем «Музее истории школы», открывшемся не так давно, в 2022 году, оформлен отдельный стенд, посвященный нашему научному обществу и орденосцам.

Помимо ордена «Пылающее сердце» в гимназии имеется еще один отличительный знак для педагогов - пирамида «Признание учителю», являющийся признанием особых заслуг в обучении и воспитании подрастающего поколения и большой вклад в развитие системы образования.

Мы, администрация гимназии, которые стали преемниками тех, давних традиций, также стремимся к тому, чтобы эти традиции не только сохранялись и укреплялись, но и появлялись новые, не менее важные. И мы очень надеемся на то, что инициатива этого года – проведение гимназического конкурса «Лучший ученик», в рамках которого в открытой конкурсной борьбе будут избраны лучшие ученики в каждой параллели по итогам учебного года, также станет традиционной.

Одним из ценных, как нам кажется, экспонатов нашего школьного музея стал альбом «Золотая книга выпускников», в котором собраны фотографии наших выпускников последних 10 лет, которые стали для гимназии своеобразным «Золотым фондом» - это победители и призеры международных,

республиканских, областных олимпиад, конкурсов, соревнований и обладатели нашего ордена.

Мы гордимся своими выпускниками, вместе с ними радуемся их успехам и очень любим, когда этими успехами они делятся с нами!

Заканчивая свой рассказ, я хотела бы сказать о том, что говоря об успехах и успешности, необходимой мотивационной составляющей нашей работы с одаренными учениками, все же нужно разделять два вида успеха или, вернее, представление о них.

Это успешность в личных победах ребенка: спорте, творчестве, проектах, в активной жизни, в способности достигать желаемого. Это то, что мы делаем в жизни.

И успешность олимпиадника, отличника в школе. Это совершенно разные пути, и, как доказывает жизнь, великолепная успешность в школе не гарантирует успеха в жизни.

А вот активная жизненная позиция ребенка в школе, внеучебная деятельность все в той же школе приведут к хорошим результатам и успеху в будущей жизни ребенка.

ДАРЫНДЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ АНЫҚТАУ ТӘСІЛДЕРІ

*«Қамысты ауданы білім бөлімінің
№2 Қамысты жалпы білім беретін мектебі» КММ,
психолог, Кенебаева А.А.*

А.Құнанбаев адам бойындағы мінезді сынап отырып, оған ерекше түсінік беріп өткен. «Жетінші қара сөзінде» «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады: біреуі — ішсем, жесем, ұйықты деп тұрады.

Біреуі — білсем екен демекші. Не көрсе соған талпынып, жалтыр-жұлтыр еткен болса, оған қызығып, аузына салып, дәмін татып қарап, тамағына, бетіне басып қарап, дауысына ұмтылып, онан ержетіңкірегенде түрсе де мал шуласа да, біреу күлсе де, біреу жылса да тұра жүгіріп, «ол немене?», «бұл немене?» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді. Мұның бәрі — жан құмары, білсем екен, көрсем екен, үйренсем екен деген» Міне, Абайдың айтып отырған баланың білуге деген құштарлығын, талабын дамытуда жеке ерекшелік қасиетін ескере отырып біліммен, іскерлік, дағдымен ұш тастыра отырып танымдық ой-өрісін дамыту ең алдымен ата-анаға содан кейін білім беретін орындарға жүктелетін міндет.

Жүйелі жұмыс барлық тиімді жағдай жасау арқылы жеңісті болмақ.

Иә, шын мәнінде бүгінгі жас ұрпақ — ертеңгі жаңа әлем!

Сол себепті олардың білімді, бәсекеге қабілетті, жан-жақты болуы ертеңгі ел тағдыры!

Дарынды оқушылармен жылдық жұмыс жоспарымның мақсаты: табиғи дарынды және талантты балаларды анықтау, бейімі мен қызығушылықтарына байланысты білім, білік дағдыларын дамыту, шығармашылық қабілеттерін дамытып, шыңдау және ғылым жолына бағыт-бағдар беру, потенциалды қабілеттерін жүзеге асыруға қолдау жасау.

Дарынды оқушы – бұл жақсы оқитын оқушы ма? Бұл пікірді белгілі ағылшын психологі П.Торранс зерттеп, шындығында бұл пікірдің ұстаздар қауымы арасында жиі кездесетінін дәлелдеді. Дегенмен, П.Торранстың пайымдауы бойынша мұғалімге көп қисынсыз сұрақ қоятын, көбіне, түсінбеушілік туғызатын, қияли, әр нәрсеге өз көзқарасы бар, яғни дәл осы қасиеттер оқушының шығармашылық дарындылығын көрсететінін айқындаған. Сондықтан осы қағиданы естен шығармаған жөн.

Психологтың дарынды балалармен жұмысы келесі бағыттарда жасалады:

- Психологиялық диагностика
- Психологиялық профилактика
- Психологиялық консультация
- Психологиялық ағарту
- Психологиялық денсаулық
- Дарынды балаларды психологиялық сүйемелдеу

Ең бірінші – Педагогтардан сұрастыру (сынып жетекшілерімен және пән мұғалімдерімен бірігіп дарынды оқушылардың тізімін құру).

Екінші – Ата-аналардан сұрастыру (сауалнама, тесттер арқылы, мен өзім ата-аналармен жұмыста көбінесе гугл форма арқылы жұмыс жасаймын өте ыңғайлы).

Үшінші - Бастапқы психодиагностика жантанушы оқушылардан сауалнамалар алып дарындылықтың түрлерін анықтау.

Кіші және ортаңғы буын оқушыларына жүргізілетін диагностикалар Ақыл-ой қабілеттерін анықтауға мен ата-аналардан А.И.Савенковтың ата-аналарға арналған «Дарындылық картасы» сауалнамасын аламын, Д.Векслер тесті .

Шығармашылық қабілеттерін анықтау үшін: Шығармашылық ойлау қабілетін анықтауға арналған қысқаша тест. Пішінді форма (П.Торренс)

Ортаңғы буыннан: Оқушылардың мотивациялық саласын зерттеу М.В.Матюхина сауалнамасын аламын. Танымдық мотивациясын анықтау үшін: Д.Б.Элькониннің, А.Л.Венгердің «Мотивациялық дайындық» тесті.

Вербалды емес жасампаздық диагностикасы С.Медник сауалнамалар көп, бірақ қазақша нұсқасын табу қазіргі кезде қиын, мен көбінесе Ү.Б.Жексенбаеваның әдістемелік құрал кітапшасымен қолданамын.

Дарынды оқушылардың ерекшеліктері туралы жеке айтатын болсақ.

Дарынды балалардың мінез – құлықтары мен жеке тұлғасының кейбір ерекшеліктері, оларды құрдастарының түсінбеуіне, олардың өзара қарым-қатынасында дау-жанжал кездесуіне және тіпті басқа балалардың оларды

шеттетуіне әкелуі мүмкін. Оған мыналар себеп болады: серіктесін тыңдай алмау, доминанттылыққа ұмтылу, бірге ойнайтын ойындарда өзіне ұйымдастырушы ролін алу, өз білімін көрсетуге ұмтылу, ересектердің зейінін өзіне аудартуға әрекет ету, табысы өзінен төмендеу балаларға қатысты шыдамсыздық таныту, комформсыздық, басқаларды дұрыстау әдетінің болуы Л.Хоменгуерт дарынды балаларды шеттетудің тағы бір мүмкін болатын себебін көрсетеді: «ойы жоғары болуына орай, дарынды балаларға өз құрбыларының ойындары қызықсыз болуы мүмкін».

Өз құрбыларымен өзара әрекетінде қиындықтар кездескендіктен немесе олардың себептерін түсінбеуінен, балалар ересектермен және үлкен балалармен достасуға ұмтылады. Бірақ үлкен балалармен қарым-қатынасы кезінде, оларда қиындық тууы мүмкін. Себебі, үлкен балалардың дене-физикалық дамуы озық болады, сондықтан дарынды балаларға мұндай қоғамда лидер болу қиынға түседі. Қозғалу дағдыларының дамуы алға басқан үлкен балалар сияқты бір нәрсені жасай алмағандықтан, дарынды бала өздерінің адекватты еместігі мен өзіндік бағалаудың төмен болып қалыптасуына әкелуі мүмкін. Өйткені, олар өздерінің жетістіктеріне өте сыншыл болып келеді. Адамдармен қарым-қатынасында өзінің мүмкіндіктері туралы пікірлері кесірін тигізеді. Сондықтан дарынды баланың өз әрекетін іске асыруда «Мен» концепциясы маңызды болып табылады.

Ойлау ерекшелігі: Шапшаң ойлау, тез нәтижеге жету, тез ілгерілеуі;

Әдеттен тыс қызығушылық, жауап іздеудегі үлкен талабы;

Кең көлемді білімді меңгеру, есте сақтау қабілетінің жоғары болуы.

Ішкі сезім ерекшелігі: Сезім мүшелерінің ерекше қабылдауы (дыбыс, түс);

Интеллектуалдық дамуда ерекше бір шапшаңдығы (ойлауы, байқағыштығы өте жоғары, білімге, жаңалыққа құмар, алған білімдерін кез-келген уақытта еске түсіріп, пайдалана алады, құрдасарынан көп біледі);

Жан дүниесінің тереңдігі. Кейбір пәндер бойынша өте үздік үлгерім таныту.

Әлеуметтік тұрғыдан ерекшелігі: Өз талап тілектерін орындау, адамгершілік мәселесінде ерте даму. Жоғары дәрежедегі әділдік сезімі.

Академиялық тұрғыдағы дарындылық аясында: Оқуды есте ұзақ сақтап, жаңғырта алады;

Дарындылардың ішінде де үлгерімі төмен немесе үлгермейтін оқушылар кездеседі. Оның себебі:

- Талаптың, мотивацияның төмендігі;
- Жұмыс істеу құштарлығының төмендігі;
- Білім қабылдаудың дұрыс ұйымдастырылмағандығы.

Осы себепті, оқушылар бір сатыдан екінші сатыға көтерілгенде, мектеп «неврозына» (мектептен қорқу) шалдығып кетпеу үшін мектеп психологтары үлкен жұмыс атқаруы қажет.

Қорыта кететін болсақ: Бүгінгі таңда дарынды бала сөзі жиі қолданылып жүр. Дарындылық - адамның өз бейімділігі арқылы, шығармашылықпен жұмыс

істеу арқылы қалыптасатын қасиет. Қазіргі таңда барлық оқушы дарынды оқушы. Бұл қасиетті байқап, оның бар екеніне көз жеткізіп, бойындағы дарынын одан әрі өрбітуге, ұштауға, арман асуларын жұлдыздай жарқырап, тау бұлағындай мөлдіреп, халқының, ата-анасының мақтанышы болуға мүмкіндік жасау мұғалімге артылатын жүк.

Сол себептен де, бүгінгі күні білім беру тәжірибесінде дарынды, талантты балаларды анықтап, оларды терең біліммен қаруландыру ең көкейтесті мәселе болып отыр. Олай болса, әр педагог «дарындылық – даналық кілті» екенін есте ұстағаны жөн. Өйткені, әлемдегі шынайы ғажаптар мен адамзатқа маңызды жаналықтар дарындылар қолында, ал сол дарындылардың тағдыры біздің, яғни, ұстаздар қауымының қолында.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОЙ ОДАРЁННОСТИ УЧАЩИХСЯ. ОБОБЩЕНИЕ ОПЫТА РАБОТЫ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ НА УРОКАХ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТРУДА И ВО ВНЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ

*Крячкина Т.Н.,
учитель художественного труда,
КГУ «Буревестненская общеобразовательная школа
отдела образования Наурзумского района»*

*В душе каждого ребенка есть невидимые
струны. Если тронуть их умелой рукой,
они красиво зазвучат.
Сухомлинский В.А.*

Одной из приоритетных задач современной школы является создание условий, обеспечивающих выявление и развитие одаренных детей. Прежде, чем рассказать о своем опыте работы по данной теме, надо определиться с основными понятиями.

Каждый человек имеет дар. Одарённость – качество любого ученика. Другой вопрос – в чем и насколько проявляется одарённость – в интеллекте, чувствах, нравственности или других человеческих проявлениях.

Какие же они, одаренные дети? Существует мнение, что работа с одаренными детьми, создание различных условий для развития одаренной личности – это не что иное как формирование элиты, индивидуальная работа с узким кругом избранных детей. По моему мнению, это в корне неверный подход. Человеческое мышление, способность к творчеству – величайший дар

природы. Очень важно понимать, что даром этим природа отмечает каждого человека. Одарен каким-либо талантом, способностями каждый, каждый многогранен от природы, нужно лишь помочь ребенку развить эти способности, раскрыть эти качества, заложенные в нем, «отшлифовать грани».

Следует лишь создать условия для развития творческих способностей каждого учащегося, их совершенствования в условиях школьного образовательного процесса.

Моя задача как учителя – увидеть таких детей и помочь им реализоваться. Как это сделать? Прежде всего, знать, что характерными чертами одаренного человека являются:

1. Любознательность. Любовь к познанию, или любознательность, берет свое начало от любопытства. Для ее становления важны не только умственные способности, но и чувства, мотивы. Одаренные дети получают удовольствие от умственного напряжения.

2. Познавательная самостоятельность. Для одаренного человека решение задачи не является завершением работы. Это начало новой работы.

3. Оригинальность мышления – способность выдвигать новые, неожиданные идеи. Она ярко выражается в характере самостоятельных работ.

4. Гибкость мышления – способность быстро и легко находить новые стратегии решения. Это явление редкое.

5. Продуктивность мышления, обилие идей – необходимая предпосылка творчества.

6. Способность к прогнозированию, предвидение. Это редкое качество, включающее в себя воображение, интуицию, способность к глубокому анализу.

7. Высокая концентрация внимания. Это выражено: а) в высокой степени погруженности в задачу; б) в возможности успешной настройки, даже при наличии помех, на восприятие информации, относящейся к выбранной цели. Отсюда вытекает склонность к сложным занятиям.

8. Отличная память.

9. Способность к оценке. Она предполагает возможность оценки продуктов собственной деятельности, а также понимание как собственных мыслей и поступков, так и действий, мыслей и поступков других.

10. Особенности склонностей и интересов. Это проявляется в особом упорстве при достижении цели, в широте интересов.

11. Самостоятельность, которая предполагает: а) независимость суждений и действий, б) способность самому, без посторонней помощи и подсказки, реализовывать важные решения.

Существует множество методик определения одаренности детей, но никакая методика не заменит живого постоянного общения педагога с ребенком, желания с ним работать, интереса к нему. И, главное, не надо жалеть времени на такое общение. А его, к сожалению, как всегда катастрофически не хватает!

Выявление и развитие одаренных и способных детей – одно из приоритетных направлений моей работы. Я стараюсь помочь детям максимально раскрыть свои способности, добиться высоких результатов в

конкурсах, олимпиадах, проектной деятельности, стараюсь учить их мыслить, рассуждать, анализировать, искать ответы на вопросы, самостоятельно находить информацию, перерабатывать полученный объем знаний и умело использовать его.

Хочу поделиться более успешными работами одарённых ребят нашей школы.

Творческий проект «Наши руки не для скуки» был запущен в мае 2022 года, итогом которого являлась творческая выставка.

Ребята продолжают пополнять выставку своими работами до настоящего времени.

Так же проведена выставка декоративно-прикладного искусства «Дружба народов», над которой велась работа с сентября по апрель.

Большая работа проделана на территории школьного двора, ребята участвовали в конкурсе «Школьный двор».

Девочки проявляют огромный интерес в оформлении школы к тематическим праздникам, проявляют фантазию, эстетический вкус и, конечно же, творческие способности

Очень нравятся детям среднего возраста ролевые игры, с большим азартом они сами изготавливают героев и декорации.

Не каждый человек может развивать свои природные задатки и способности, многое зависит от семьи, школы и дополнительного образования, поэтому необходимо проводить работу в данном направлении в сотрудничестве и взаимодействии с родителями и классными руководителями обучающихся. А самое важное – у ребенка должна быть внутренняя мотивация и целеустремленность.

Результативное участие в творческих конкурсах – еще один из способов выявления одаренности ребенка по предмету. Для достижения такого результата требуется плотное сотрудничество учителя с учащимися, затраты времени, дополнительные занятия, кружки, элективы, а еще невидимая для окружающих часть работы учителя по поиску необходимой информации. Но это ведь все во благо, главное – чтобы был результат! А это удовлетворенность от проделанной работы, почет и хвала.

Учащиеся школы принимают активное участие в творческих конкурсах республиканского и международного масштаба. Так, в конкурсе «Моя семья - моя радость», организованном образовательно-методическим центром «Шабьт» (г.Алматы) завоевали диплом 1 степени; в конкурсе «Дарындар элемі» - «Золотая осень» в номинация «Декоративно-прикладное творчество» - диплом 1 и 2 степени.

Как и многие учителя, я заинтересована в развитии одаренных детей на своих уроках художественного труда и во внеурочное время.

Для дальнейшей работы с одарёнными и талантливыми учениками мы планируем работу над проектами: картины из фетра, картины из муляжей ягод, овощей, фруктов.

Так же мы планируем пополнять выставку творческими работами учащихся, а так же включить в проект ДПИ в виде объёмных композиций.

В завершении своего выступления хочу сказать. Если дети – национальное достояние любой страны, то одаренные дети – её интеллектуальный и творческий потенциал. Чем раньше учитель обнаружит незаурядные способности в своих учениках и сумеет создать для них условия для обучения, тем больше надежд на то, что в будущем эти дети составят гордость и славу своего Отечества.

А самое главное - «в душе каждого ребенка есть невидимые струны. Если тронуть их умелой рукой, они красиво зазвучат...».

РОЛЬ РОДИТЕЛЕЙ В ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

*Куанышкалиева Г.,
учитель начальных классов,
КГУ «Щербаковская общеобразовательная школа
им. М. Хакимжановой отдела образования
Алтынсаринского района»*

Я считаю сегодня необходима переориентация обучения. Метод учебного проекта активно используется педагогами, позволяя им решать ряд важных профессиональных задач – это и повышение интереса к предмету, и развитие учебной мотивации, и углубление знаний по заданной теме.

Но, начиная работать по этой теме с малышами, зададим себе вопрос:

"А достаточно ли развиты у младших школьников необходимые качества и умения? Готовы ли дети этого возраста к такой деятельности? Ответ однозначный: "Конечно же, нет!"

Но это не значит, что ученики начальной школы не должны включаться в проектную деятельность. Ни для кого не является секретом, что детская потребность в исследовательском поиске обусловлена биологически. Всякий здоровый ребенок рождается исследователем. Ребенок настроен на познание мира и хочет его познавать. А для успешных занятий проектной деятельности необходимо наличие обязательных условий:

- желание самого ребенка;
- благоприятная среда;
- грамотный доброжелательный учитель-консультант.

Конечно, в начальной школе – это обычно не индивидуальная, а семейная деятельность, так как наши дети сильно ограничены в средствах и

инструментах поиска, сбора и обработки информации. Поэтому наши первые шаги в проектной деятельности мы делали вместе с учителем и родителями.

Итак, третий субъект проектной деятельности в начальной школе, я считаю, – это родители.

Привлекать родителей к процессу проектирования целесообразно, если выполнение проекта проходит в режиме сочетания урочных, внеурочных и внешкольных занятий. Однако при этом важно сделать так, чтобы родители не брали на себя большей части работы над проектом, иначе губится сама идея метода проектов. А вот помощь советом, информацией, проявление заинтересованности со стороны родителей – важный фактор поддержания мотивации и обеспечения самостоятельности школьников при выполнении ими проектной деятельности. Особенно неоценима помощь родителей, когда дети начинают работу над проектом. На данном этапе проведено было специальное родительское собрание, на котором родителям была разъяснена суть метода проекта и его значимость для развития личности детей, основные этапы проектной деятельности и формы возможного участия в ней.

Как же родители могут помочь ребёнку?

1. **Выбор темы проекта**, т.е. помочь ребенку выдвинуть как можно больше идей. Чем больше идей, тем больше выбор.

2. **Выдвижение первоначальных идей.**

3. **Выбор лучшей идеи.**

4. **Планирование проектной деятельности**, т.е. помочь ребенку спланировать работу с учетом занятости детей, определение сроков ее выполнения.

5. **Изучение необходимого материала по теме проекта.** Редактировать список литературы, составленный ребенком. Взрослые могут посодействовать ребёнку в передвижении до библиотеки, музея, выставок, помочь сориентироваться в книжных магазинах, поиске источников дополнительной информации по теме проекта. Источником информации могут быть опрос, наблюдение, эксперимент, интервью, беседа, а так же книги, периодические издания, Интернет.

5. **Оценка и самооценка проекта.** Здесь родители могут дать советы, которые помогут скорректировать деятельность детей в следующих проектах. Желательно вместе обсудить достоинства и недочеты своей деятельности, обязательно нужно отметить реальные достижения своего ребенка.

6. **Защита презентации проекта.** Взрослым рекомендуется провести проверку презентации, прорепетировать выступления, возможность снять волнение перед защитой проекта.

Таким образом, в ходе работы над проектом родители могут выступать одновременно в нескольких ролях. Они консультируют и решают оперативные вопросы, помогают составить план действий и участвуют в подготовке презентации. Но родители не должны забывать: «главное слово для родителей "ПОМОЧЬ", но не "СДЕЛАТЬ ВМЕСТО"»

Родитель может играть роль источника информации наравне с прочими – такими, как книги, фильмы, интернет.

Хочу остановиться еще на одном важном моменте вовлечения родителей в работу над проектом. Это:

- совместная работа взаимно обогащает знаниями каждого из ее участников;
- работая вместе с детьми над проектом, родители больше времени проводят с детьми; начинают лучше понимать проблемы своих детей.

Кроме того, для любого педагога важно по мере возможности привлекать родителей не только к процессу подготовки проектов, но и к оценке их эффективности. Одним из самых информационных методов является анкетирование, направленное на опосредованное изучение особенностей детской проектной деятельности. Наблюдения родителей, их мнение о работе ребенка дополняет представления учителя и помогут ему оптимизировать проектную деятельность своих учеников, сделать ее личностно-ориентированной. Родителям была предложена следующая анкета.

1. Что явилось самым трудным для вашего ребенка в процессе выполнения проекта?

- а) поиск необходимой информации;
- б) выбор темы проекта;
- в) подготовка презентации проекта;
- г) распределение своего времени;
- д) другое.

2. Как относился ребенок к вашей помощи в подготовке проекта?

- а) охотно принимал, если нуждался в ней;
- б) не принимал, даже если она требовалась;
- в) рассчитывал только на помощь.

3. Что в большей степени привлекало вашего ребенка в проектной деятельности?

- а) планирование будущего проекта;
- б) выполнение (подготовка) проекта;
- в) презентация проекта.

4. Довольны ли вы результатом вашей совместной с ребенком проектной деятельности?

Проанализировав результаты проведенной анкеты, было отмечено, что 78% от опрошенных родителей знают своего ребенка, поддерживают его творческое развитие, самым трудным этапом в работе практически все отметили, что это выбор темы. Единогласным было мнение, что проектная деятельность является нужной и полезной для учеников начальной школы.

Самый первый проект в нашем классе был сделан по теме "Вторая жизнь конфетного фантика". Презентация была продемонстрирована на родительском собрании, где родители могли наглядно увидеть все этапы проектной деятельности. Родители специально покупали детям конфеты, из фантиков которых можно было плести.

Во 2 классе был сделан акцент на информационный проект «Хлеб пустыни – финики». Основная работа по нему лежала на учениках и родителях.

Необходимо было найти теоретический материал в интернете, отобрать главное, привести в систему, оформить презентацию. В результате у нас 2 место в области.

В 3 классе мы работали над проектом «Корпе – шедевр казахского народа». Здесь помощь родителей необходима была в изготовлении корпе. Совместный труд мамы и дочки также дал положительный результат, второе место на областном этапе.

В результате совместной проектной деятельности дети узнают много нового друг о друге, восполняют *дефицит общения* со взрослыми, родителями, у них формируется значимое отношение к понятию “*семья*”.

Родители и педагоги – это две мощнейшие силы, роль которых в процессе становления личности каждого человека невозможно преувеличить. Актуальное значение приобретает не столько их взаимодействие в традиционном понимании, сколько взаимопонимание, взаимодополнение, сотрудничество школы и семьи в воспитании и образовании подрастающего поколения.

РАЗВИТИЕ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ ВО ВЗАИМОДЕЙСТВИИ С РОДИТЕЛЯМИ

*Кусаинова З.М.,
учитель физики,
КГУ «Щербаковская общеобразовательная школа
им. М. Хакимжановой отдела образования
Алтынсаринского района»*

Начать своё выступление хочется со слов Константина Кушнера: «Задача учителя не в том, чтобы дать ученикам максимум знаний, а в том, чтобы привить интерес к самостоятельному поиску знаний, научить добывать знания и пользоваться ими».

Многие учителя физики сталкиваются с тем, что при участии в олимпиадах, в НОУ и в других школьных мероприятиях стоит проблема выбора детей, которые будут участвовать в данных мероприятиях. Ведь многих детей начинают привлекать и другие учителя-предметники, особенно если в классах малое количество детей. Поэтому своих учеников и подготовку с ними начинаю с 7 класса, как только дети начинают изучать курс физики. Не секрет, что заинтересованность детей можно вызвать интересным уроком и внеклассными мероприятиями.

Чтобы дети включились в учебную работу, надо создать стимул для усиленного процесса мышления. Такими приемами являются:

1. Создание учебно-проблемной ситуации.
2. Формулировка основной учебной задачи.
3. Самоконтроль и самооценка своих возможностей.

Педагог должен понимать, что какими бы знаниями он ни обладал, какими бы методиками ни владел, без положительной мотивации, без создания ситуации успеха его работа обречена на провал. Ученики, особенно мальчики, проявляют повышенный интерес к практическим работам, которые в этом случае выступают в роли стимуляторов активности в учении. Для появления интереса к изучаемому предмету необходимо понимание нужности, важности, целесообразности изучения данного предмета в целом и отдельных его разделов, тем.

Развитие естественнонаучных способностей детей во взаимодействии с родителями является важным аспектом их обучения и воспитания.

Одним из способов стимулирования интереса к науке у детей является проведение различных научно-популярных экспериментов и опытов дома. Родители моих учеников при помощи доступных материалов с детьми проводят простые физические эксперименты, чтобы показать детям, как работают различные научные принципы. Например, можно провести эксперимент с созданием пузырей при помощи мыла и воды, чтобы проиллюстрировать поверхностное натяжение, или показать, как работает закон сохранения энергии, используя простые механические устройства.

При поддержке родителей, их интереса к науке, предоставляя доступ к разнообразным научным книгам, журналам и онлайн-ресурсам, а также поощряя участие в конкурсах, идёт развитие научного мышления у детей. Проведение совместных научных проектов, таких как наблюдение за звездным небом, оригинальные опыты с равновесием или создание фонтана Герона вместе с родителями, также может стать отличной возможностью для родителей и детей провести время вместе и одновременно углубить свои знания о мире.

Также, в седьмом классе при изучении темы «Прямолинейное равномерное и неравномерное движение» даю задание: определить пройденный путь от дома до школы. И здесь мы привлекаем родителей и определяем их пройденный путь от работы до дома. Затем на уроке сравниваем полученные результаты.

При изучении темы «Работа и мощность электрического тока» при поддержке родителей в домашних условиях рассчитываем стоимость электроэнергии. Или определяем, сколько семья тратит на оплату электроэнергии в месяц.

При проведении исследования одно из заданий было таким: «Если бы у вас были неограниченные ресурсы, каким топливом вы бы обогревали свой дом? Топливо должно быть у вас безопасным, экономичным. Проведите исследование и выясните, какой вид топлива наиболее приемлем для нашего региона. Назовите плюсы и минусы».

Ежегодно мы проводим внеклассные мероприятия, творческие недели физики и математики, фестиваль открытых уроков (ЧВС по физике, Мир открытий....). Для развития познавательных интересов и способностей учащихся включаю задания на развитие воображения, мышления (анализ, синтез), внимания, ощущения, восприятия, которые в дальнейшем пригодятся для решения задач по естественнонаучной грамотности.

В дальнейшем с привлечением родителей предлагаю участие их в подготовке к итоговой аттестации и ЕНТ, а также в выборе профессии и выборе профильного предмета физики. В Казахстане выделяется много грантов, связанных с техническими профессиями, кроме того имеется нехватка учителей физики и математики. Если провести хронологию, каждый год, на протяжении десяти лет учащиеся выбирают профилирующий предмет физику. Ребята поступают в ВУЗы на грант. Например, Дулипбергенова Дарина, выпускница 2019-2020 учебного года, обладательница знака «Алтан белгі», обучается в Костанайском региональном университете на гранте, по специальности «Прикладная математика». Выпускница 2020-2021 года Нурбаева Динара обучается в данном ВУЗе по специальности «Учитель физики», также является обладателем гранта. Выпускники 2021-2022 года Шаяхметова Томирис и Умаров Нурлан обучаются также в данном ВУЗе по специальности «Метрология и стандартизация» и «Аграрная промышленность».

Я озвучила некоторые приемы, которые применяю в своей работе, направленные на развитие интереса ученика, на то, чтобы сформировать положительную мотивацию к обучению, на то, чтобы ученик был убежден в необходимости получаемых знаний. Учение только тогда станет для детей радостным и привлекательным, когда они сами будут учиться: проектировать, конструировать, исследовать, открывать, т.е. познавать мир в подлинном смысле этого слова. А это возможно только в процессе самостоятельной учебно-познавательной деятельности на основе современных педагогических технологий и поддержки родителей.

Каждый ребенок по своему одаренный. Добьется ли он успеха – зависит от того, будет ли выявлена его одаренность, помогут ли родители, педагоги и общество, в целом, развить ее и применить во взрослой жизни. От этого зависит и успех самого общества, так как одаренные люди являются мощным ресурсом общественного развития, способным раскрыть перспективы социально-экономического роста.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ ЛЕТНЕЙ ПЛОЩАДКИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ «ПОЗНАВАЙ-КА»

*Лысенко Ю.Б.,
педагог-психолог,
КГУ «Силантьевская общеобразовательная школа
отдела образования Алтынсаринского района»*

На сегодняшний день одним из приоритетных направлений работы образовательных учреждений является поддержка и развитие способных и одаренных учащихся.

Одаренные дети обладают выдающимися способностями в определенных областях, и их потенциал следует развивать для достижения максимальных результатов. Существуют определенные классификации одаренности по сферам проявления, и развивая каждую из этих сфер стоит прибегать к определенным подходам.

➤ Интеллектуальная одаренность: относится к выдающимся способностям в области умственной деятельности, такой как математика, наука, языки и т.д.

➤ Творческая одаренность включает в себя способности к творческому мышлению, искусству, литературе, музыке и другим формам творчества.

➤ Физическая одаренность: обладание физическими способностями, такими как спорт, танец, акробатика и т.д.

➤ Социальная/эмоциональная одаренность: способность к эмпатии, лидерству, межличностным отношениям и пониманию эмоций других.

➤ Музыкальная одаренность: отличительные способности в музыкальной сфере, включая игру на инструментах, пение, композицию и т.д.

➤ Артистическая одаренность включает в себя способности в изобразительном искусстве, дизайне, рисовании и т.д.

Важно отметить, что одаренность может проявляться в нескольких областях одновременно, и подход к развитию должен быть индивидуализированным, учитывая уникальные потребности и интересы каждого ребенка. Определение и поддержка одаренности важны для развития потенциала каждого ребенка и обеспечения полноценного развития их способностей.

В образовательной организации, например в школе, каждый учитель старается работать над развитием способностей определенной сферы учащегося, например, на уроке математики учитель развивает логическое

мышление. Каждый учитель может адаптировать свои методы и материалы в соответствии с различными потребностями и способностями учащихся, используя дифференцированный подход, то есть способные и одаренные дети могут пройти через материал быстрее или глубже, чем их сверстники, и иметь возможность более полно раскрыть свой потенциал; проектную деятельность, через создание проектов, которые способствуют развитию конкретных одаренностей, например, научные проекты, исследовательские работы, творческие проекты в любой области; внешкольные мероприятия, через организацию дополнительных занятий, кружков и секций по интересующим областям для более глубокого изучения предмета или развития навыков и т.д. То есть важно создать благоприятную образовательную среду, которая будет способствовать развитию всех аспектов одаренности учащихся, а также включать в себя сотрудничество с родителями для обмена информацией и поддержки.

В летний период было решено работать над развитием способностей каждого ребенка. Так как у каждого есть потенциал к разным способностям, поэтому на протяжении 3-х недель летней площадки психологической поддержки мы работали над развитием логического мышления, креативности, артистичности, творческого потенциала, над формированием устойчивого интереса и мотивации к учебной деятельности, над развитием интереса к исследовательской деятельности.

Название летней площадки психологической поддержки «Познавай-ка». На добровольной основе был привлечен волонтер-помощник, учащаяся 8 класса Березина Елизавета, которая оказывала помощь учащимся, проводила игры и задания для школьников, посещавших площадку.

Цель проведения площадки: развитие и психологическая поддержка одаренных и способных учащихся; создание условий для сохранения и укрепления психологического здоровья обучающихся, развитие их личности, лидерских качеств и творческих способностей, повышение самооценки, а также профилактика аутодеструктивного поведения в период летних каникул.

Задачи:

- снижение уровня тревожности учащихся;
- создание благоприятного климата в коллективе среди несовершеннолетних;
- развитие индивидуальных способностей несовершеннолетних, позитивных личностных качеств, развитие лидерских качеств, творческих способностей, сплочению коллектива;
- ознакомление несовершеннолетних со способами снятия эмоционального напряжения, тревожности, агрессивности;
- проведение интеллектуальных игр и упражнений на улучшение коммуникативных навыков, развитие способностей учащихся.

При планировании программы занятий также использовались практические рекомендации Регионального центра психологической поддержки и дополнительного образования (РЦППиДО).

Накануне проведения площадки детям и родителям рассылались онлайн-приглашения на посещение летней площадки, которые также были опубликованы в социальных сетях.

Каждый день летней площадки психологической поддержки расписывается до мелочей: цель, что необходимо учащимся для работы, постоянная смена деятельности для снятия напряжения и т.д.

Каждый новый день имеет свое название и цель. Первым делом участники группы участвуют в весёлой зарядке, повторяя движения либо по видео, либо разучивая короткий танцевальный номер, а это уже шаг в развитие детской творческой одаренности и способностей. Учащиеся работали над развитием творческого потенциала и воображения. Были проведены тренинговые занятия на развитие креативности и воображения, на развитие артистических способностей участников группы, воображения, речи, на формирование навыков и умений управления креативным процессом, на развитие гибкости, оригинальности и нестандартности мышления. Всё ребята погружались в творческую атмосферу, демонстрировали умение импровизировать, работать в команде, без помощи распределяли социальные роли, самостоятельно подготавливали реквизиты и придумывали саму сказку, самостоятельно в группе репетировали ее, а затем показывали своё представление.

Так как участники группы разновозрастные, с разных классов, необходимым являлось проведение игр, направленных на знакомство, сплочение коллектива и построение эффективного командного взаимодействия. Например, были проведены такие упражнения и игры: упражнение «Нарисуй свое имя», «Возьми салфеток», «Построение круга», «Дом», «Вавилонская башня», «Эрудит» и другие.

Также в течение дня работали над развитием внимательности и логического мышления, собирая объёмные 3D пазлы-домики и деревянные арт-пазлы и другое. Ребята занимались решением логических задач, что способствовало развитию умений анализировать, сравнивать, обобщать, выделять главное; развитию осознанной математической речи; развитию познавательного интереса учащихся; воспитанию таких качеств, как самостоятельность, целеустремленность, настойчивость, целенаправленность, трудолюбие, аккуратность, ответственность.

Одной из задач являлось формирование навыков контроля результатов деятельности, а также способствовать развитию коммуникативных навыков. Ребята делились на микро-группы, учились решать логические задачи на заранее подготовленных шаблонах, помогали друг другу, подсказывали, плодотворно работали у доски. Помимо этого играли в игру «Uno», интеллектуальная игра, состоящая из различных карточек и правил, направленных на развитие логического мышления, ловкости и смекалки, развитие математических способностей.

В рамках работы площадки ребята разгадывали загадки, ребусы, кроссворды и головоломки. Работали над изучением общих правил разгадывания ребусов, что было тоже очень интересным, познавательным, ведь не каждый ребенок изначально мог справиться с решением головоломок. Таким

образом, мы развивали познавательные процессы, учились работать в группе и помогать друг другу.

Каждый день проводились игры на свежем воздухе. Большое значение уделялось спортивным играм на свежем воздухе, которые послужили мыслительной разрядке. Ребята играли в различные спортивные игры, а также в такие игры как «Горячая картошка», «Выше земли», «Волейбол». Игры на свежем воздухе способствовали эмоциональной разрядке, снятию тревожности.

Немаловажным этапом площадки была работа с сюжетно-ролевыми играми. Целью таких игр было повышение мотивации учебной деятельности. Были проведены такие игры, как «Путешествие в страну знаний», «Помощники учителя», «Конкурс знаний».

С ребятами выполняли кинезиологические упражнения: «Ухо-нос», «Змейка», «Колечко», «Кулак-ребро-ладонь», которые способствовали развитию межполушарного воздействия, активизации мыслительной деятельности.

Одним из проведенных развивающих занятий на площадке было «Мир логики». Целью являлось развитие и совершенствование познавательных процессов (внимания, восприятия, воображения, различных видов памяти, мышления) и формирование ключевых компетенций обучающихся. На занятии учащиеся решали логические задачи по русскому языку, математике, общеразвивающие задачи и упражнения. Занятие привело к развитию мыслительной деятельности и скорости мышления. Также мы продолжили решать различные ребусы, для того, чтобы запомнить основные правила.

Проводились игры с ребятами, которые были направлены на развитие креативности. Цель игр: развитие креативности, нестандартного мышления, способности к импровизации. Ребята учились осознать общие и личностные барьеры креативности и причины их возникновения, техникам стимуляции креативности, развивали творческий потенциал, способность к импровизации и спонтанность. Были проведены такие упражнения: «Что я умею?», «Творческий человек», «Воздух, желе, камень», «Социальные роли», «Удивительный рассказ» и другие.

Учащиеся занимались творчеством, учились делать поделки в технике оригами. Каждому ребенку досталась определенная схема, получились замечательные поделки. Данная работа была направлена на развитие творческого потенциала и мышления, также на снятие эмоционального и мышечного напряжения, развитие творческого и ассоциативного мышления.

Летом у ребят всегда есть возможность провести время весело, интересно и с пользой. Библиотекарь пригласила юных читателей отдохнуть на свежем воздухе и принять участие в громком чтении «Читаем на детской площадке». Ребята, не заходя в библиотеку, сидя на скамейках во дворе, читали вслух друг другу стихотворения и отрывки из любимых книг, представленных на книжной выставке, расположенной на одной из скамеек. Библиотекарь рассказала о пользе книги и чтения, провела литературную викторину. Дети послушали смешные рассказы В.Драгунского, В.Голявкина, Г.Остера и других авторов.

Результатом деятельности данной площадки стало всестороннее развитие и психологическая поддержка одаренных и способных учащихся. Были созданы все условия для сохранения и укрепления психологического здоровья обучающихся, развитие их личности, лидерских качеств и творческих способностей, повышение самооценки, также профилактика аутодеструктивного поведения в период летних каникул, снижение уровня тревожности учащихся. Был создан благоприятный климата в коллективе среди несовершеннолетних. Каждый день был направлен на развитие индивидуальных способностей несовершеннолетних, позитивных личностных качеств, развитие лидерских качеств, творческих способностей, сплочению коллектива. Участники площадки зарядились положительными эмоциями и полезными знаниями.

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ С УЧАЩИМИСЯ, ПРОЯВИВШИМИ ПРИЗНАКИ ОДАРЁННОСТИ

*Макарова Г.В.,
учитель русского языка и литературы,
КГУ «Буревестненская общеобразовательная школа
отдела образования Наурзумского района»*

Одна из главных задач современной школы – выявление, поддержка, развитие одарённых детей и организация работы с ними. Ученики на моих уроках получают возможность для реализации своих творческих способностей. Ребята пробуют свои силы в интернет-олимпиадах, участвуют в конкурсах различных уровней, в том числе дистанционных. Интернет-олимпиады не только поддерживают и развивают интерес к изучаемому предмету, но и стимулируют активность, инициативность, самостоятельность учащихся при подготовке к данному виду интеллектуального соревнования. Олимпиады объединяют участников образовательного процесса, побуждают к сотрудничеству, предоставляя широкие возможности для личностно-ориентированного обучения и проектной деятельности. Готовя учащихся к олимпиаде по русскому языку, я провожу уроки в формате творческой лаборатории с использованием информационно-коммуникативных технологий.

Интерес вызывают у учащихся задания повышенной трудности, материал из серии «За страницами учебника», задания на сравнения, сопоставление явлений, задания, предполагающие несколько вариантов решений, проектная деятельность, научные исследования.

Такая работа, безусловно, развивает творческую инициативу, коммуникативные способности учащихся, исследовательскую активность, интеллектуальные способности.

Выявляя **индивидуальные** возможности учащихся, развиваю их способность мыслить глубоко, оригинально, свободно и эмоционально.

Если ограничиваться только рамками учебника, то детей, проявивших признаки одарённости, заинтересовать почти невозможно. Чтобы избежать пассивного участия детей на уроках, развивать их творческую деятельность, продумываю уроки с использованием разнообразных методов и приемов подачи материала.

В своей работе я использую методы: частично-поисковый (привлечение к поисковой деятельности, использование творческих заданий, решение нестандартных задач); исследовательский (работа с дополнительными источниками информации); проблемный; проектный; использование ИКТ, мультимедиа.

Использую следующие формы работы: творческие лаборатории, конкурсы, интеллектуальные игры, предлагаю исследовательские задания к уроку, высоко оценивается самостоятельная работа обучающихся (с использованием ИКТ), дифференцированные задания.

Сильные учащиеся с высоким уровнем усвоения, с высокими познавательными способностями, умеют работать самостоятельно, выполняют задания повышенной трудности. **Таким учащимся** предлагаю не только **вопросы и задания**, но обращаюсь к ним за помощью в подборе дидактического материала к уроку.

Широко используя метод шестиугольного обучения, кроме того, что раздаю детям заполненные шестиугольники, к урокам закрепления прошу сильных учащихся приготовить дидактический материал в виде гексов (шестиугольников). Так, например, на уроке русского языка в 9 классе при закреплении темы «Бессоюзные сложные предложения» предлагаю в качестве домашнего задания приготовить дидактический материал к уроку, в котором раскрывается теоретический материал изучаемой темы, практические задания.

На уроках русского языка и литературы часто использую привлекательные или яркие задания, такие как шарады, ребусы, анаграммы. Ребята любят их разгадывать. Чтобы заинтересовать их темой урока, изучаемым произведением, использую необычный, но действенный метод «Кроссенс». По сути это ассоциативная карта, которая позволяет прийти к правильному ответу, отталкиваясь от визуальных намёков. Мне достаточно было дважды предложить разгадать головоломку на уроке, как теперь мои сильные ребята составляют её самостоятельно, и я с удовольствием использую составленные ими «Кроссенсы» как дополнительные задания.

В 8 классе к уроку русского языка по разделу «Семья: права и обязанности» сильными ребятами был составлен кроссенс по теме «Семейные ценности». В 9 классе при изучении повести А.С.Пушкина «Пиковая дама» сильные ученики получили задание составить кроссенс к уроку, с помощью

которого остальные ребята смогли раскрыть сюжет произведения, пересказать его.

Такая форма работы позволяет выполнять работу не по шаблону, а находить варианты решения одной и той же проблемы.

Творческие задания в работе со способными учащимися на уроках литературы занимают ведущее место. Учащимся предлагаю выполнить творческие задания:

- оформить сборник стихотворений поэта, куда включить предисловие, перечень стихов и послесловие;
- подготовить сообщения;
- нарисовать рекламу книги, обложку;
- подобрать эпиграфы к данной теме или всему творчеству писателя;
- составить лепбук.

Учащиеся, проявившие признаки одарённости, с большим удовольствием выполняют творческие задания, помогают остальным ребятам, выполняя роль консультантов.

Большой популярностью на уроках пользуется приём словотворчества.

В то время, как весь класс составляет синквейн к ключевому понятию, сильным детям предлагаю составить хокку (жанр японской традиционной поэзии). Нужно отметить, что подобные задания, хотя и вызывают особые трудности, но пользуются большим успехом на уроках литературы.

К рассказу Бредбери «Зелёное утро» ребята сложили хокку из ключевых слов «РАДОСТЬ» и «ДОЖДЬ»:

Яркий свет в глазах,
Душа озарилась вновь.
Во всём есть радость.

Пошёл сильный дождь.
Всё наполнилось жизнью.
Настал новый день.

Правила составления хокку:

Слоги:

5 слогов в 1 стихе

7 слогов во 2 стихе

5 слогов в 3 стихе

Такие приёмы словотворчества, как хокку, буриме *способствуют* развитию *творческих* способностей и мышления учащихся.

Проявляя свои интеллектуальные и творческие способности, мои ученики участвуют не только в предметных олимпиадах, конкурсах, они являются сочинителями стихов, авторами, стихи которых публикуют в журнале «ЁЖИК» (Ежеквартальный журнал интересной компании), организованной Костанайской областной библиотекой для детей и юношества имени Ы.Алтынсарина.

Полученные результаты свидетельствуют об эффективности работы на уроках русского языка и литературы. Мои ученики – творческие, увлеченные,

активные и целеустремленные личности, они коммуникабельны, общительны, умеют вести диалог, отстаивать свою точку зрения.

Подводя итог своего выступления, хочется привести слова Сократа «В каждом человеке – солнце, только дайте ему светить».

ВЫЯВЛЕНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ОДАРЕННОСТИ. ОСОБЕННОСТИ И МЕТОДЫ РАБОТЫ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ

*Мегеря Л.И.,
учитель математики,
КГУ «Силантьевская общеобразовательная школа
отдела образования Алтынсаринского района»*

*...И от того, что что-то очень сложно,
ты не пытаешься это сделать?
Научиться ходить в начале тоже было тяжело,
но ты позанимался, и теперь, глядя на тебя,
может показаться, что это вовсе не трудно...
Ричард Бах. Иллюзии*

Психолого-педагогическое сопровождение нацелено на создание социально-психологических и педагогических условий для успешного развития и социализации детей в образовательном процессе. Актуальность данной темы обусловлена современными требованиями, предъявляемыми к образованию, а именно потребностью в создании условий для полноценного развития потенциальных возможностей каждого ребенка. Совершенствование современного образования предполагает особое содержание работы образовательных учреждений по раннему выявлению и сопровождению интеллектуально одарённых детей.

Одаренность – комплексное, синтетическое понятие, «качественно–своеобразное сочетание способностей», которая включает в себя:

- интеллектуальные способности выше среднего уровня;
- увлеченность задачами;
- творческие способности.

Математическая одаренность – это структура математических способностей, которая состоит из компонентов:

1. **Получение математической информации.** Способность к формализованному восприятию математического материала, схватыванию формальной структуры задачи.

2. **Переработка математической информации:**

а) способность к логическому мышлению в сфере количественных и пространственных отношений, числовой и знаковой символики; способность мыслить математическими символами;

б) способность к быстрому и широкому обобщению математических объектов, отношений и действий;

в) способность к свертыванию процесса математического рассуждения и системы соответствующих действий, способность мыслить свернутыми структурами;

г) гибкость мыслительных процессов в математической деятельности;

д) стремление к ясности, простоте, экономности и рациональности решений;

е) способность к быстрой и свободной перестройке направленности мыслительного процесса, переключение с прямого на обратный ход мысли при математическом рассуждении.

3. **Хранение математической информации, математическая память** – обобщенная память на математические отношения, типовые характеристики, схемы рассуждений и доказательств, методы решения задач и принципы подхода к ним.

4. **Математическая направленность ума.**

Проблема отбора лиц со способностями к математике является актуальной во всем мире ввиду широкой математизации различных отраслей науки и практики. Поэтому очень важной является задача диагностики и развития математических способностей обучающихся в массовой школе.

Система работы с одарёнными детьми, включает в себя основные направления, которые тесно связаны и интегрируются между собой:

1. создание специальной развивающей творческой среды, способствующей выявлению одарённых детей и развитию их творческого и интеллектуального потенциала;

2. работа с детьми (наблюдение, тестирование, анализ продуктов детского творчества);

3. работа с родителями (беседы, анкетирование).

Диагностика по выявлению одарённых детей включает:

1. Выявление интересов, способностей к той или иной деятельности.

2. Выявление предпосылок общей одарённости.

3. Выявление уровня развития креативности (творческих способностей) ребёнка.

Тесты интеллекта:

Шкала интеллекта Стенфорд-Бине;

- Тест Р.Кеттела;
- Прогрессивные матрицы Дж.Равена;

- Тест Д.Векслера;
- Тест Р.Амтхауэра;
- Интеллект-тест Слоссона

Тесты способностей:

- Тесты креативности П.Торранса;
- Креативные тесты Е.Туник;
- Вербальный тест творческого мышления «Необычное использование»

И.С. Аверина, Е.И. Щебланова;

- «Шкала детских способностей» Маккарти

Идентификация детской одаренности педагогами и родителями:

- Карта интересов для младших школьников
- Методика «Интеллектуальный портрет»
- Характеристика ученика
- Методика «Карта одаренности»
- Опросник креативности Джонсона.
- Анкета «Определение уровня познавательной потребности»

Тест Стэнфорд-Бине (редакция 1972 г.)

Содержание задач меняется со временем. Тест предназначен для измерения интеллекта детей от 2 до 18 лет. Представляет собой набор заданий в виде вопросов, на которые надо дать ответ, либо в виде задач. Задания сгруппированы в блоки по 6 заданий, в соответствии с хронологическим возрастом детей. Блоки заданий составлены таким образом, что большинство детей одного возраста способны выполнить все сходящие в данный блок задания.

Задания теста (для ребенка 9 лет):

1. указать сегодняшнюю дату (день недели, число, месяц, год). Правильные ответы предполагают, что ребенок имеет представление о летоисчислении, пользуется календарем в своей жизни.

2. распределить 5 предметов на определенные классы. Предполагает наличие у ребенка способностей к абстракции и обобщению.

3. решить задачу, в которой надо рассчитать, сколько денег должны дать сдачи после покупки какой-то вещи. Предполагает определенное знание математики и умение совершать в уме определенные математические операции.

4. повторить 4 цифры в обратном порядке. Умение удерживать цифры в памяти, совмещать умственные операции по выстраиванию в уме в порядке.

5. построить осмысленное предложение, содержащее 3 слова (мальчик, река, мяч). Предполагает умение ребенка строить предложения, и устанавливать между словами смысловые связи.

6. найти рифму к 3 различным словам (ложка - кошка, день - пень, солнце - лопата). Тестируется словарный запас ребенка. Умение находить нужные слова в нужное время.

Успешное выполнение теста предполагает наличие у ребенка определенных знаний и определенных умственных умений.

Таким образом, в свете этого теста, **ИНТЕЛЛЕКТ** – совокупность знаний и умственных умений, позволяющих человеку решать определенные задачи.

Классификации интеллекта:

1. **кристаллизованный интеллект** - (Грейс Крайг, автор книги «Психология развития») – область интеллекта, включающая умение формулировать суждения, анализировать проблемы, делать выводы на **основе накопленных знаний и опыта**. Этот интеллект развивается под влиянием накопленного опыта и может возрастать на протяжении всей жизни человека.

2. **текущий интеллект** – область интеллекта, которая охватывает способности, используемые для **научения чему-то новому**. Сам опыт отодвигается на второй план. Обусловлен анатомо-физиологическими задатками, достигает пика своего развития в юности, около 20 лет, с возрастом начинает снижаться.

По мнению Ганса Айзенка, все тесты интеллекта измеряют и кристаллизованный и текучий интеллект, но в разной степени. Задачи в тестах Стенфорд-Бине, явно, не новые, и этот тест, скорее всего, диагностирует **кристаллизованный интеллект**.

Методика «Карта одарённости», разработанная А.И. Савенковым, предназначена для родителей, но может применяться и педагогами. Она позволяет оценить степень развития у ребёнка от 5 до 10 лет следующих видов одарённости: интеллектуальная, творческая, академическая, художественно-изобразительная, музыкальная, литературная, артистическая, техническая, лидерская, спортивная.

Методика выполняет **две функции**:

1. **Диагностическая**. С помощью данной методики можно количественно оценить степень выраженности у ребёнка различных видов одарённости.

2. **Развивающая**. Утверждения, по которым оценивается ребёнок, можно рассматривать как основание для маршрута его дальнейшего развития. Родители могут обратить внимание на то, чего, может быть, раньше не замечали, усилить внимание к тем сторонам, которые им представляются более ценными.

Методика оценки общей одарённости, разработанная А.И. Савенковым, адресована родителям (может также применяться педагогами). Её задача – оценка общей одарённости ребёнка его родителями. Результат будет более объективен, если баллы независимо друг от друга поставят и другие взрослые, хорошо знающие ребёнка. Методика должна рассматриваться как дополнительная к комплекту методик для специалистов (психологов и педагогов).

В инструкции к методике предлагается оценить по пятибалльной шкале уровень сформированности девяти характеристик, наблюдаемых у одарённых детей: любознательность (познавательная потребность), сверхчувствительность к проблемам, способность к прогнозированию, словарный запас, способность к оценке, изобретательность, способность рассуждать и мыслить логически,

настойчивость (целеустремленность), требовательность к результатам собственной деятельности.

По результатам оценки строится девятиугольник. Этот график даёт наглядное представление о том, в каком направлении следует вести дальнейшую развивающую работу с ребёнком.

Ссылки на Интернет-источники, содержащие методики и тестирование он-лайн:

1. http://imz.ucoz.ru/seminar/Cirkova/odarennie/model_diagnostiki.doc
Методика для изучения социализированности личности учащегося (М.И.Рожков) Портфолио личностного развития. Диагностика общей одаренности. Художественная направленность Предметно-практическая направленность Техническая направленность.

2. <http://psy.1september.ru> Психодиагностика творческого мышления Елены Туник.

3. <http://zadacha.uanet.biz/home/matematika/matematika-5-11-klass/uchebniki-i-uchebnye> Гайштут и его друзья.

4. <http://testoteka.narod.ru/pozn/1/02.html> «Каков Ваш творческий потенциал».

5. <http://psy.1september.ru> Опросник креативности Рензулли.

6. <http://www.voppsy.ru/issues/1991/915/915152.htm> Журнал «Вопросы психологии» экспериментальные исследования / Адаптация мюнхенских тестов познавательных способностей для одаренных учащихся. И. С. Аверина, Е. И. Щебланова, К. Перлет.

7. http://www.syntone.ru/library/books/content/2620.html?current_book_page=all/ Синтон – тренинг центр/ Дружинин В. ПСИХОЛОГИЯ ОБЩИХ СПОСОБНОСТЕЙ.

8. <http://www.erudition.ru> ЭРУДИЦИЯ Российская электронная библиотека/

9. http://vikent.ru/enc/2722/ПРИНЦИПЫ_ТВОРЧЕСТВА/ Математическая одаренность по А.Н. Колмогорову.

Подборка ссылок на платформы для подготовки одаренных и талантливых учащихся по математике (7-11классы):

1. <http://matol.kz/> (Олимпиады по математике, физике, информатике. Задачи. Решения. Литература)

2. <https://www.problems.ru/> (Олимпиадные задачи. Каталог задач по темам. Каталог задач по источникам. Решение задач)

3. <https://aplusclick.org/> (Набор задач от очень простых до чрезвычайно сложных. Вопросы включают сотни значимых практических задач и головоломок. Вопросы сосредоточены на понимании, пространственном мышлении, полезности и решении проблем, а не на математических правилах и теоремах. Задания включают краткое описание и иллюстрацию. Тесты адаптируются к способностям ученика. Сайт самообучения).

4. <http://intelmath.narod.ru/problems.html> (Задачи различных математических олимпиад, в т.ч. открытых).

5. <http://school-collection.edu.ru/catalog/rubr/1040fa23-ac04-b94b-4a41-bd93fbf0d55a/> (Олимпиадные задачи по всем разделам математики).

6. Ссылка на доступ к файлу Приложение.rar в Google Диск <https://drive.google.com/file/d/1jak3jHWI84UftEgV4P0xeTowKOPeal1c/view?usp=sharing>

МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА САНДЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРАДЫ

*«Жангелдин ауданы бідім беру бөлімінің
Б. Алтынсарин атындағы жалпы білім
беретін мектебі» КММ, математика мұғалімі,
Нурмагамбетова А.С.*

Flippity.net онлайн платформасы

Flippity онлайн платформасы арқылы сабақты қызықты өткізуге арналған әдіс-тәсілдер. Flippity интерфейсі ағылшын тілінде, бірақ интуитивті интерфейс бар. Сондай-ақ, сервиспен жұмыс істеу кезінде браузерге салынған автоматты аудармашыны пайдалануға болады, мысалы, мұндай мүмкіндік барлық интернет браузерлерінде бар. Қызметке тіркелу қажет емес, бірақ онымен жұмыс істеу кезінде сізге Google есептік жазбасы қажет болады, сондықтан оны алдын-ала жасау керек, өйткені интерактивті тапсырмалар Google кестелеріндегі мәліметтер негізінде жасалады. Қызмет толығымен тегін.

Қолданылуы: Flippity интерактивті жұмыстарының ең танымал түрлері: Мәтінді енгізу жаттығуы; Емлені тексеру; Кроссворд; Турнир кестесі; Уақыт шкаласы; Сөздерді іздеу; Бинго. Әр тапсырма үшін құру нұсқаулары, сондай-ақ шаблон мен демо нұсқасы бар.

Flippity-мен жұмыс жасау

Flippity интерфейсі ағылшын тілінде, бірақ интуитивті интерфейс бар. Сондай-ақ, сервиспен жұмыс істеу кезінде браузерге салынған автоматты аудармашыны пайдалануға болады, мұндай мүмкіндік Google Chrome браузерінде бар.

Қызметке тіркелу қажет емес, бірақ онымен жұмыс істеу кезінде сізге Google есептік жазбасы қажет болады, сондықтан оны алдын-ала жасау керек, өйткені интерактивті тапсырмалар Google кестелеріндегі мәліметтер негізінде жасалады. Қызмет толығымен тегін.

Flippity-мен жұмыс істеуді бастау үшін алдымен Google есептік жазбаңызға кіру керек. Әрі қарай, браузер бойынша мекен-жайға өтіңіз <http://flippity.net/>.

Әрі қарай, тапсырмалар тізімінде кроссвордты таңдап, Template (шаблон) түймесін, содан кейін "көшірме жасау" түймесін басасыз.

Ашылған Google кестесінде шаблон мәтінін өзіңіз ауыстыруыңыз керек. Сол жақ бағанда шешілуі керек сөздер, ал оң жақта сұрақтар қойылады. Көк ұяшықтардағы мәтінді ауыстыру мүмкін емес, әйтпесе тапсырма дұрыс жұмыс істей алмайды.

Барлық деректер енгізілгеннен кейін Google кестесін жариялау керек. Ол үшін "Файл" мәзірінде "интернетте жариялау" тармағын таңдап, ОК түймесін басыңыз. Диалог терезесінде интерактивті тапсырма қолжетімді болатын сілтеме пайда болады. Сондай-ақ, сілтеме Google кестесінің "сілтемені алу" жиегінде де қолжетімді болып келеді.

Flirpity-дегі кроссвордтарды интернетте шешуге болмайды, бірақ оны тиісті "басып шығару" түймесін басу арқылы басып шығаруға болады.

"Show/Hide Answer Key" батырмасы кроссвордта шифрланған сөздерді көруге мүмкіндік береді, бұл кроссвордты тексеру кезінде өте ыңғайлы болады.

Жалпы бұл сервисті сыныпты топтарға бөлгенде, немесе тақтаға тапсырма орындауға және де сұраққа жауап беретін оқушыны таңдағанда рандом барабаны арқылы жасасаңыз балаларға қызықты әрі өзіңізге өте тиімді.

Wordwall.net онлайн платформасы

Wordwall.net - бұл сабақтарда қолдануға арналған интерактивті оқу материалдарын жасауға арналған платформа. Жұмысты қалай бастау керек "Wordwall.net"? Сайтта тіркелу "Wordwall.net" (электрондық пошта мен пароль қажет). Оқу материалдарын жасаңыз (берілген үлгіні таңдаңыз, мазмұныңызды енгізіңіз). Ресурс каталогынан жасалған материалдарды пайдаланыңыз. Ресурс каталогынан бұрыннан бар материалдарды өңдеңіз. Интерактивті "ұшақ" ойынын құруға арналған қадамдық нұсқаулық: материал жасау үшін қол жетімді тізімнен қолайлы үлгіні таңдаңыз.

Узнайте о наших шаблонах

Выберите шаблон, чтобы узнать больше

	Сопоставить Перетащите каждое ключевое слово к его определению.		Случайные карты Сдавайте карт в случайном порядке из перетасованной колоды.		Викторина Серия вопросов с множественным выбором. Нажмите правильный ответ для продолжения.
	Откройте поле Коснитесь каждого поля по очереди, чтобы открыть их и узнать элемент внутри.		Пропущенное слово Занятие по заполнению пропущенных слов в тексте - перетащите туда нужные слова.		Случайное колесо Крутаните колесо, чтобы увидеть, какой элемент будет следующим.
	Групповая сортировка Перетащите каждый элемент в его правильную группу.		Найди пару Нажмите на соответствующий ответ, чтобы удалить его. Повторяйте, пока все ответы не исчезнут.		Анаграмма Перетащите буквы в их правильные позиции, чтобы расшифровать слово или фразу.
	Привести в порядок Перетащите слова в каждом предложении в их правильный порядок.		Совпадающие пары Коснитесь пары плиток подряд, чтобы узнать, создают ли они пару.		Диаграмма с метками Перетащите значки на их правильные места на изображении.
	Правда или ложь Элементы пролетают на скорости. Посмотрите, на сколько вы можете ответить правильно до истечения		Викторина "Игровое шоу" Викторина с множественным выбором и ограниченными временем, несколько жизней		Ударь крота Кроты появляются по одному, для выигрыша ударяйте только правильных.
	Сбить воздушный шар Сбивайте шары, чтобы сбросить каждое ключевое слова на его соответствующее		Погоня в лабиринте Бегите к правильной зоне ответа, избегая при этом врагов.		Самолет Используйте касания или клавиатуру, чтобы лететь в правильные ответы и избегать неправильных.

Біз "ұшақ" шаблонын ашамыз, төменде қазірдің өзінде жасалған материалдардың мысалдары келтірілген

Самолет

Используйте касания или клавиатуру, чтобы лететь в правильные ответы и избегать неправильных.

Примеры

- слоги от Marinatrokhovts Самолет
- Мягкий знак на конце су... от Kristafer Самолет
- My hobby_ Мое хобби (иг... от Svetlanastarikova Самолет
- Самолётом управляем - п... от Antri1973 Самолет
- Colours от Anytarozova
- глаголы движения от Veronikam
- Airplane 1-10 от Kov2567
- Weihnachten от Smakarovakuv

"Осы шаблонмен жасау"таңдаңыз.

"Сабақ тақырыбын"толтыру қажет.

Выберите шаблон > Ввести контент > Играть

АВТОСОХРАНЕНИЕ... Самолет

Заголовок занятия

Безымянный4

+ Инструкция

Вопрос **B** x² x₂ Ω

1.

Ответы	
а ☐	г ☐
б ☐	д ☐
в ☐	е ☐

+ Добавить вопрос
мин. 1 макс. 100

Выполнено

Интерактивті ойынға қажетті сұрақтар санын жасаңыз.

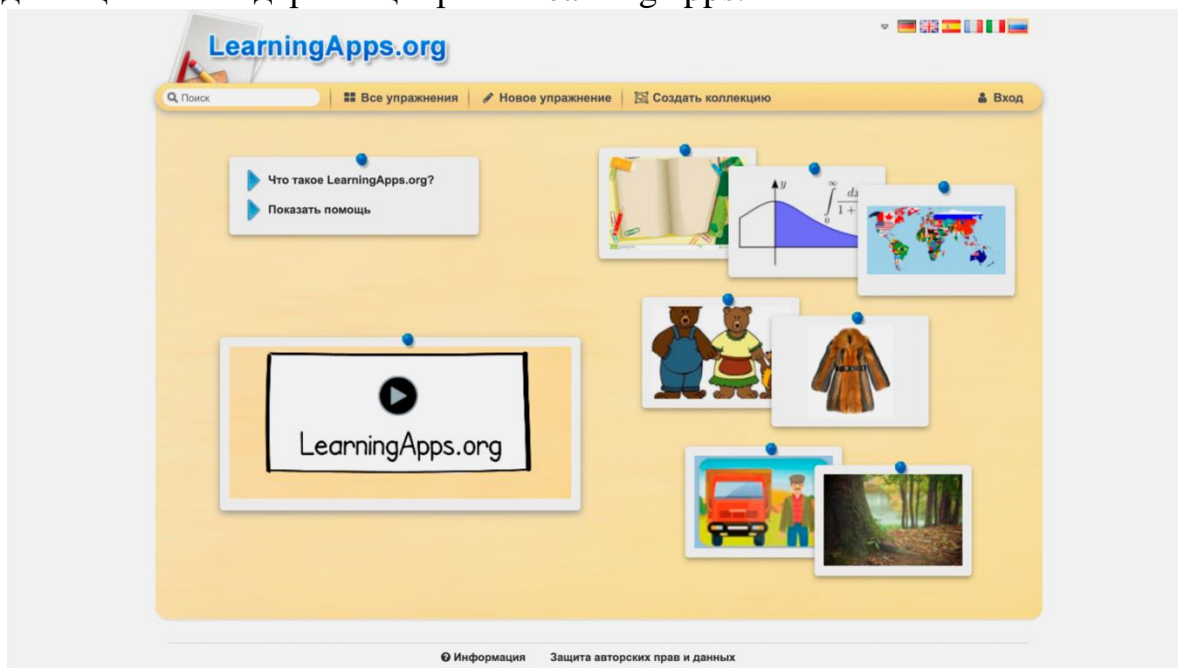
Біз жасалған ойынды сынап көреміз. Сондай-ақ, біз әртүрлі шаблондар арасында ауыса аламыз.

Осылайша ойын түрлерін өзгертіп әр түрлі тапсырмалар дайындай беруге болады.

Платформа LearningApps.org.

Аралас және қашықтықтан оқытуда интерактивті жаттығулар жиі қолданылады — оқушыларды сабақ тақырыбына тарту және олардың білімдерін тез тексеру, үйренгендерін қайталау және бекіту. Мұндай

жаттығуларды жасау үшін арнайы дизайнерлік қызметтер бар және олардың ішіндегі ең танымалдарының бірі — LearningApps.

LearningApps-те не пайдалы? LearningApps пайдаланушылар таба алады: дайын жаттығулардың үлкен кітапханасы. Ол пәндер, нақты тақырыптар және білім деңгейлері бойынша санаттарға бөлінеді (мектепке дейінгі деңгейден кәсіптік деңгейге дейін). Өзіңіздің интерактивті тапсырмаларыңызды жасауға арналған шаблондар — тесттер, басқатырғыштар, кроссвордтар. Сіз "Кім миллионер болғысы келеді?", "бос орындарды толтыру", "ретке келтіру" және басқа тапсырмалар сияқты жаттығулар. Интерфейс мейірімді-LearningApps-ті игеру оңай, ол кеңестер береді. Интерфейс 21 тілге аударылған, орыс тіліндегі нұсқасы бар. Аудармада қателіктер бар, бірақ олар қызметпен жұмыс істеуге кедергі келтірмейді. LearningApps коллекциясында орыс тілінде дайын жаттығулар да көп. Қол жетімділік толығымен тегін және жаттығу кітапханасы тіркеусіз де барлығына қол жетімді. Сондықтан, егер сіз қызметтің мүмкіндіктерін тексергіңіз келсе, сіз қолайлы нұсқаларды таңдап, оларды өз сабақтарыңызда бірден пайдалана аласыз.

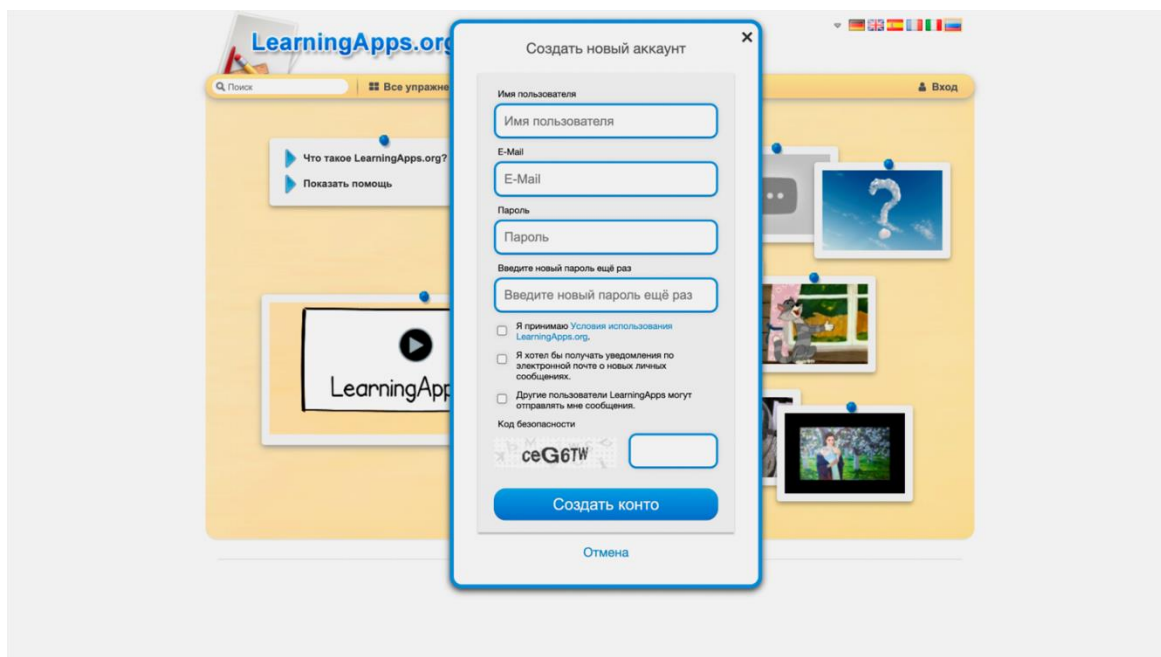
LearningApps жаттығу кітапханасын қалай пайдалануға болады? каталогты ашу үшін "барлық жаттығулар" түймесін басу керек. Әрі қарай, сіз санат пен ішкі санатты таңдай аласыз (айталық, "Химия" → "Органикалық химия"), сонымен қатар оң жақтағы шкала бойынша мақсатты аудиторияны анықтай аласыз (мысалы, "орта мектеп — орта мектеп"). "Медиа" сөзі жаттығуларда қолданылатын мазмұн түрін — кескіндер, аудио немесе бейнелерді реттейді. Бұл, мысалы, техникалық шектеулерге байланысты, тек статикалық суреттері бар опциялар сізге сәйкес келсе пайдалы болады. Егер сіз сол жақтағы іздеу жолына сізді қызықтыратын тақырыпты енгізсеңіз, онда қызмет бірден осы кілт сөздері бар барлық жаттығуларды береді.

Каталогтағы әрбір жаттығу суретте көрсетілген. Тінтуірді апарған кезде сіз оның рейтингін (тек тіркелген пайдаланушылар бағалай алады) және көріністер санын, тілі мен форматын (мысалы, "бос орындарды толтыру"), сондай-ақ автордың атын көресіз.

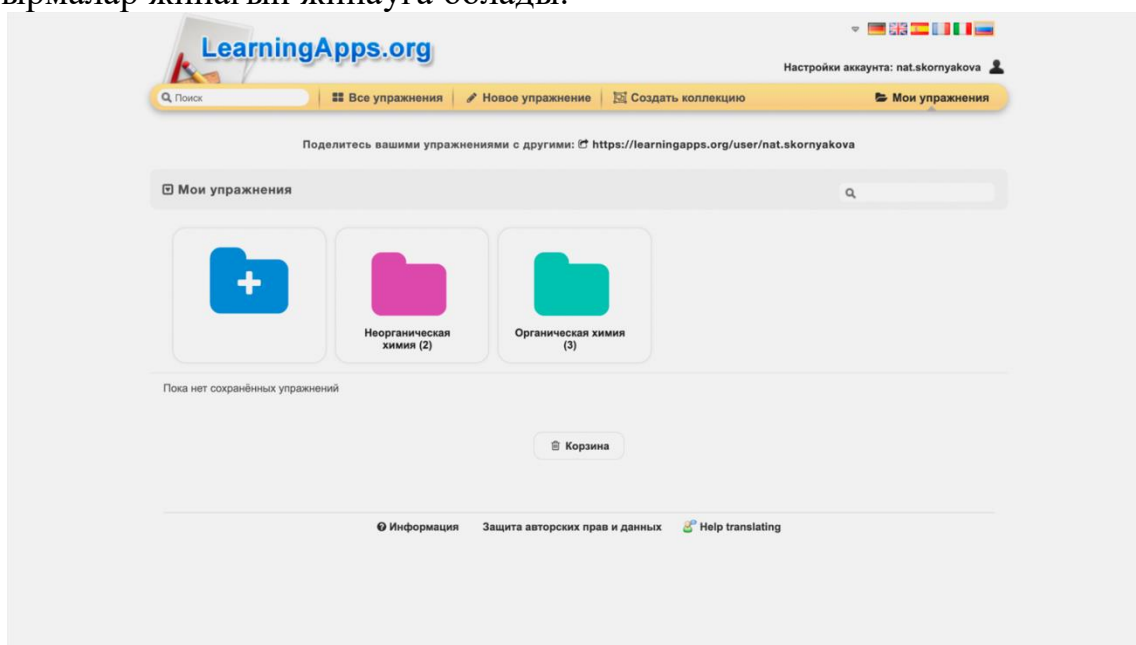
Рас, нюанстар да бар. Назар аударыңыз: "сілтеме" оқушыларға арналған сілтемені білдіреді — ол арқылы жаттығу интерфейстің қосымша элементтерінсіз қарау режимінде ашылады. Дәл осындай сілтеме QR кодында шифрланған-оны оқушыларға смартфондарында немесе планшеттерінде тапсырманы ашу үшін көрсетуге болады. "Ендіру" — бұл сіздің сайтыңызға тапсырма қосуға мүмкіндік беретін код. Оның астында жаттығуды SCORM форматында (DDO-ға қосу үшін) немесе iBooks Author форматында жүктеуге арналған түймелер бар (iOS және macOS-та интерактивті кітап қосымшасы осылай аталған, бірақ ол ескірген және Apple оны беттерге ауыстырған). "Бөлісу" — бұл сіз тұрған бетке сілтеме. Егер сіз оны осы жерден немесе мекенжай жолағынан көшірсеңіз, мысалы, жаттығуды әріптестеріңізбен бөлісе аласыз. Біз екі түймені жіберіп алдық — "ұқсас жаттығу жасау" және "менің жаттығуларымда сақтау", өйткені бұл мүмкіндіктер тек тіркелген пайдаланушыларға қол жетімді.

LearningApps-ке қалай тіркелуге болады? тіркелу үшін экранның жоғарғы оң жағындағы "Кіру" түймесін, содан кейін "Жаңа тіркелгі жасау" түймесін басыңыз. Мұнда пайдаланушы атын (кириллицаға да қолдау көрсетіледі), имел және парольді енгізу қажет. Егер сіз басқа пайдаланушылардан жеке хабарламалар мен қызметтен хабарламалар алғыңыз келмесе, онда LearningApps пайдалану шарттарымен келісу туралы құсбелгіні қою жеткілікті. Қауіпсіздік кодын енгізу қалады-және сіз "конто Жасау" батырмасын басуға болады (бұл жерде қандай да бір себептермен "тіркелгі" сөзі көрінеді).

LearningApps-те дайын жаттығуларды қалай өңдеуге болады? тіркелгеннен кейін "менің жаттығуларымда «сақтау түймесі арқылы кітапханаға өзіңізге ұнайтын жаттығуларды сақтауға болады». Тиісті бөлімде жеке қалталарды (әр түрлі сыныптар немесе тақырыптар үшін) бастауға және интерактивті тапсырмалар жинағын жинауға болады.

Осылайша платформада жақсы тапсырмалар дайындап сабағыңызды қызықты өткізуге болады.

УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ ОДАРЕННОСТИ

*Нурова Л. Ш.,
директор КГУ «Гимназия № 5 отдела
образования города Рудного»*

*Если вы обладаете знаниями, дайте
другим зажечь от них свои светильники.
Фуллер Т.*

Школа № 5 распахнула свои двери в 1972 году. А с 1989 года школа функционирует как гимназия №5. За более чем полувековой период пройден огромный путь и заложены лучшие традиции школы.

Обучающихся гимназии отличает высокая мотивация к обучению с целью получения дальнейшего высшего образования. Профессионализм учителей помогает раскрыть творческий и исследовательский потенциал обучающихся. Подтверждением эффективности и результативности деятельности коллектива и организации учебно-воспитательного процесса являются достижения обучающихся в различных олимпиадах, интеллектуальных играх, конкурсах, соревнованиях.

Система управления развитием детской одарённости в гимназии нацелена на активизацию администрации, учителей-предметников, классных руководителей, ученического актива, детских коллективов, родителей и функционирует путем создания всех необходимых условий для проявления и развития творческого потенциала обучающихся. Предлагаемая нами модель внутришкольной системы управления развитием детской одарённости является результатом многолетнего труда всего педагогического коллектива.

Как я отметила ранее, функции развития одарённости распределены на различных уровнях. На каждом из уровней управления решение методических задач, обеспечение образовательного процесса, планирование и организация деятельности, руководство и контроль, принятие управленческих решений осуществляются в пределах компетенции руководителя.

1. Директор:

- организует деятельность педагогического коллектива и направляет ее на реализацию программы по работе с одаренными детьми;
- осуществляет контроль качества образовательного процесса, выполнения развивающих программ и учебно-тематических планов;
- осуществляет контроль качества подготовки педагогов, работающих с одаренными детьми;

- создает условия для развития одаренных детей и повышения профессионального мастерства педагогов.

2. Заместитель директора:

- оказывает методическую помощь в разработке программ;
- обобщает и распространяет передовой педагогический опыт;
- планирует и организует обучение педагогов по повышению их профессионального мастерства.

3. Учитель:

- составляет программы и планы работы, обеспечивает выбор необходимых форм, методов и средств обучения и соблюдение санитарно-гигиенических норм;

- осуществляет руководство объединением обучающихся с повышенным уровнем интеллектуального развития;

- систематически повышает свою профессиональную квалификацию;

- организует работу с родителями и органами детского самоуправления.

Одной из важных задач при внедрении инноваций является работа с педагогами.

С целью повышения навыков работы с одаренными детьми мы применяем активные формы обучения: семинары-практикумы, Единые методические дни, деловые игры по проблемам, мозговые штурмы, тренинги, планерки, собеседования, обмен опытом работы с одаренными детьми.

Очень важным в работе по данному направлению является система мотивации. Коллективным договором утверждено Положение о поощрении сотрудников, в котором описана система стимулирования педагогов.

Практика подтверждает, что дифференциация результатов работы обеспечивает объективность процесса стимулирования:

- участие в творческих конкурсах, конкурсах профессионального мастерства;

- информация на сайте и на страничке гимназии в Инстаграмм об успехах и достижениях педагогов и их учеников;

- выдвижение педагогов на награждение почетными грамотами, благодарственными письмами всех уровней;

- награждение стимулирующими выплатами;

- награждение гимназическим орденом «Пылающее сердце» и пирамидой «Признание».

Также в школе внедрена система поощрительных мер для одаренных детей.

В 1990 году в гимназии начало свою историю Научное общество учащихся гимназии «Insight» и в текущем учебном году наше общество отмечает 33-летие своего интеллектуального существования. Традиционно ежегодно в школе проводится торжественная церемония открытия Научной Ассамблеи и ее закрытие в конце учебного года. Проведение этих мероприятий формирует стимулирующие мотивы одаренных обучающихся, способствует оказанию им поддержки:

- обеспечение участия в конкурсах, фестивалях, выставках, соревнованиях различного уровня;
- поручение ведущих ролей;
- информация об успехах и достижениях в аккаунтах социальных сетей;
- награждение почетными грамотами и подарками;
- размещение фотографии на стенде «Гордость гимназии» и в «Золотой книге выпускников».

Таким образом, современные подходы к управлению позволяют нам видеть перспективы в организации работы с одаренными детьми, совершенствовать созданную в школе модель на основе принципов научности, системности и актуальности.

Мы осознаем, что «если способности ребёнка не находят полноценного развития, то виноваты в этом взрослые, которые либо не создали условий для развития его природных возможностей, либо загасили их догматическими методами обучения и воспитания», поэтому мы не столько измеряем одарённость, сколько создаем соответствующую инновационную образовательную среду.

МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН ДАРЫНДЫ ОҚУШЫЛАРМЕН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ

*“Науырзым ауданы білім бөлімінің
Жамбыл жалпы білім беретін мектебі” КММ,
математика пәні мұғалімі,
Олжабаева Г.У.*

Мақсаты: заман талабына сай бәсекеге қабілетті, білімді креативті ойлау жүйесі дамыған, адамгершілігі жоғары, логикалық тұжырым жасауға бейім, еркін ойлай алатын жеке тұлғаны қалыптастыру.

«Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, білім, ар, мінез деген қасиеттерімен озады», - деген Абай .

Барлығымызға белгілі бір сыныпта дарынды, икемділігі, қызығуы, дамуы, ой-өрісі, сөйлеуі, сырт бейнесі әр түрлі оқушылар отырады. Сондықтан оқушылардың жеке қабілеттеріне, бейімділігі мен ой-өрісінің дамуы дәрежесіне көңіл бөлу керек. Дарынды оқушы арнайы білімге мұқтаж болуы табиғи нәрсе. Оларға дұрыс тәрбие берудің алғы шарттары - дарынды оқушыны тандай білу, оларды ерекше жетілдіру мен жөн көрсету, олардың құқығы мен мұқтаждығын қорғау болып табылады.

Дарынды оқушымен жұмыстың мақсаты - олардың шығармашылық жұмыста өзінің қабілетін іске асыруға дайындығын қалыптастыру. Ал мақсатқа жету - оқу бағдарламасын тереңдетіп оқыту және оқушылардың танымдық белсенділігін дамыту.

Дарынды оқушымен жүйелі жұмыстарды жүргізіп, жан-жақты талдау жұмыстарын жасай алсақ қана, оқушылардың дарындылығын, қабілет - мүмкіндіктерін айқындай аламыз.

Мақсаты: заман талабына сай бәсекеге қабілетті, білімді креативті ойлау жүйесі дамыған, адамгершілігі жоғары, логикалық тұжырым жасауға бейім, еркін ойлай алатын жеке тұлғаны қалыптастыру.

Міндеттері:

- Оқушылардың ақыл-ой қабілеттерін жетілдіру;
- шығармашылық жеке қабілеттілігін дамыту;
- ғылыми зерттеу дағдыларын қалыптастыру;

Күтілетін нәтиже:

1. Кез келген есептерді шығару барысында дұрыс шешімді тез қабылдай білуі;
2. Шығармашылық жұмыс пен жеке дарындылығын дамыта білуі;
3. Шығармашылық жұмыс деңгейінің жоғарылауы;

Дарынды оқушыларға қойылатын талаптар:

1. Әрбір есепті шығарған кезде уақытпен санаспай оған барлық мүмкіндік пен күшті салуы;
2. Есептерді шығарған кезде оның шешу жолдарына жете зер салып, оларды шешудің тәсілдері мен әдістері ерекшеліктерін, есептерді талдаудың жолдарына, дәлелдеуге және салуға берілген есептердің мағынасына түсінуге тырысуы.

Дарынды оқушылармен жұмыс жүйесі:

Дарынды оқушылармен жұмыс жоспары:

5 сынып Математика			
Дарынды оқушымен жұмыс жоспары			
№	Мазмұны	Сағат саны	Мерзімі
1	I ТАРАУ. ӨРНЕКТЕР. ФОРМУЛАЛАР. Санды өрнектер. Әріпті өрнектер.	1	07.09
2	Қосу мен көбейтудің ауыстырымдылық, терімділік қасиеттерін пайдаланып, өрнектерді ықшамдау.	1	14.09
3	Көбейтудің үлестірімділік қасиетін пайдаланып өрнектерді ықшамдау.	1	21.09
4	Көбейтудің үлестірімділік қасиетін пайдаланып өрнектерді ықшамдау.	1	28.09
5	Теңдеу.	1	05.10
6	Теңдеу.	1	12.10
7	Формулалар.	1	19.10
8	Формулалар.	1	26.10
9	II ТАРАУ. НАТУРАЛ САНДАРДЫҢ БӨЛІНГІШТІГІ. Натурал санның бөлгіші. Натурал санның еселігі.	1	09.11
10	Қосындының, көбейтіндінің берілген санға бөлінгіштігі.	1	16.11
11	2, 5 және 10 сандарына бөлінгіштік белгілері.	1	23.11
12	3-ке және 9-ға бөлінгіштік белгілері.	1	30.11
13	Жай және құрама сандар.	1	07.12
14	Құрама сандарды жай көбейткіштерге жіктеу.	1	14.12
15	Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар.	1	21.12
16	Ең кіші ортақ еселік.	1	28.12
17	Мүмкін нұсқаларды іріктеу.	1	11.01
18	III тарау. ЖАЙ БӨЛШЕКТЕР. Шеңбер және дөңгелек.	1	18.01
19	Үлестер. Жай бөлшектер.	1	25.01
20	Жай бөлшектің негізгі қасиеті. Жай бөлшектерді қысқарту.	1	01.02
21	Дұрыс бөлшектер және бұрыс бөлшектер. Аралас сандар.	1	08.02
22	Координаталық сәуле. Жай бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу.	1	15.02
23	Жай бөлшектерді ең кіші ортақ бөлімге келтіру.	1	22.02
24	Жай бөлшектерді салыстыру.	1	29.02
25	IV ТАРАУ. ЖАЙ БӨЛШЕКТЕРГЕ АМАЛДАР ҚОЛДАНУ. Жай бөлшектерді қосу.	1	07.03
26	Аралас сандарды қосу.	1	14.03
27	Жай бөлшектерді азайту.	1	04.04
28	Аралас сандарды азайту.	1	11.04

29	Жай бөлшектерді көбейту.	1	18.04
30	Санның бөлігін табу.	1	25.04
31	Жай бөлшектерді бөлу.	1	02.05
32	V ТАРАУ. ОНДЫҚ БӨЛШЕКТЕР. Ондық бөлшектерді қосу және азайту.	1	08.05
33	Ондық бөлшектерді көбейту және бөлу.	1	16.05
34	Процент	1	23.05

Тапсырма:

- 19-дан 1-ді алып қалай 20 шығаруға болады?
- Бақа тереңдігі 25 метр құдыққа түсіп кетті. Ол құдықтан шығу үшін, 5 метр көтеріліп, 4 метр қайта түсіп отырды. Бақа неше күнде құдықтан шығады?
- $5\ 5\ 5\ 5\ 5=100$?

Тапсырма:

- 19 дан 1-ді алып қалай 20 шығаруға болады?
- Бақа тереңдігі 25 метр құдыққа түсіп кетті. Ол құдықтан шығу үшін, 5 метр көтеріліп, 4 метр қайта түсіп отырды. Бақа неше күнде құдықтан шығады?
- $5\ 5\ 5\ 5\ 5=100$?

Шешуі:

1. Римше XIX –I алып тастасақ XX шығады.
2. Бақа 20 күнде 20 метр шығады. 5 метр көтерілгендіктен 21 күні $20+5=25$ метр болады. Сонда бақа 21 күні құдықтан шығады.
3. $(5 +5+ 5+ 5)*5=100$

Қорыта айтқанда, дарынды оқушыны таба біліп, әрқайсысына жеке тұлға ретінде қарап, олардың өздеріне деген сенімін арттырып, өзара қатынасты жақсартып, ата-ана – оқушы - ұстаз байланысын жоғары ұстап, шығармашылықпен жұмыс істеу қажет.

Ең бастысы, табиғаттың адамзатқа берген тамаша сыйын одан әрі дамытып, ерекше қабілетті оқушыны дарынға айналдыру үшін аянбай еңбек ету қажет. Ал дарынды ұрпақ-ел ертеңі екенін үнемі жадымызда сақтайық.

ВАРИАТИВНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ ОДАРЕННЫХ ОБУЧАЮЩИХСЯ

*Парамбуль Е.А.,
заместитель директора по УР,
КГУ «Гимназия № 5 отдела
образования города Рудного»*

*Если мы будем учить детей как вчера,
то отберем у них завтра
Дьюи Дж.*

Одним из направлений работы гимназии по развитию одаренности обучающихся является **вариативная образовательная среда** – гибкий инструмент управления, включающий в себя такие рычаги, как корректировка учебного плана и активизация внедрения различных форм внеурочной занятости.

Она строится на системном подходе к организации деятельности: от урока или занятия, являющегося базовым ядром системы, до выхода в открытое образовательное пространство и обеспечивает эффективный менеджмент процесса повышения качества образования.

Вариативный компонент учебной нагрузки – составной компонент рабочего учебного плана гимназии, который определяется в соответствии с образовательными потребностями обучающихся и отражает содержание образования в гимназии на всех уровнях обучения.

При планировании и распределении часов вариативного компонента учебного плана учитываются индивидуальные склонности обучающихся. На основании «Положения об изучении образовательных потребностей и запросов обучающихся и их родителей» с 2018 года в гимназии проводится работа по выявлению предпочтений в параллелях 1-6 классов в зависимости от интересов, в параллелях 7-9 классов по профессиональным предпочтениями ориентации на профильное обучение. Результаты опроса и диагностики выносятся на обсуждение заседаний методических объединений педагогов гимназии, по итогам которых определяется перечень курсов вариативного компонента рабочего учебного плана для каждой параллели. Изученные данные позволяют грамотно организовать деятельность педагогов дополнительного образования, предпрофильную подготовку, профильное обучение и профориентационную работу.

Содержание курсов вариативного компонента определяется через рациональное использование современных образовательных технологий и ресурсов, направленных на развитие метапредметных компетенций обучающихся (научно-познавательных, культурно-социальных, коммуникативных, информационно-технологических). Задача этих курсов – всестороннее развитие познавательной активности обучающихся.

Гимназический компонент в параллелях **1-4 классов** направлен на расширение и углубление знаний по предметам, на развитие ключевой фигуры образовательного пространства ученика, его индивидуальных способностей, нравственных качеств, положительную мотивацию и творческую самореализацию.

В соответствии с запросами родителей и предпочтениями обучающихся вторых, третьих и четвертых классов с целью раскрытия творческого потенциала маленьких талантов, организованы занятия по четырём

направлениям вариативного компонента: театр «Маленькая страна», «Хореографический калейдоскоп», «Музыка вокруг нас» и «Палитра красок».

Одной из основных задач вариативной среды на уровне основного среднего образования является расширение возможностей получения предпрофильного образования: вариативная часть учебного плана направлена как на углубленное изучение предметов инвариантного компонента, так и на создание условий для самореализации, социальной адаптации и профессиональной ориентации.

Гимназический компонент **в 5-6 классах** определяется с учетом возрастных и личностных особенностей обучающихся, ориентирован на углубление основных предметных направлений предпрофильного обучения, **в 7-9 классах** на раннюю профилизацию обучающихся по общественно-гуманитарному и естественно-математическим направлениям.

По назначению курсов вариативного компонента в параллелях **5-9 классов** можно выделить несколько типов. Одни являются как бы “надстройкой” профильных курсов, обеспечивая для наиболее способных обучающихся повышенный уровень изучения учебного предмета. Другие обеспечивают межпредметные связи и направлены на развитие познавательной активности, интересов обучающихся путём опытной деятельности, экспериментирования; развития способности самостоятельно осваивать новое. Ещё одно направление – курсы, способствующие самовоспитанию и формированию качеств личности, осознающей общечеловеческие и национальные ценности. Такие курсы позволяют вовлекать в активное сотрудничество и сотворчество не только детей, но и их родителей. Наконец, познавательные интересы старшеклассников часто выходят за рамки традиционных школьных предметов, распространяются на области деятельности человека вне круга выбранного ими профиля обучения. Это определяет появление курсов, носящих “внепредметный” или “надпредметный” характер.

Обучение на уровне общего среднего образования рассматривается как система дифференциации обучающихся, ориентация на профилизацию и выбор учебных предметов стандартного и углубленного уровней в соответствии с будущими профессиональными потребностями и возможным выбором будущей специальности.

Комплектование профильных классов гимназии осуществляется на основании «Положения о профильных классах» с участием самих обучающихся-претендентов, их родителей, педагогов гимназии, специалистов психологической службы. Комбинации профильных учебных предметов и вариативная часть рабочего плана направлена на закрепление базовых знаний, умений и навыков и овладение выпускниками современными, ключевыми компетенциями.

Тематика курсов вариативного компонента **в 10-11 классах** направлена на осуществление дальнейшего выбора и определения вектора обучения. Учебные программы профессионально ориентированных курсов гимназии согласованы по предметным направлениям с Высшими школами «Рудненского индустриального университета».

Оценивая возможность и педагогическую целесообразность введения тех или иных вариативных курсов, следует помнить о том, что грамотно организованная профориентационная работа, способствует успешному осознанию собственных возможностей, способов реализации выбранного жизненного пути и достижению поставленных целей.

Особое внимание в гимназии уделяется продуманной системе дополнительного образования обучающихся. Для создания благоприятной среды, комфортных условий для творчества, усиления мотивации к успешности, и с учётом интересов обучающихся, запросов родителей, в гимназии активно и результативно функционирует система дополнительного образования. С каждым годом система дополнительного образования совершенствуется, модернизируется, о чём свидетельствуют увеличение количества кружков и численности обучающихся в них.

Педагогический коллектив гимназии заботится о создании, постоянном поддержании, расширении и насыщении интеллектуального и творческого пространства гимназистов в урочное и внеурочное время.

Таким образом, инвариантный компонент, вариативная среда и дополнительное образование становятся равноправными, взаимодополняющими друг друга компонентами, создавая единое образовательное пространство, необходимое для полноценного личностного развития, таланта и успешности каждого ребенка. Именно они, в совокупности, позволяют учитывать и развивать интерес одаренных детей к стремлению расширять и углублять свои знания, развивают их способности поиска решений для преодоления барьеров и трудностей.

РАЗРАБОТКА НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ПРОЕКТА

*Подрыга В. Г.,
учитель русского языка и литературы,
КГУ «Фрунзенская общеобразовательная школа
отдела образования Денисовского района»*

Научно-исследовательская работа – это работа научного характера, связанная с научным поиском, проведением исследований, экспериментами в целях расширения имеющихся и получения новых знаний, проверки научных гипотез, установления закономерностей, научных обобщений и обоснований.

Научно-исследовательская работа представляет собой самостоятельное, а зачастую, совместное с научным руководителем, исследование обучающегося,

раскрывающее его знания и умение их применять для решения конкретных практических задач. Работа должна носить логически завершенный характер и демонстрировать способность обучающегося ясно излагать свои мысли, аргументировать предложения и грамотно пользоваться терминологией.

Как работать над научно-исследовательским проектом?

1. Спланировать сроки. Наша работа была спланирована с сентября по май месяц. Реализовали проект учащиеся 11 класса Дауренбеков Жасулан и Литвинчук Виктория.

2. Определить руководителя

3. Определить направленность проекта.

Любой проект содержит в себе несколько направлений:

А. Исследовательский - собирает информацию о каком-то объекте, анализирует ее, обобщает факты, чтобы представить их аудитории. Доказывает, корректирует или опровергает гипотезу.

В. Практический - реализует идею на практике, объясняет, почему можно эту идею реализовать.

С. Информационный - использует разные методы получения информации (литература, библиотечные фонды, СМИ, базы данных, методы анкетирования и интервьюирования) и обрабатывает ее.

Д. Социальный - подбирает информацию по актуальной социально-значимой тематике, анализирует ее и представляет.

Е. Творческий - привлекает интерес публики к проблеме проекта, использует нестандартный подход к оформлению результатов работы.

Ж. Инженерный (экспериментальный) - разрабатывает конструкторское изделие и его макет с полным описанием и научным обоснованием, для чего его изготавливать и применять.

Наш проект включал следующие направленности: исследовательская, информационная, практическая и творческая.

Наш научно-исследовательский проект содержал:

1. Тема учебного проекта или исследования, информацию об авторе (-ах) проекта или исследования, класс. **Наш проект имел название «Тема родной природы в творчестве В.А.Вайриха».**

2. Фамилию, имя, отчество и должность научного руководителя проекта или исследования

3. Актуальность проекта - проведение исследования, чтобы решить проблему. Проблема может быть важной лично для тебя, для группы людей. **Актуальность нашего проекта заключается в том, что позволяет углубленно изучить материал, связать его с практикой, является инструментом формирования активной гражданской позиции, расширения эстетического и научного кругозора.**

4. Определение ключевых понятий. Понятие – это логически оформленная мысль или образ, который фиксирует общие и существенные признаки и свойства предметов, явлений и отношения между ними. **Наши ключевые понятия: интерпретация, флористика, анималистика, гео-топографические образы.**

5. **Формулировка проблемы. Интерпретация растительных, животных и геотопологических образов в произведениях В.А.Вайриха «Я по жизни промчался голопом».**

6. **Цель научно-исследовательского проекта. Цель – это результат, который ты ждешь от проекта и достигнешь к определенному времени. Наша цель: всесторонний анализ изобразительных средств и создания образа родной природы в творчестве В.А.Вайриха.**

7. **Гипотеза проекта - это предположение, как решить проблему. В своем проекте или исследовании ты ищешь идею, которая поможет решить проблему с момента постановки проблемы. Такая идея возникает из противоречий и называется гипотезой. Нами выдвинута гипотеза: «В.А.Вайрих использует конкретные образы для создания целостной картины природы нашего края»**

8. **Определение задач - это конкретные способы достичь цели. Поэтому сумма задач должна равняться цели. Реализация нашей цели, мы достигали через следующие задачи:**

1) **Изучение специальной литературы, словарей, литературоведческих терминов.**

2) **Исследовательская деятельность по выявлению флористических образов (образов растений, анималистических образов (образов животных), геотопологических образов (стихотворений, посвященных конкретным населенным пунктам, рекам, озерам).**

3) **Литературоведческий анализ стихотворений.**

4) **Анализ и систематизация полученных знаний.**

5) **Оформление научной работы.**

9. **Результаты проекта – нужно учитывать, что они делятся на внутренний результат и внешний результат (продукт). Внутренний результат – это успешный опыт решения проблемы, это знания и способы действия, которые ты приобрел, это новые ценности, новая точка зрения. Внешний результат (продукт) – это средство разрешить проблему, которая была причиной реализовать проект. Если проблем было много, то и продуктов может быть много. На основе полученных данных, мы пришли к выводам, что В.А.Вайрих наиболее активно использует флористические образы – ковыль и пшеница, анималистические образы – журавли и кони, гео – топологические образы – степь и родное село.**

10. **Практическая значимость – это возможность решить проблему в быту, учебе, науке, производстве. Образ практического применения: на уроках литературы, при сравнении использования флористических, анималистических и гео-топологических образов другими авторами; в краеведческой работе, также представляет интерес для почитателей таланта В.А.Вайриха.**

11. **Методы исследования – это способ достичь цели исследования. От выбора методов зависит все исследование, начиная с его организации и включая результат.**

В качестве методов исследования применялись:

1. **Работа с источниками, интернет – и медиаресурсами.**
2. **Наблюдение**
3. **Статистика**
4. **Анализ**
5. **Сравнение**
6. **Систематизация**

Исследовательская работа – это не реферат и не статья одного из специалистов, скачанная из интернета. Это возможность провести самостоятельное исследование и применить научный подход для получения результата, применить практические навыки или приобрести новые для решения поставленных задач, проявить навыки планирования своей работы и анализа полученных результатов.

ГАРМОНИЯ В ОБУЧЕНИИ: РОДИТЕЛИ КАК ПАРТНЕРЫ В РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ

*Полякова Ю.В.,
заместитель директора по ВР,
КГУ «Гимназия № 5 отдела
образования города Рудного»*

*Нельзя кого-либо изменить,
передавая ему готовый опыт.
Можно лишь создать атмосферу,
способствующую развитию человека.
Роджерс К.*

Психолого-педагогическое сопровождение талантливых и одаренных детей в гимназии выступает как особая культура поддержки и помощи ребенку в решении задач развития, обучения, воспитания, социализации и адаптации. Психолого-педагогическое сопровождение обучающихся осуществляется психолого-педагогической службой, в которую входят заместители директора по ВР, профилю, педагог-психолог, социальный педагог, медицинский работник.

Сопровождение одаренных детей осуществляется на 3-х уровнях:

1. Индивидуальный - индивидуальная психолого-педагогическая работа непосредственно с талантливым или одарённым учеником (индивидуальные консультации, дополнительные занятия).

2. Групповая психолого-педагогическая работа с группами талантливых и одаренных школьников (групповые консультации, тренинги).

3. Уровень класса – деятельность педагогов по созданию психологически комфортной среды, позитивных взаимоотношений с одноклассниками.

Основные направления психологического сопровождения талантливых и одаренных детей:

1. Диагностическое направление: составление банка психодиагностических методик и реализация психологической диагностики, направленной на выявление талантливых и одаренных школьников, актуальных задач и проблем их развития, обучения, социализации. Перед проведением педагогического консилиума в параллелях, психолого-медико-педагогической комиссии педагог-психолог и медицинский работник с помощью различных методик изучают и оценивают особенности развития каждого гимназиста.

2. Коррекционно-развивающее направление – развитие эмоциональной устойчивости, помощь в школьной адаптации, формирование навыков саморегуляции, навыки успешного преодоления стресса в экстремальных ситуациях (конкурсах, олимпиадах, экзаменах), содействие в социализации, формированию коммуникативных навыков.

В гимназии традиционно проводятся общешкольные родительские собрания по рассмотрению разных тем. Такие, как «Адаптационный период первоклассника (пятиклассника)», «Профилактика суицидального поведения подростков», «Игромания как одна из форм зависимости», «Система психолого-педагогической подготовки обучающихся выпускных классов к итоговой аттестации». В ходе проведения собраний педагог-психолог проводит с родителями тренинговые упражнения на гармонизацию детско-родительских отношений, дает рекомендации для членов семей в период итоговой аттестации ребенка.

3. Просветительское направление: развитие психолого-педагогической компетентности педагогов, родителей. В рамках заседаний методического объединения классных руководителей, педагогического совета проводятся обучающие практикумы по мотивации деятельности с одаренными детьми.

Основной смысл психологического просвещения заключается в ознакомлении учителей и родителей с основными закономерностями и условиями благоприятного психического развития ребенка.

4. Консультационное направление: оказание психологической помощи талантливым и одарённым детям и их родителям, и педагогам в решении возникающих у них проблем (конфликты в явной и скрытой форме, нежелание ученика и педагога сотрудничать вне урока и пр.).

Психолого-педагогическое консультирование родителей, как и в ситуации подобной работы с педагогами, может быть организовано, с одной стороны, по запросу родителя в связи с оказанием консультативно-методической помощи в

организации эффективного детско-родительского взаимодействия; с другой — по инициативе психолога.

К школьному психологу обращаются учащиеся, главным образом, по таким вопросам, как самовоспитание, профессиональное и личностное самоопределение, культура умственного труда и поведения и т.п.

5. Мотивационное направление – поощрение талантливых и одарённых учащихся, педагогов и родителей (премии, почётные грамоты и пр.).

6. Работу с родительской общественностью школа рассматривает как важнейшую задачу, решаемую в системе психолого-педагогического сопровождения как в традиционных формах консультирования и просвещения, так и в форме совместных (родители и дети) семинаров-тренингов по развитию навыков общения, сотрудничества, разрешения конфликтов.

С целью активного вовлечения родителей во все сферы деятельности в гимназии реализуется областной проект «Үндестік». Основными формами работы данного проекта являются проведение «Дня открытых дверей» с целью укрепления связей с родительской общественностью. Обсуждаются и решаются вопросы по организации учебно-воспитательного процесса на заседаниях Попечительского совета. Классные руководители проводят тематические родительские собрания «Поощрение и наказание детей в семье», «Когда в ответе родители, или роль семьи в воспитании детей», «Воспитание трудолюбия в семье и школе», «Папа может все, что угодно...», «Разговор на трудную тему, или Половое воспитание подростков». Родители – активные участники всех общешкольных мероприятий, творческих конкурсов.

В современных условиях семье требуется систематическая и квалифицированная помощь со стороны школы. Сотрудничая с родителями, мы должны создаем благоприятные условия для обеспечения взаимопонимания в формировании здоровой личности ребенка, ее ценностных ориентаций, в раскрытии индивидуальности и одаренности каждого ребенка, его творческого потенциала. Здоровье, счастье и успешность детей – норма жизни в современном обществе и совместная цель родителей и педагогов.

Закончить свое выступление хочу словами педагога-новатора В.А. Сухомлинского «Одаренный человек, словно яркая звездочка на небосклоне, требующая к себе особого внимания. Необходимо заботиться о нем, чтобы он превратился в красивую, полную сил звезду».

ПРОБЛЕМНЫЕ И ТВОРЧЕСКИЕ ЗАДАНИЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ ОДАРЕННЫХ УЧАЩИХСЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

*Помещикова А. Ю.,
учитель английского языка,
КГУ «Силантьевская общеобразовательная школа
отдела образования Алтынсаринского района»*

Одаренность представляет собой сложное психическое образование, в котором переплетены познавательные, эмоциональные, волевые, мотивационные и другие свойства психики, потенциальные задатки и особые способности, развитие или угасание которых обусловлено факторами личностного, социального и педагогического характера. Отличительными особенностями одаренных детей являются высокий уровень мышления и интеллекта, познавательная потребность, отличная память, хорошо развитая речь, большой словарный запас. Одаренного ребенка характеризует стремление к лидерству, повышение требований к себе и окружающим, стремление к совершенству во всем, нетерпимость.

С целью выявления одаренных детей на уроке английского языка необходимо, в первую очередь, обращать внимание на таких детей, которые проявляют себя как активные ученики, быстро включающиеся в различные виды деятельности, а также быстро усваивающие лексический и грамматический материал. Таким детям интересно все – они выполняют и традиционные задания, и экспериментируют, применяя средства художественной выразительности, оригинальны, креативны. Но чаще всего одаренного ребенка не устраивают традиционные методы обучения, так как у него нет возможности особо проявить, реализовать себя и поэтому его одолевают скука, монотонность, а иногда и отрешенность от всего, что происходит на уроке. С такими учениками учителю работать и легко, и в то же время сложно. Они требуют к себе особого внимания.

Система моей работы с одарёнными детьми на уроках английского языка включает в себя следующие компоненты:

- выявление одарённых детей;
- развитие творческих способностей на уроках;
- развитие способностей во внеурочной деятельности (олимпиады, конкурсы, исследовательская работа);
- создание условий для всестороннего развития одарённых детей.

Методы и формы работы с одарёнными детьми можно разделить на урочные и внеурочные.

Урочная деятельность:

- проектная деятельность;
- индивидуальные творческие задания;
- нетрадиционные уроки с применением ИКТ-технологий, критического мышления;
- разноуровневые задания;
- интеллектуальный марафон.

Внеурочная деятельность:

- факультативы по предмету;
- участие в конкурсах различного уровня;
- участие в конкурсах исследовательских работ;
- олимпиады по предмету;
- научно-практические конференции.

В учебной деятельности работа с одарёнными детьми основывается на дифференцированном подходе, что способствует расширению и углублению образовательного пространства предмета.

Для этого в урочной деятельности используются следующие виды деятельности:

- проблемно-развивающее обучение,
- работа в малых группах,
- проектно-исследовательская деятельность,
- игровые технологии,
- информационно-коммуникативные технологии для удовлетворения познавательной мотивации развития способностей (разноуровневые тесты, презентации),
- задания творческого и нестандартного характера.

Большую роль в развитии одаренности учащихся играют нетрадиционные формы урока: уроки-семинары, зачеты, лекции, конкурсы, путешествия, интегрированные уроки, диспуты, тематические игровые уроки, благодаря которым ученики быстрее и лучше усваивают программный материал и развивают свои способности.

В целях поддержки интереса к предмету и развития природных задатков учащихся целесообразно использовать творческие задания, занимательные формы обучения: игры-упражнения, состязания, конкурсы.

Самыми эффективными из ИКТ в результате использования стали Padlet, Kahoot, Quizizz, Quizlet, Onlinetestpad, Google.

Хотелось бы более подробно остановиться на проблемных и творческих заданиях для одаренных детей.

Одним из первых методов, который был результативно апробирован, стал кейс-метод. Отличительной особенностью кейс-метода является создание проблемной ситуации на основе фактов из реальной жизни.

Кейс не предлагает обучающимся проблему в открытом виде, а участникам образовательного процесса предстоит вычленить ее из той информации, которая содержится в описании кейса.

Преимуществом кейсов является возможность оптимально сочетать теорию и практику.

Этапы проведения кейса:

- индивидуальная самостоятельная работы обучаемых с материалами кейса (идентификация проблемы, формулирование ключевых альтернатив, предложение решения или рекомендуемого действия);

- работа в малых группах по согласованию видения ключевой проблемы и ее решений;

- технология работы с кейсом в учебном процессе сравнительно проста, и включает в себя презентацию и экспертизу результатов малых групп на общей дискуссии (в рамках учебной группы).

При изучении грамматических правил эффективно использовать задание *be the expert* (будь экспертом) повышает мотивацию у учащихся. В силу возрастных особенностей подросткам нравится лидировать в том или ином деле. Можно предложить учащимся объяснить остальной аудитории правило в любом стиле (рэп, ученик после урока физкультуры, ...), эксперт может создать шпаргалку, плакат, буклет, записать видео для Тик-Тока, придумать стихотворение.

Для тренировки навыка говорения себя хорошо зарекомендовало задание «Точка зрения»: учащиеся выбирают себе роль (человек, животное или предмет) и готовят выступление по проблеме от имени выбранной личности.

Наш клуб путешественников путешествует он-лайн, но в копилке имеет достаточное количество впечатлений от музеев, галерей, чудес света, городов и стран. В этом нам помогают 3D-экскурсии. Учащиеся после просмотра высказывают, какая картина их впечатлила, почему, связано ли это с их жизнью. На базе полученных эмоций можно предложить дискуссию. Следующую тему для просмотра учащиеся выбирают сами.

На уроке английского языка одаренным учащимся интересно выполнять проект исследования влиятельных людей. Учащиеся ищут материал о выбранной влиятельной личности, создают проект (презентацию), одеваются как влиятельные люди (атрибуты) и произносят речь о своей жизни.

2 этапом в зависимости от возможностей учеников можно провести Writing (в форме диаграммы, таблицы, кластера). Можно предложить перечислить факторы, которые повлияли на личность; факторы, которые помогли преодолеть препятствия; качества личности.

Суть ролевой игры для одаренных деток заключается не в простом проигрывании диалога, а в умении выстроить его в определенном жанре (комедия, трагедия, приключение, детектив).

Упражнение «Журналист» можно применить для отработки вопросов. Излюбленной темой является «Известные личности». Учащиеся пишут вопросы, которые они хотели бы задать известной личности. Один из учащихся (если хорошо знает биографию, может выступить ответчиком).

Одаренным детям можно на несколько уроков (при изучении раздела «Чтение в удовольствие») вступить в клуб «Редакция». После прочтения произведения предлагается ответить на следующие вопросы: если бы вы могли изменить это проведение (книгу, фильм...)? Что именно вы бы поменяли бы? Почему? Продолжи произведение в качестве автора, перепиши произведение от лица одного из героев. Подобные задания можно включить и в «Актерскую мастерскую».

При наличии проблематики в изучении тем по программе эффективно использовать метод Fishbone дополненный диаграммой как результатом проделанной работы.

Очевидно, что все вышеперечисленные задания эффективны и способствуют развитию всех 4 навыков владения английским языком, более того развивают критическое мышление, функциональную грамотность и расширяют кругозор учащихся.

ОДАРЕННЫЙ РЕБЕНОК: КТО ОН? ФОРМЫ И МЕТОДЫ РАБОТЫ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ

*Ребеко Е.С.,
педагог-психолог,
КГУ «Буревестненская общеобразовательная школа
отдела образования Наурзумского района»*

Одаренность – это системное, развивающееся в течение жизни качество психики, которое определяет возможность достижения человеком более высоких (необычных, незаурядных) результатов в одном или нескольких видах деятельности по сравнению с другими людьми.

Одаренный ребенок – это ребенок, который выделяется яркими, очевидными, иногда выдающимися достижениями (или имеет внутренние предпосылки для таких достижений) в том или ином виде деятельности. На сегодняшний день большинство психологов признает, что уровень, качественное своеобразие и характер развития одаренности – это всегда результат сложного взаимодействия наследственности (природных задатков) и социальной среды, опосредованного деятельностью ребенка (игровой, учебной, трудовой). При этом особое значение имеют собственная активность ребенка, а также психологические механизмы саморазвития личности, лежащие в основе формирования и реализации индивидуального дарования.

Одаренные дети обычно обладают отличной памятью, которая базируется на ранней речи и абстрактном мышлении. Их отличает способность классифицировать информацию и опыт, умение широко пользоваться накопленными знаниями. Большой словарный запас, сопровождающийся сложными синтаксическими конструкциями, умение ставить вопросы чаще всего привлекают внимание окружающих к одаренному ребенку. Маленькие "вундеркинды" с удовольствием читают словари и энциклопедии, придумывают слова, должны, по их мнению, выразить их собственные понятия и воображаемые события, предпочитают игры, требующие активизации умственных способностей.

Одаренного ребенка отличает и повышенная концентрация внимания на чем-либо, упорство в достижении результата в сфере, которая ему интересна. К этому нужно прибавить и степень погруженности в задачу.

В силу небольшого жизненного опыта такие дети часто затевают предприятия, с которыми не могут справиться. Им необходимо понимание и некоторое руководство со стороны взрослых, не следует акцентировать внимание на их неудачах, лучше попробовать вместе еще раз.

Одаренным и талантливым детям свойственны следующие черты:

- Сильно развитое чувство справедливости, проявляющееся очень рано. Личные системы ценностей у одаренных детей очень широки.

- Остро воспринимают общественную несправедливость. Устанавливают высокие требования к себе и к окружающим и живо откликаются на правду, справедливость, гармонию и природу.

- Не могут четко развести реальность и фантазию.

- Хорошо развито чувство юмора. Талантливые люди обожают несообразности, игру слов, "подковырки", часто видят юмор там, где сверстники его не обнаруживают. Юмор может быть спасительной благодатью и здоровым щитом для тонкой психики, нуждающейся в защите от болезненных ударов, наносимых менее восприимчивыми людьми.

- Одаренные дети постоянно пытаются решать проблемы, которые им пока "не по зубам". С точки зрения их развития такие попытки полезны.

- Для одаренных детей, как правило, характерны преувеличенные страхи, поскольку они способны вообразить множество опасных последствий.

- Чрезвычайно восприимчивы к неречевым проявлениям чувств окружающими и весьма подвержены молчаливому напряжению, возникшему вокруг них.

Методы и формы выявления одаренных детей.

В связи с теоретическим и практическим расширением понятия "одаренный ребенок" и проблемой распознавания одаренных и талантливых детей в самых разных группах и слоях населения возникает необходимость усовершенствования традиционно используемых методик выявления юных дарований. Традиционное применение тестов на интеллектуальные и творческие способности детей, а также тестов на оценку их успеваемости (достижений) может и должно быть дополнено использованием оценочных шкал, заполняемых учителями, сведениями от родителей, данными наблюдений

и критериально-ориентированного тестирования. При проведении практических исследований необходимо учитывать, что выявление одаренных и талантливых детей – достаточно продолжительный процесс, связанный с динамикой их развития, и его эффективное осуществление невозможно посредством какой-либо одноразовой процедуры тестирования.

Одним из методов выявления одаренных детей в моей работе является систематизированное наблюдение за развитием ребенка. Наблюдение может проводить как психолог, так и педагог, в частности. Наблюдение проводится за всеми учащимися, отмечаются личностные и деятельностные характеристики в перечне предлагаемой методики.

Американский психолог П.Торранс предлагает отметить знаком «+» те качества, которые вам нравятся в учениках, а знаком «-» то, что не нравится. Ниже даны личностные и деловые качества, которые встречает учитель у своих учеников.

1. Дисциплинированный.
2. Неровно успевающий.
3. Организованный.
4. Выбивающийся из общего темпа.
5. Эрудированный.
6. Странный в поведении, непонятный
7. Умеющий поддержать общее дело (коллективист).
8. Выскакивающий на уроке с нелепыми замечаниями.
9. Стабильно успевающий (всегда хорошо учится).
10. Занятый своими делами (индивидуалист).
11. Быстро на лету схватывающий.
12. Не умеющий общаться, конфликтный.
13. Общающийся легко, приятный в общении.
14. Иногда тугодум, не может понять очевидного.
15. Ясно, понятно для всех выражающий свои мысли.
16. Не всегда подчиняющийся большинству или официальному

руководству.

Четные качества чаще всего характеризуют одаренных детей

Просматриваются выделенные качества ребенка, и если нечетных характеристик больше, признаков к одаренности пока не наблюдается. А вот если доминируют четные качества, тогда этот ребенок предрасположен к одаренности. А далее мы определяем направленность одаренности по методике «Карта одаренности» Савенкова А.И. Методика предназначена для педагогов и родителей, 80 вопросов прорабатываются согласно перечню и отмечаются знаками «+», «-». Подсчитываются количество баллов по каждой шкале самый наибольший показатель и есть доминирующий вид одаренности.

Методика «Карта одаренности».

Инструкция: «Перед вами 80 вопросов. Внимательно изучите их и дайте оценку.

(++) – если оцениваемое свойство личности развито хорошо, четко выражено, проявляется часто;

(+) – свойство заметно выражено, но проявляется непостоянно;

(0) – оцениваемое и противоположенное свойство личности выражено не четко, в проявлениях редко, в поведении и деятельности уравновешивают друг друга;

(-) – более ярко выражено и чаще проявляется свойство личности, противоположное оцениваемому.

Если вы затрудняетесь дать оценку какому-то качеству, потому что у вас нет для этого сведений, оставьте соответствующую вопросу клетку в бланке ответов пустой.

Лист вопросов:

1. Склонен к логическим рассуждениям, способен оперировать абстрактными понятиями.
2. Нестандартно мыслит и часто предлагает неожиданные оригинальные решения.
3. Учиться новым знаниям очень быстро, все «схватывает на лету».
4. В рисунках нет однообразия. Оригинален в выборе сюжетов. Обычно изображает много разных предметов, людей, ситуаций.
5. Проявляет большой интерес к музыкальным занятиям.
6. Любит сочинять рассказы или стихи.
7. Легко входит в роль какого-либо персонажа: человека, животного или других.
8. Интересуется механизмами и машинами.
9. Инициативен в общении со сверстниками.
10. Энергичен, производит впечатление ребенка, нуждающегося в большом объеме движений.
11. Проявляет большой интерес и исключительные способности к классификации.
12. Не боится новых попыток, всегда стремится проверить новую идею.
13. Быстро запоминает услышанное и прочитанное без специального заучивания, не тратит много времени на то, чтобы запомнить.
14. Становится вдумчивым и очень серьезным, когда видит хорошую картину, слышит музыку, видит необычную скульптуру, красивую (художественно выполненную) вещь.
15. Чутко реагирует на характер и настроение музыки.
16. Может легко построить рассказ, начиная от завязки сюжета и кончая разрешением какого-либо конфликта.
17. Интересуется актерской игрой.
18. Может чинить легко испорченные приборы, использовать старые детали для создания новых поделок, игрушек.
19. Сохраняете уверенность в окружении большого количества незнакомых людей.
20. Любит участвовать в спортивных играх и соревнованиях.
21. Умеет хорошо излагать свои мысли, имеет большой словарный запас.

22. Изобретателен в выборе и использовании различных предметов (например, использует в играх не только игрушки, но и мебель, предметы быта и др. вещи).
23. Знает много о таких событиях и проблемах, о которых его сверстники обычно не знают.
24. Способен составлять оригинальные композиции из цветов, рисунков, камней, марок, открыток и т.д.
25. Хорошо поет.
26. Рассказывая о чем-то, умеет хорошо придерживаться выбранного сюжета, не теряет основную мысль.
27. Меняет тональность и выражение голоса, когда изображает другого человека.
28. Любит разбираться в причинах неисправности механизмов, любит загадочные поломки и вопросы на «поиск».
29. Легко общается с детьми и взрослыми.
30. Часто выигрывает в разных спортивных играх у сверстников.
31. Хорошо улавливает связь между одним событием и другим, между причиной и следствием.
32. Способен увлечься, уйти «с головой» в интересующее его занятие.
33. Обгоняет своих сверстников по учебе на год или на два, то есть реально должен был бы учиться в более старшем классе, чем учится сейчас.
34. Любит использовать какой-либо новый материал для изготовления игрушек, коллажей, рисунков, в строительстве детских домов на игровой площадке.
35. В игру на инструменте, в песню или танец вкладывает много энергии, чувств.
36. Придерживается только необходимых деталей в рассказах о событиях, все несущественное отбрасывает, оставляет главное, наиболее характерное.
37. Разыгрывая драматическую сцену, способен понять и изобразить конфликт.
38. Любит рисовать чертежи и схемы механизмов.
39. Улавливает причины поступков других людей, мотивы их поведения. Хорошо понимает недосказанное.
40. Бегает быстрее всех в классе.
41. Любит решать трудные задачи, требующие умственного усилия.
42. Способен по-разному подойти к одной и той же проблеме.
43. Проявляет ярко выраженную, разностороннюю любознательность.
44. Охотно рисует, лепит, создает композиции, имеющие художественное назначение (украшения для дома, одежды и т.д.), в свободное время, без побуждения взрослых.
45. Любит музыкальные записи. Стремится пойти на концерт или туда, где можно слушать музыку.
46. Выбирает в своих рассказах такие слова, которые хорошо передают эмоциональные состояния главных героев, их переживания, чувства.
47. Склонен передавать чувства через мимику, жесты, движения.

48. Читает (любит, когда ему читают) журналы и статьи о создании новых приборов, машин, механизмов.
49. Часто руководит играми и занятиями других детей.
50. Двигается легко, грациозно. Имеет хорошую координацию движений.
51. Наблюдателен, любит анализировать события и явления.
52. Способен не только предлагать, но и разрабатывать собственные и чужие идеи.
53. Читает книги, статьи, научно-популярные издания с опережением своих сверстников на год или два.
54. Обращается к рисунку или лепке для того, чтобы выразить свои чувства и настроения.
55. Хорошо играет на каком-нибудь инструменте.
56. Умеет передавать в рассказах такие детали, которые важны для понимания события (что обычно не умеют делать его сверстники), и в то же время не упускает основной линии событий, о которых рассказывает.
57. Стремится вызывать эмоциональные реакции у других людей, когда о чем-то с увлечением рассказывает.
58. Любит обсуждать научные события, изобретения, часто задумывается об этом.
59. Склонен принимать на себя ответственность, выходящую за рамки, характерные для его возраста.
60. Любит ходить в походы, играть на открытых спортивных площадках.
61. Способен долго удерживать в памяти символы, буквы, слова.
62. Любит пробовать новые способы решения жизненных задач, не любит уже испытанные варианты.
63. Умеет делать выводы и обобщения.
64. Любит создавать объемные изображения, работать с глиной, пластилином, бумагой и клеем.
65. В пении и музыке стремится выразить свои чувства и настроение.
66. Склонен фантазировать, старается добавить что-то новое и необычное, когда рассказывает о чем-то уже знакомом и известном всем.
67. С большой легкостью драматизирует, передает чувства и эмоциональные состояния.
68. Проводит много времени над конструированием и воплощением собственных проектов (модели летательных аппаратов, автомобили, корабли)
69. Другие дети предпочитают выбирать его в качестве партнера по играм и занятиям.
70. Предпочитает проводить свободное время в подвижных играх.
71. Имеет широкий круг интересов, задает много вопросов о происхождении и функциях предметов.
72. Продуктивен, чем бы ни занимался, способен предложить большое количество самых разнообразных идей и решений.
73. В свободное время любит читать научно-популярные издания (детские энциклопедии и справочники), делает это с большим интересом, чем читает художественные книги (сказки, детективы и т.д.)

74. Может высказывать свою собственную оценку произведениям искусства, пытается воспроизвести то, что ему понравилось, в своем собственном рисунке или созданной игрушке, скульптуре.
75. Сочиняет собственные оригинальные мелодии.
76. Умеет в рассказе изобразить своих героев очень живыми, передает их характер, чувства, настроения.
77. Любит игры-драматизации.
78. Быстро и легко осваивает компьютер.
79. Обладает даром убеждения, способен внушать свои идеи другим.
80. Физически выносливее сверстников.

Обработка результатов

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80

Сосчитайте количество плюсов и минусов по вертикали (плюс и минус взаимно сокращаются). Результаты подсчетов напишите внизу, под каждым столбцом. Полученные баллы характеризуют вашу оценку степени развития у ребенка следующих видов одаренности:

1. Интеллектуальная;
2. Творческая;
3. Академическая;
4. Художественно-изобразительная;
5. Музыкальная;
6. Литературная;
7. Артистическая;
8. Техническая;
9. Лидерская;
10. Спортивная.

После определения вида одаренности мы обращаемся к матрице видов одаренности. Например, одаренность интеллектуальная просматриваем отличительные признаки одаренности от интеллектуально развитого, но обычного ребенка.

Матрица некоторых видов одаренности

Вид одаренности	Признаки, различия	Методы выявления
-----------------	--------------------	------------------

<p>1. Интеллектуальная</p>	<p>Повышенная любознательность, исключительная сообразительность, динамичность и оперативность мыслительных процессов, полное погружение в предпочтительную сферу деятельности, успешное применение знаний и умений в практических ситуациях, острота аналитического ума, стабильная способность ставить и решать проблемы, осуществлять оптимальный выбор; развитые навыки планирования, настойчивость в достижении цели.</p>	<p>Систематизировать наблюдение, опросники, школа Станфорд-Бине, школа Векслера, тест Слоссона.</p>
<p>2. Академическая</p>	<p>Ярко выраженный интерес к предмету, способность конструктивного овладения понятиями, терминологией по избранному предмету, демонстрация понимания, сложн. прич. - следствие связей, исключительная способность классифицировать, систематизировать материал по предмету, тяга к логическим умозаключениям и абстрактным понятиям. Полная отдача сил, энергии, времени достижению высоких результатов в области своего научного интереса, высокая мотивация при изучении предмета.</p>	<p>Систематизация наблюдения, анкетирование, тесты достижения, тесты Равена. Критериально-ориентированные тесты.</p>
<p>3. Психо-мониторная</p>	<p>Проявляет повышенную активность в движениях, предпочитает деятельность, требующую тонкой и точной моторики, координации, двигательных процессов, пластики; спортивность, соревновательность, усиленный кинестетический самоконтроль</p>	
<p>4. Творческая</p>	<p>Умение переструктурировать информацию, пытливость ума и дотошность в получении сведений, фактов, различного рода "заморочек", стремление мыслить и делать все по-своему, изобретать, разрушать стереотипы обыденной среды,</p>	<p>Тесты Морренса, Горшаха.</p>

	исследовать, активность, гибкость и вариативность мышления, жажда необычного, частая импровизация, способность генерировать неординарные идеи, независимость в суждениях, ослабленное внимание к условностям и авторитетам	
5. Лидерская	Имеет склонность к руководству и организации деятельности других, свободное и легкое общение со сверстниками и взрослыми людьми, в определенной мере регулирует взаимоотношения соклассников, проявляет инициативу, берет на себя повышенную ответственность, оказывает влияние на разрешение конфликтов, оказывает помощь советами, рекомендациями.	Тесты- опросники, шкала оценки характеристик одаренных учащихся (Рензулли).
6. Художественно-исполнительская	Предпочитает визуальную информацию, подробно детализирует, запоминает и художественно воспроизводит увиденное, услышанное, обостренная интуиция, охотно экспериментирует, применяя средства художественной выразительности, оригинальность художественных, музыкальных, сценических видов продукции; неповторимость в самовыражении, сильная увлеченность разными видами искусства, настойчивость в достижении мастерства.	Опросники, специализиров. тесты, контр. Записи наблюдений, тесты Люшера, Розенцвейга.

Далее выстраивается работа совместно с педагогами и родителями. Психолог ведет психологическое сопровождение, оказывает психологическую поддержку, помогает социализироваться и адаптироваться ребенку с его новым статусом. Педагог реализует дальнейший маршрут интеллектуального развития ребенка.

ИНФОРМАТИКА, МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

*"Алтынсарин ауданы білім бөлімінің
Ыбырай Алтынсарин атындағы
Обаған жалпы білім беретін мектебі" КММ,
Математика, информатика пәні мұғалімдері,
Сәтбаева А. Ғ., Нұрбеков А.Ж.*

Жалпы сіздер цифрлық білім беру технологиялары дегенді қалай түсінесіздер?

Цифрлық білім беру технологиялары дегеніміз – бұл көрнекілікті қамтамасыз ететін электрондық жүйелерді пайдалануға негізделген оқу процесін ұйымдастырудың инновациялық тәсілі. Цифрлық технологияларды қолданудың мақсаты оқу процесінің сапасын, тиімділігін арттыру, сондай-ақ оқушыларды табысты әлеуметтендіру болып табылады.

Сандық технологиялардың негізгі түрлері:

- онлайн курстар
- веб-квест
- ойын
- мобильді оқыту
- бұлт технологиясы

Өз тәжірибеміз бойынша сабағымызда қолданатын цифрлық ресурс түрлерінің әдіс тәсілдеріне тоқталатын болсам, сабақтың басында топқа бөлгенде тиімді әдіс Flippity цифрлық ресурс түрі. Бұл бағдарламада топқа бөлумен қатар, үй тапсырмасын сұрауға да болады. Яғни, бұл бағдарламаның тиімділігі уақытты үнемді пайдалану. Оқушылардан тез жауап ала алу.

Сондай ақ, Quizizz цифрлық ресурсымен сабағымыздың басында немесе соңына қарай тест, пазл, сәйкестендіру, жалған немесе ақиқат әдісінде қолдануға болады. Яғни, оқушылардың сабақтан алған білімдерін цифрлық ресурс әдісі түрінде бағалай аламыз.

Сабағымның ортасында қолданылатын келесі цифрлық ресурс түрі Learningapps бұнда біз сәйкестендіру, сөзді жылдам тап, анаграмма, миллион кімге бұйырады және тағыда басқа тапсырмаларды осы аталған цифрлық ресурсында қолданып, оқушылардың сабаққа деген қызығушылын арттыруға болады.

Canva – бұл ең қуатты және ыңғайлы графикалық құралдардың бірі. Бұл шаблондардың, графикалық элементтердің және дайын дизайнердың мол жиынтығынан тұрады.

Қазіргі таңда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар біздің елімізде де жоғары қарқынмен дамып келеді. Білім беруде жаңа технологиялық әдістермен қатар жаңа ақпараттық цифрлық ресурстарды да қолданудың мүмкіндігі жасалып отыр.

Мектеп бағдарламасындағы информатика пәнінде Python бағдарламасы өте күрделі. Бұл бағдарлама төменгі сыныптардан бастап оқытылады. Сондықтан да оқушыға қосымша білімін жетілдіру үшін көптеген цифрлық ресурстық сайттар бар. Солардың біріне тоқталатын болсам, дарынды оқушыларға арналған сайт мектеп бағдарламашысы, яғни орысша айтқанда (школа программиста) цифрлық ресурстық сайты бар. Дарынды оқушылар осы цифрлық ресурстық сайтты қолдана отырып олимпиадалық есептерді а+в деңгейі бойынша шешу жолдарымен қолдана алады. Әр оқушы сайтқа тіркеле отырып, өзінің орындаған тапсырмасына қарай рейтингін де көре алады.

<https://acmp.ru/>

Сондай ақ, пернетақтада оқушыларды сауатты да жылдам жазуға дағдыландыратын және оқушылардың қызығушылығын, функционалдық сауаттылығын арттыратын, онлайн тренажер - Клавогонки цифрлық ресурстық сайты бар. Бұл сайтта оқытушы дайындаған тексттік ақпаратты оқушылар командалық жарыс түрінде пернетақтада жылдам тереді.

<https://klavogonki.ru/create/?voc=243293>

Тағыда бір айта кететін цифрлық ресурс Padlet тақтасы онда оқушылар тіркеле отырып сабақтағы топтық, жұптық, жеке жұмыстарды бұрынғыдай плакат немесе ватманда орындамай ақ, осы цифрлық ресурста жасауға болады.

Қорытындылай келе, осы аталған цифрлық ресурстарды әдіс-тәсілдермен байланыстыра отырып, оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттыруға болады.

ҚЫЗЫҚТЫ САБАҚТАР, ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР - ОҚУШЫЛАРДЫҢ ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРАТЫН НЕГІЗГІ ФАКТОР

*«Жангелдин ауданы бітім беру бөлімінің
БІ. Алтынсарин атындағы жалпы
білім беретін мектебі» КММ,
мектеп директорының оқу ісі меңгерушісі,
Серікбаева Ә.Қ.*

Әдіс дегеніміз – мұғалімнің белгілі бір мақсатқа жетудегі іс-әрекеті, ал технология – көптеген әдістердің жиынтығы. Жаңа технологияның басты мақсаты — өздігінен дамуға ұмтылатын жеке тұлғаны қалыптастыру. Ал, осы технологиялардың кеңінен қолданылуы білім құзиреттілігіне жету жолында үлкен роль атқарады.

Бір технологияның өзі әр түрлі мұғалімдердің шеберлігіне байланысты әрқилы жүзеге асырылуы мүмкін. Не үшін тиімді? Себебі, физика сабағында озық технологияларды пайдалану – оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруын, оқушының өзін-өзі дамытуын, ойлауын елестету мен есте сақтау белсенділігін, дағдысын білім саласының дамуын қамтамасыз етеді. Оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтарын арттыру, өздігінен білім алуға құштарлығын таныту. Күрделі физикалық есептерді шығару үшін, сұрақтарға жауап беру үшін негізгі формулалар мен заңдылықтарды пайдалана білуге үйрету, эксперименттік жұмыстарды атқаруда икемділігін дағдыландыруға көмектеседі. Әрбір технология өзіндік жаңа әдіс-тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс-тәсілдерді мұғалім ізденісі арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктелініп, қолданылады. Тиімді пайдалыларын жетілдіре түседі. Көрнекі педагог В.А. Сухомлинский «Сабақ жас өспірімдердің интеллектуалды өміріне құр ғана сабақ болып қоймас үшін ол қызықты болуы шарт. Осыған қол жеткенде ғана мектеп жасөспірімдер үшін рухани өмірдің түлеген ошағына, мұғалім осы ошақтың құрметті иесі мен сақтаушысына айналады» деп айтқан. Өйткені жай ғана сабақ құнарсыз тағам секілді адам бойына жұқпайды. Қызықты сабақтар мұғалімнің ашқан жаңалығы, өзіндік қолтаңбасы, әдістемелік ізденістері, қолданған әдіс-тәсілдері арқылы ерекшеленіп, шәкірт жүрегінен орын алады. Сабақ үрдісінде пайдаланып жүрген әдіс-тәсілдер оқушылардың оқуға деген ынта-ықыласының, дағды мен ой-өріс, білім-біліктерінің артуымен сипатталары сөзсіз. Оқытудың әдіс-тәсілдерін тиімді таңдап алу оқытуда табысқа жетуге негіз болады, әрі сабақтың тиімділігі мен

сапасын барынша арттыруға мүмкіндік береді. Оқушыларға терең білім беру үшін мұғалім мына төмендегі қағидаларды есте сақтағаны жөн деп есептеймін.

1. Мұғалім пәнді жетік меңгеріп, оны оқушыларға ғылыми тұрғыдан негіздеп, қарапайым тілмен, өмірмен байланыстыра отырып бере білуі қажет.

2. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай жеке бастарының психологиясын, жан дүниесін жете біліп, әр оқушының жүрегіне жол таба білуі абзал.

3. Ғылым мен педагогика саласындағы жаңалықтарды үнемі пайдаланып отыруы тиіс.

4. Оқушыларға ұзақ уақыт есте сақтау қабілетін арттыру үшін жаңа сабақты, әсіресе заңдылықтар мен құбылыстарды тірек белгілері мен тірек конспектілері бойынша берген жөн.

5. Оқушылардың сапалы да тиянақты білім алуы үшін әр бөлім, әр тақырып бойынша олардың білімдерін тексеріп отырған жөн.

Мұнда әсіресе оқушылардың білімдерін тексеруде мына төмендегідей әдістерді қолданған тиімді:

- Тестік жүйе бойынша,
- өзін-өзі тексеру,
- көршісін тексеру және т.б.

Осылайша пәннің негізгі заңдылықтары мен құбылыстарын өмірмен байланыстыра қызықты етіп беру жолдарын қарастыруға болады. Өз сабақтарымда әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалануға тырысамын. Оқушылардың жаңа материалды игеруіне көңіл бөлемін. Оқушылардың өз бетімен жұмысын қалыптастыру, оқушының пәнге деген қызығушылын және қажеттілігінен туындайды. Топпен жұмыс кезінде сыныпта ең алғыр дарынды оқушыны анықтауға мүмкіндік береді. Әр сабағымда сабақ кезеңдеріне байланысты түрлі әдіс-тәсілдерді қолданамын. Сабақ барысында әдіс-тәсілдерді пайдалану оқушының бойында өз-өзіне сенімділік ұялатады, өзге балаға қарап бой түзеуге ұмтылады, өзін-өзі бағалауы жоғарылайды, өзгені үйрете отырып, өзі көп нәрсені үйренеді, көшбасшылық қабілеттері қалыптасады.

Әдіс-тәсілдерді пайдалануда оқушылар өз пікірлерін дәлелдеуге, қорытынды жасау, өз ойларын қысқаша, дәл және нақты жасауға көмектеседі және төмендегідей нәтижеге жетеді:

1. Сабаққа деген ынтасы, қызығушылығы артады.
2. Оқушылар өз бетімен іздену жолдарын үйренеді.
3. Өз ойын схема, кесте, суреттер, физикалық тәжірибелерді пайдалану арқылы еркін жеткізеді.
4. Физикалық тілде сөйлеу мәдениетін дамытады.
5. Іздену іс-әрекеті қалыптасады.
6. Оқушылардың өз бетімен жұмыс жасау ынтасы оянады.
7. Зертханалық және сарамандық жұмыстарды өз бетінше жасауға дағдыланады.
8. Білім сапасы артады.

Қорыта кетсем, қазіргі заман талабына сай өсіп келе жатқан жеткіншек технологияларды кеңінен пайдалануға бейім екені баршамызға аян. Сондықтан

оқушы қызығушылығын, сабақтың тиімділігін арттыру үшін түрлі әдіс-тәсілдерді қолданғанымыз жөн. Сонымен қатар, сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер оқушылардың есте сақтау қабілетін арттырып, оларды жинақылыққа, дәлдікке, шығармашылыққа баулуға көмектеседі деп ойлаймын. «Сұранысқа сәйкес ұсыныс болуы тиіс» дегендей, заманның сұранысына қарай, талабына сай мұғалімдер де жұмыстануы тиіс!

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІКТІ ДАМУ

*«Наурызым ауданы білім бөлімінің
Буревестник жалпы білім беретін мектебі» КММ,
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі,
Серікова А.М.*

Бүгін мен сіздермен қазақ тілі сабақтарында танымдық белсенділікті дамыту туралы өз тәжірибеммен және идеяларыммен бөліскім келеді. Осы салада үлкен тәжірибеммен бөлісе отырып оқушыларға тілдік дағдыларын тиімдірек дамытуға көмектесетініме сенімдімін.

Қазақ тілі пәнін оқытуда білім алушының осы тілде еркін сөйлеуі, айтылған ойды толық түсіне білуі – қазақ тілі мұғалімінің тынымсыз да ерен еңбегінің жемісі. Оқушылардың тіл үйренудегі жетістігі әр мұғалімнің сабаққа тиянақты дайындалуына, сабақ әдістерін түрлендіре пайдалануына, жоспарлы және жүйелі жүргізуіне, еңбекқорлығына, іскерлігі мен біліктілігіне байланысты.

Алдымен атап өткім келетін нәрсе – интерактивті және ынталандыратын оқу ортасын құрудың маңыздылығы. Қазақ тілінде өткізілетін сабақтардағы тапсырмалар қызықты болуы қажет, оқушылардың қызығушылығын оятып, танымға ынталандыруы тиіс. Әр түрлі жаттығулар, ойын-сабақтар, шығармашылық, тіл дамыту сабақтары, сондай-ақ танымдық белсенділікті дамытатын сабақтардың түрлері, цифрлық технологиялар, рөлдік ойындар мен пікірталастар білім алушылардың логикалық ойлау жүйесін дамытумен қатар, ауызша, жазбаша сөйлеу дағдыларын жетілдіреді. Мұндай сабақтардың оқушылардың ойлау қабілетін дамытуға, тілдік дағдыларын байытуға, сөйлем құрау шеберліктерін жетілдіруге ықпалы зор екені сөзсіз.

Екінші маңызды аспект – сабақта тиімді материалды пайдалану. Мәтіндерді, аудиожазбаларды, бейнелерді және басқа да дереккөздерді енгізу арқылы оқушыларға тілді қолданудың жағдайларымен танысуға және лексикалық қорын кеңейтуге мүмкіндік береді.

Мен маңызды деп санайтын үшінші фактор – бұл цифрлық технологияны оқу процесінде белсенді қолдану. Сөздіктер, әдістемелік материалдар, тесттер және ойындар сияқты әртүрлі онлайн ресурстар мен қолданбалар оқушылардың танымдық белсенділігі үшін пайдалы құрал бола алады. Бұл оларға тиімді оқуға көмектесіп қана қоймай, сонымен қатар цифрлық технологияны меңгеруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, өзекті мәтіндер мен жасанды интеллект, цифрлық технологияларды пайдалану оқушыларға қазақ тілі кеңістігіндегі оқиғалардан хабардар болуға мүмкіндік береді.

Оқу үрдісіне рефлексия мен өзін-өзі бағалауды енгізу де маңызды аспект болып табылады. Оқушылар өздерінің жетістіктерін бағалауға және өзін-өзі сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытуға қатысуы керек. Тұрақты конспект сабақтары, жеке және топтық талқылаулар және рефлексивті жазбалар оқушыларға өздерінің жетістіктері туралы білуге және жұмысты жалғастыруға қажетті бағыттарды табуға көмектеседі.

Соңында, мұғалім қазақ тілі сабақтарында танымдық белсенділікті дамытуда маңызды рөл атқаруы тиіс. Ол оқушыларға оқудың әр кезеңінде көмектесуге дайын шебер және тәлімгер болуы керек. Оқытудың заманауи әдістері, үздіксіз кәсіби даму және оқушылардың қажеттіліктеріне бейімделу үшін мұғалім де дамуы керек.

Сонымен, қазақ тілі сабақтарында танымдық белсенділікті дамыту барлық тіл оқытушылары үшін маңызды міндет болып табылады. Үлкендіруші оқу ортасын құру, деректі материалдарды пайдалану, технологияларды біріктіру, рефлексия мен өзін-өзі бағалауды қосу және оқытушының белсенді рөлі оқушылардың тілдік дағдыларын тиімдірек дамытуға ықпал етеді.

Өзімнің сабақтарымда көбінесе теориялық білімнің тәжірибемен ұштасып өтілуін қалаймын. Оқушыларға ауызекі сөйлеу тілі мен жазу сауаттылығын меңгертуде танымдық белсенділікті дамыту жұмыстарын дұрыс ұйымдастырудың маңызы зор екендігін үнемі есте ұстап, әрбір тақырып бойынша 2-3 сабақта теориялық тұрғыда меңгертіп, нәтиже, бекіту сабақтарда тәжірибемен байланыстырамын.

Осы сабақтарда өзім қолданатын әдіс-тәсілдерімнің бірі – *«Сиқырлы сандар» сұрақ-жауап сайысы*:

Қырық (ру, қадам, құбылу, пышақ, шілтен, тесік, қырқынан шығару, қырқын беру, қырықтың бірі – Қыдыр); тоғыз (тоғыз жолдың торабы, тоғыз саққа жүгірту, бас тоғыз); жеті (жеті ата, жеті басты жалмауыз, жеті ғалам, жеті түнде, жеті қырдың астында, жеті жұт, жеті қазына).

Арасында интервалы жоқ біртұтас сөйлемді жік-жікке бөліп шығу:

1. Біздің мектепте талапты да тәртіпті оқушылар білім алады.
2. Мына орналасқан үлкен қондырғының негізгі қызметі қандай?
3. Нұрлан, сенде қазір қандай сабақ болады?
4. Алақай, ертең каникул басталады!

Шатасқан әріптер:

1. Қаздар сынап бөлмесінің шамын сұртті, ал малалар емен жуды.
2. Қыс кеспе бігіп, әжесі құлақ құрап атыр.

Мақалды толықтыру:

1. Жеті түрлі білім біл – жеті елдің ... ..

2. Ұлық болсаң - ... ..

3. Жүз сом ақшаң болғанша, жүз ... ..

Тірек сөз таптары арқылы сөйлем құру:

1. Зат есім + зат есім + сын есім, зат есім + сын есім + етістік (Қыста түн ұзақ, күн қысқа болады).

2. Одағай + есімдік + үстеу + сан есім + етістік (Алақай, мен бүгін бестік алдым).

Тілімізге сіңісіп кеткен бөгде сөздермен жұмыс:

Звондаймын (қоңырау шаламын), өшірет (очередь), мәйкі (майка), нәски (носки, шұлық), кәтталынайық (давайте покатаемся – сырғанайық).

Орфографиялық және орфоэпиялық заңдылықтарға байланысты тапсырмалар (орыс тілімен салыстыр):

ше^к₂-ара

ба^с_ш-ы

сөз^с₃-із

Осы сияқты белсенділік пен танымдылықты дамытатын тапсырмалар белгілі бір тақырыпты меңгеруге септігін тигізеді.

Қазақ тілі сабағында жиі қолданылатын бұл тапсырмаларды флипчарт, презентация, компьютердегі қолданбалы бағдарламаларда, интерактивті тақтада, сондай-ақ карточкалар, тірек-сызбалар, кестелер арқылы мүмкіндігінше түрлендіріп, күрделендіріп пайдаланып жүрмін. Өтілген материалдарды бекітуге, алған білімдерін жинақтауға, жаңа тақырыпты түбегейлі игеруге оқушының белсенділік қабілеттерін дамытуға негізделген бұл жұмыстар мұғалімдерге де сабақта жан-жақты әдістемелік тұрғыда шыңдап өткізуге септігін тигізеді.

БІРТҰТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫҢ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ БАҒЫТЫНДА «ДАРЫНДЫ ОҚУШЫ – ҰЛТ БОЛАШАҒЫ

*«Қамысты ауданы білім бөлімінің
№2 Қамысты жалпы білім беретін мектебі» КММ,
директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары,
Тажимаева Р.Б.*

Бұл болашақ ойлы ұрпақтан басталар,
Жас жеткіншек, әр ғылымнан бастау ал!
Дарындылық, қабілет пен зердені,

Ұштастырған танытады ертеңді

Қазақстан Республикасының Президенті Қ.Ж.Тоқаевтың сөзінен үзінді «...Әлемде балалардың бақыты мен күлкісінен маңызды ештеңе жоқ. Өскелең ұрпақтың жан-жақты дамуы үшін қолайлы жағдайлар жасау әрқашан біздің мемлекетіміздің басты міндеттерінің бірі болды»

Мақсаты: жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар негізінде жан-жақты және үйлесімді дамыған тұлға тәрбиелеу.

Міндеттері: оқу-тәрбие жұмысына дарынды икемділігі бар оқушыларды айқындау, қолдау көрсету.

Күтілетін нәтижесі: дарындылық шағармашылық қабілеттері арта түседі. Зияткерлік мектептер, лицейлермен, тығыз жұмыс жасайды. Мектеппен ғана шектелмей, жоғары оқу орындарымен байланыста болады; келешектегі кәсіби мамандық таңдауда өз шешімдерін қабылдайды.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында мемлекеттік саясат негізінде ең алғаш рет «Әр баланың қабілетіне қарай интеллектуалдық дамуы жеке адамның дарындылығын таныту» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отырғаны белгілі. Дарынды балаларға білім беруді әр ғылымның бүгінгі дәрежесіне сәйкес жүргізу бір жағынан қоғамға талантты мамандар даярлауда тиімді болса, екінші жағынан қоғамға ерекше дарынды балалардың тек өзінің интеллектуалдық дамуын қамтамасыз етеді.

Тәрбие саласында «Ұлттық тәрбие – ел болашағы» тәрбие тұжырымдамасы жүзеге асырылып жатыр. Жаңа оқу жылынан бастап 2023-2025 жылдарға арналған Біртұтас тәрбие бағдарламасы іске асырылуда. Бұл құжат жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтар негізінде өскелең ұрпақты тәрбиелеу сапасын арттыруға бағытталған. Тәрбие мен оқыту өзара тығыз байланысты, бір бірінен бөліп алуға болмайтын біртұтас процесс. Білім беру ұйымдарындағы тәрбие пән мазмұны, сынып сағаттарының және мектептен, сыныптан тыс қосымша білім беру мазмұны арқылы жүзеге асады.

Жас жеткіншектің бойындағы табиғат берген ерекше қабілетті, дарындылықты тани білу, оның одан әрі дамуына бағыт-бағдар бере білу ерекше қиын іс. Алайда әр баланың жеке қабілетін анықтап, оны сол бағытта жетелеу-ұстаз парызы. Баланы заманына қарай икемдеп, өз заманының озық өнегесін оның санасына сіңіре білу, оларды шығармашылық бағытта жан-жақты дамыту-бүгінгі күннің, мұғалімдердің басты талабының бірі болып табылады.

Дарынды балаларды анықтау-баланың дамуын таңдаумен байланысты ұзақ процесс. Осы айтылғандарды ескере отырып, дарынды балаларды анықтаудың мынадай ұстанымдары тұжырымдалды қорыта келе, дарынды балалардың қабілетін дамытудың келесі жолдарын іріктеп алуға болады:

1. Білім мазмұны/ Пән сабағында
2. Үйірмелер жұмыстары;
3. Мектептен тыс іс-шараларда;
4. Қоғам қайраткерлері оқулары;
5. Тәрбие жоба жұмыстарында («Еңбегі адал жас өрен» «Жеткіншектің жеті жарғысы» «Ұлттық мектеп лигасы» «Балалар кітапханасы»

«Эковолонтерлер», «Оқуға құштар мектеп»; «Отбасы – орта мектеп»; «Құқықтық сана – қауымға пана»; Дәстүр мен ғұрып» т.б.).

6. Интеллектуалды, мәдениет шығармашылық, спорттық шаралар.

7. Ғылыми-практикалық конференция (ізденімпаздық жұмыс, зерттеу жұмысы, рефераттар қорғау).

8. Оқушылардың білім деңгейлерін арттыру (мұражайға бару, белгілі адамдармен кездесу).

9. Шеберлер байқауы (ақындар айтысы, шешендер сайысы, би үйірмесі, шебер қолдар үйірмесі).

10. Оқушылардың аудандық, облыстық, республикалық шығармалар, жобалар байқауларына қатысуы.

Нәтижесінде мектебімізде дарынды оқушылар көрсеткіш динамикасы жыл сайын арта түседі.

Тәрбие саласында мектебімізде дарынды оқушылармен жұмыс практикалық тұрғыда негізгі төрт бағытта жүзеге асады.

1. Интеллектуалдық
2. Спорттық
3. Өзін-өзі басқару ұйымы
4. Көркем өнерпаздық

Мектеп оқушылары дарындылық қабілеттеріне қарай берілген бағыт бойынша өз шығармашылық, білім деңгейін арттырып отырады. Жалпы аталған бағыт бойынша жеке-жеке тоқталсақ. Ақыл-ой, тіл, интеллектілік жағынан дарындылармен жұмыс оқушыларды ойлауға, есте сақтау қабілеттерін арттыруға, сөйлеу өнеріне, ғылыми тұрғыда ізденуге, пікір таласып ойталқылауға түсуге, көркем сөйлеп қисындауға үйретеді. Бұл бағытта мектепте төмендегідей шаралар дәстүрлі өткізіліп отырады. Оқушылардың ғылыми жобалар сайысы, көркемсөз оқу шеберлері «Абай», «Ыбырай», «Мағжан» оқулары, DODA дарынды және шығармашыл интеллектуалдық марафон, «Ақындар айтысы», «театр» қойылымдар мен көріністер. Атқарылған іс-шаралардың негізінде оқушылардың ой-өрісі жоғары деңгейде дамиды, шығармашылық деңгейге көтеріледі.

1. *Интеллектуалдық бағыт* бойынша іс-шараларға қатынасып жоғары деңгейде көрсеткіштер көрсеткеніне көз жеткіздік. «Облыстық «DODA» дарынды және шығармашыл балалар лигасы» жобасы аясында финалдық сайысына ие болып мақтау қағазымен және ақшалай сыйлықтарға ие болды.

«Әділет» пікірталас үйірмесінің жетекшісі Итесов Акежан Бактыбаевич Мектеп оқушылары бүгінгі заман талабына сай білімді, белсенді, тапқыр етіп дамыту мақсатында жүйелі жұмыстар атқарады. Нәтижесінде пікірталас байқауларында оқушылар аудандық жүлделі орындарға ие болып «Ең үздік спикер» атағына ие болған оқушымыз Нағашыбаева Малика, Касаев Жандос. Аудан көлемінде белсене қатысқаны үшін жетекшісі алғыс хатпен марапатталды.

- «Қазақстан балалары шексіз әлемде!» облыстық байқауында «Ғылыми кино» номинациясы бойынша 1 дәрежелі орынға ие болған Ташбаев Диас марапатталды.

- «Дәстүр мен ғұрып» жобасы аясында облыстық «Қазақстан халықтарының дәстүлері» атты үздік бейнеролик байқауында Жумагулова Томирис II орынға ие болып мақтау қағазымен марапатталды.

- Облыстық «Адал ұрпақ» патриоттық өлеңдер байқауында 3 орынға иеленгені үшін Копшілік Перизат марапатталды.

2. *Көркем өнерпаздық бағыты* (театр, шебер қол, музей, вокал)

«Театр сабақтары» жобасы аясында үлкен жетістікке ие болып жүрген қазақ тілі және әдебиет пәні маманы Айтмағанбетова Т.Т.

- Облыстық «Ыбырай оқулары», «Мағжан оқулары», «Абай мұрасы», «Тұлпар мініп, ту алған!» байқауында жүлделі орындарға ие болып жүрген еңбекқор ұстазымыздың бірі.

Вокал үйірмесінің жетекшісі Бейсенбаева Эльмира Галибековна. Шәкірттері еңбегін ақтауы жоғары белестен көрініп жүргеніне қуаныштымыз олар Республикалық, облыстық, аудандық байқауларда үлкен жетістікке ие болуда.

8 сәуір, 2023 жыл Алматыда «Сал домбыра» орындаушылардың 2-ші республикалық байқауы өтті. Байқауға Қазақстанның түкпір-түкпірінен 100-ден астам күйші-орындаушылар қатысты. Қамысты аудандық балалар музыка мектебінен 8 сынып оқушысы Тасмұхамедова Ләззат «Музыкалық аспаптарда ойнау» номинациясы бойынша байқауға қатысып, жүлделі I орынды жеңіп алды.

Вокал үйірмесінің нәтижесінің қорытындысы бойынша оқушымыз Хасенова Аружан келесі жетістіктерге қол жеткізе білді Республикалық «Менің Қазақстаным!» байқауында - 2 орын, Халықаралық «Ақкөгершін» фестиваль-байқау - 1 орын, Республикалық, «Фариза, Фаризажан, Фариза қыз» байқауында бас жүлдеге ие болған.

Шебер қол үйірмесінің жетекшісі Итесова А.Ж. Он саусағынан бал тамып жүрген адал ұстазымыз. Адам баласы шыр етіп жерге түскенінен бастап оны өмір бойы жетектейтін салт-дәстүр мен әдеп-ғұрыптар рухани мәдени және адамгершілік дүниеміздегі ең қымбат қазыналар, сонымен бірге онда халқымыздың сан ғасырлық өмір тәжірибесі, жеңісі мен ізденісі, танымы мен түсініктемесі жиналған. Ұмытылып кеткен дәстүрімізді танып білу, өшкенімізді жандыру, оларды жаңа өмір салтымызға енгізу бәріміздің міндетіміз деп үйірме жұмысын жүзеге асырып қыз балаларды шеберлікке үйретіп жүрген еңбекқор ұстазымыз. Нәтижесі: Қостанай қаласында "Рухани жаңғыру" бағдарламасын іске асыру шеңберінде "Идея бар" атты шығармашылық жобалар конкурсы өтті. Нәтижесінде Облыстық байқаудың қорытындысы бойынша Хасенова Назым "Фетра матасынан жасалған кеудеше мен бас киім" 3 орынға ие болды.

3. *Өзін-өзі басқарушылық* - ұйымдастырушылық бағытында атқарылған шаралар да оқушылардың қарым-қатынасын, дамытып шығармашылық қабілетін шыңдайды. Мектепте оқушылардың өзін-өзі басқаруы ұйымының

өзіндік орны бар. Өзін-өзі басқаруы ұйымының өз ойларын, тың идеяларды жүзеге асыруға кең мүмкіндік береді. Оқушылар барлық қоғамдық ұйымдармен бірлесіп бір айда бір рет мектепшілік шара ұйымдастырып жоба жұмыстарына атсалысып тұрады.

Нәтижесінде: «Ерекше жоба» Қазақстандықтар Елбасы Медалімен 2 оқушымыз Сейткәрім Ислам, Салыкова Гульмира марапатталды негізгі жоба жұмысының тақырыбы «Салауатты – өмір салты» және «Үздік волонтер»

Ұланбасшы 3 көшбасшы байқауында мектеп Приезиденті Касаев Жандос 3 орынға ие болды. «Біз Қазақстанның болашағы» атты байқауда Жумагулова Томирис 2 орынға ие болып мақтау қағазымен марапатталды.

4. *Спорттық бағыт*, салауатты өмір салтын ұстанудың маңызды бағытының бірі. Бұл бағыттағы жұмыстарды жүргізуде волейбол, шахмат, ұлттық ойын (тоғызқұмалақ, сияқты ойын және спорт түрлерінен сайыстар мен жарыстар, сыныптан тыс шаралар өткізіліп отыр. Оқушылар спорттық шараларға жоғары деңгейде атсалыса отырып жоғары көрсеткіштерге де жетуде.

Қостанай каласында «Кубок области» атты жарыста, аудан намысын қорғап Алдыбаев Алдияр және Кургамбеков Бекзат облыс чемпионы атағына ие болды. Жасөспірімдер арасында 2-ші спорттық разряд иеленді, дәл осы байқауда 2023 жылы Қостанай облысы чемпионатына - Искерген Ерлан 3 орынға ие болды.

Облыстық ұлттық спорттық «Асық ату» ойындарына қатысып Копшілік Перизат - 1 орынға ие болды, ал Каримжан Дильяра «Бес асық» ойынында – 3 орынға ие болды.

Қазіргі таңда Волейболдан аудандық спорттық жарыстарында жүлделі орындарға ие болып жүрген оқушыларымыз аз емес.

«Бес табан» асық ату облыстық ойынына Қуатбекұлы Ернұр белсене атсалысып 1 орынға ие болды, қорытынды нәтижесінің көрсеткішісі бойынша республика байқауына жолдама алып 4 орынға ие болды.

Сонымен қатар биылғы жылы қараша айында Алтынсарин ауылында «Алтын Тұлпар» іріктеу шахмат турнирінде оқушыларымыз 1 және 2 орынға ие болып, мақтау қағазымен және белсене қатысқаны үшін ақшалай сыйлықтармен марапатталды. Ұйымдастырушы «Олжа АГРО ЖШС»

Мектеп өмірінде өзін жан жақты белсенділігін көрсетіп жүрген оқушыларымыз оқу жылының қорытынды жетістік мониторинг көрсеткіші бойынша «Балдәурен» және «Парус» лагеріне жолдама алуда. Нәтижесінде оқушыларымыз мақтау қағаздарымен марапатталып «Жас патриот» медалімен марапатталады.

Қорытындылай келгенде адам өмірге өзіндік қасиеттері мен қабілеттерімен келеді. Ал баланың бойындағы туа біткен қасиеттерді дамытатын — тәрбие мен оқыту. Неғұрлым баланың қабілеті мен талантын дамытуға ертерек көңіл бөлінсе, соғұрлым оны толық ашуға мүмкіндік туады. Сондықтан мектебіміздің оқушыларына дұрыс бағыт-бағдар көрсетіп, тәлім-тәрбие беру мектеп ұжымының басты міндеті деп санаймыз.

СИСТЕМНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РОДИТЕЛЯМИ В РАЗВИТИИ ОДАРЁННОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

*Таранда Н.А.,
учитель начальных классов
КГУ «Щербаковская общеобразовательная школа
им. М. Хакимжановой отдела образования
Алтынсаринского района»*

*Одаренность человека – это маленький росточек,
едва проклюнувшийся из земли и требующий к
себе огромного внимания. Необходимо холить и
лелеять, ухаживать за ним, сделать всё, чтобы
он вырос и дал обильный плод.
Сухомлинский В.А.*

“Конвенция ООН о правах ребенка” помогает правильно определить роль сторон, участвующих в воспитании подрастающего поколения. Так в ст. 27 пп. 2, 3 говорится: “Родители несут основную ответственность за обеспечение, в пределах своих способностей и финансовых возможностей, условий жизни, необходимых для развития ребенка”; а “государства – участники в соответствии с национальными условиями и в пределах своих возможностей принимают необходимые меры по оказанию помощи родителям и другим лицам, воспитывающим детей, в осуществлении этого права...”.

Иначе, родители – главные воспитатели, а государство, в лице школы, призвано помочь родителям в воспитании одарённых и талантливых детей.

Детская одаренность – одно из самых интересных и загадочных явлений человеческой психики. По своей природной сути большинство детей талантливы. Беда в том, что не все из них об этом знают. Упоминание о детской одаренности вызывает у многих родителей чувство тревоги, внутреннего напряжения.

У многих родителей “примеривание” одаренности рождает неуверенность и сомнение, а вслед за этим нередко и отторжение – “это не про меня и к моему ребенку отношения не имеет”.

Но именно родители способны многое сделать для того, чтобы повысить умственный, и, особенно, творческий потенциал собственного ребенка.

Задача школы – создать ребенку и его семье комфортные условия для развития творческого и познавательного потенциала. Поэтому сегодня мы и

хотим раскрыть тему **«Системного взаимодействия с родителями в развитии одарённости учащихся школы».**

Я хочу остановиться на развитии творческой одарённости у учащихся начальных классов и считаю, что для выявления и развития одаренности творческого вида наиболее подходит работа с родителями.

И главная цель моей работы по развитию творческой одарённости в начальных классах – создать условия для сотрудничества детей и их родителей через формирование семейных ценностей, здорового образа жизни, развивать и реализовывать разносторонние способности и интересы детей в различных видах деятельности.

А для этого важно...

Актуализация семейных ценностей (дети значимы для семьи, любимы и принимаемы всегда) – если родители всегда готовы прийти на помощь, вместе делают творческие семейные домашние задания, читают книги, сочиняют, творят, то и творческая одарённость детей повышается в разы.

Создание условий для активного взаимодействия взрослых и детей – совместные праздники, походы, пикники, экскурсии на природу, соревнования, поездки в музеи, выставочные залы, театры – способствуют самоопределению направления творческой одарённости.

Здесь идёт содействие повышению педагогической культуры родителей через организацию интерактивных форм сотрудничества в триаде “учитель – ученик – родитель” во внеурочной деятельности – тренинги, семейные посиделки. Выявление и распространение положительного опыта семейных взаимоотношений.

Создание ситуации успеха для каждого ребенка в ходе изготовления совместных с родителями творческих работ – поделок для творческих выставок, кормушек для птиц, рисунков, сочинённых стихотворений, сказок, загадок. Дети счастливые, с гордостью и радостью демонстрируют семейные изобретения, повышается школьная мотивация, уверенность в своих силах и творческая одарённость, а также постепенно происходит воспитание в детях чувства уважения к взрослым, самостоятельности и ответственности.

Впереди нас ждёт лето. И это прекрасная пора для развития творческой одарённости детей. Поэтому на родительском собрании и детям было объявлено, что в сентябре будет проведен конкурс «Наше необычное лето!»

Были предложены следующие темы и задания во время отдыха с детьми:

- Интересное вокруг меня (сфотографировать или зарисовать что-то необычное, провести наблюдение).

- Огородный волшебник (проведение опытов на садовых и огородных участках).

- В далеких странах .... (фоторепортаж поездки)

- В гости к маленьким друзьям (провести наблюдение за насекомыми).

- Загадки подводного мира (наблюдение, зарисовки, фоторепортажи).

- Мои первые опыты.

Представленная выше работа позволяет повышать правовую и педагогическую культуру родителей, а также формировать практические

умения и навыки в воспитании способных, творчески талантливых детей, что приводит к взаимопониманию между детьми, родителями и педагогом.

Если люди сами не умеют летать, пусть научат летать своих детей.

Притом летать высоко, стремительно, далеко, красиво.

И настанет срок, когда дети раскроют крылья и взлетят.

Пусть взрослые просто последуют за детьми, чтобы уберечь их от падения.

И тогда обнаружат, что, оказывается, они тоже летят...

Ш.Амонашвили

МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ ПОДГОТОВКИ ОБУЧАЮЩИХСЯ К ОЛИМПИАДАМ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

*КГУ «Раздольная общеобразовательная школа
отдела образования Наурзумского района»,
учитель английского языка,
Фарманова С.Н.*

*«Если ты отправляешься на рискованное задание,
опасность может настичь тебя прежде,
чем ты подготовишься. Будь готов ко всему»
Уотсон Д. Ученик джедая. Час расплаты.*

Главная цель проведения олимпиады – мотивация учащихся к обучению и самообучению английского языка и помощь учащимся определиться с будущей профессией, а не контроль умственного развития индивида.

Организационный блок включает в себя: анализ олимпиадных заданий, их актуальность, вариативность и разнообразие; анализ и обсуждение критериев оценки олимпиадных заданий.

С целью подготовки учащихся к предметной олимпиаде необходимо обязательно включать в систему уроков задания олимпиадного уровня для тех ребят, которые проявляют особый интерес к лингвистике. В данном случае, я работаю с учеником 7 класса, у которого есть особый интерес к предмету, проводились контрольные срезы, повторение всех правил по грамматике, также ученик всегда активно участвует во всех мероприятиях по предмету.

В процессе подготовки к олимпиадам различного уровня учителю необходимо научить школьников, прежде всего, внимательно прочитывать инструкции и формулировки каждого задания.

Аудирование.

Обучаемым необходимо иметь возможность слушать как мужские, так и женские голоса на иностранном языке. Если они аудируют только своего учителя, то есть опасность того, что людей противоположного пола они не смогут понимать чисто психологически. Поэтому на всех современных аудиозаписях тексты начитываются как мужчинами, так и женщинами. Важно также, чтобы изучающие иностранный язык имели возможность аудировать людей разного возраста.

При обучении аудированию учитель должен ориентироваться на речевой опыт учеников, корректировать его и выбирать соответствующую структуру работы с аудиотекстом. Понимание потенциальных трудностей, которые тот или иной текст представляет для конкретной аудитории, может помочь грамотно организовать тренировку необходимых речевых умений.

На этапе до прослушивания выполняются следующие задания:

- догадка по заголовку/новым словам/возможным иллюстрациям,
- краткое изложение основной темы учителем,
- введение в проблематику текста.

Этап слушания текста предполагает следующие задания:

- прослушать текст и сказать, какие из предложенных ниже словосочетаний употреблялись в нем без каких-либо изменений,
- закончить данные предложения.

После прослушивания текста предполагает возможность использовать прослушанный текст, для дальнейшего развития навыков устной и письменной речи.

Немаловажным является проведение контрольных срезов в начале учебного года, т.к. ученик и учитель выявляют проблемы и пробелы по той или иной теме.

Методика «5 W»

Методика подразумевает работу с текстом. Сначала учащиеся читают текст. Затем выписывают в таблицу основную мысль, отвечая на определенные специальные вопросы.

В начале работы с этой методикой в таблице нужно писать вопросы полностью, чтобы учащиеся могли безошибочно найти ответ на вопрос.

Вашему вниманию я представляю текст. И вам нужно попробовать написать ответы на вопросы.

Alisher Navoi was a great poet. He was born in Herat on 9 February 1441. Alisher Navoi got a very good education. He was a good architect and he designed a lot of schools, hospitals, bridges, roads and canals. Navoi's poems in old Uzbek are 'Chor-Devon'. His poems in Persian were collected and called 'Devoni-Foni'. His most important work is the 'Quintuple', five poems from 1483 and 1485. Alisher Navoi lived his last years in Herat. He died on 3 January 1501.

Who?	What?	When?	Where?	Why?

Методика «Помоги. Научи» (Сингапурская методика - Релли Коуч)

Парная работа очень важна. Поэтому следующая методика очень хорошо помогает решить эту задачу.

Методика хорошо подходит для отработки словообразования, грамматики.

Дается на одном листе. Ученик А решает задачу, громко проговаривает. Ученик Б наблюдает, слушает, проверяет, тренирует и хвалит. Если не справляется с задачей, то корректирует, дает подсказки.

Затем ученик Б решает задачу. Ученик А смотрит и слушает, проверяет, тренирует при необходимости и хвалит. Ученики продолжают по очереди, решая последующие задачи.

Например, степени сравнения прилагательных.

Ученик А Happy - Young - Difficult - Dirty - Patient -	Ученик Б Hot - Comfortable - Late - Little - Small -
---	---

Повышаем уровень задания.

После проделанной работы, ученики могут составить предложения, используя прилагательные.

Ученик А 1. Jill's a far _____ (intelligent) person than my brother. 2. Kate was the _____ (practical) of the family. 3. Greg felt _____ (bad) yesterday than the day before.	Ученик Б 1. Jack was the _____ (tall) of the two. 2. Jack is the _____ (clever) of the three brothers. 3. Could you come a bit _____ (early) tomorrow?
--	---

Письмо

При подготовке к выполнению заданий по письму необходимо обратить внимание обучающихся на следующие моменты:

- внимательно изучить установку и понять цель письма;
- что я пишу (письмо, отчет, рассказ, статью и т.д.);
- кому я это пишу (учителю, предполагаемому работодателю, другу);
- зачем я это пишу (проинформировать, развлечь, предостеречь и т.д.).

Таким образом, олимпиады являются важным направлением работы с одаренными детьми. При подготовке одаренных детей педагогу нужно психологически настроить участника на успех, подобрать индивидуальный план подготовки и использовать различные приемы и методы обучения. Главной задачей педагога при этом является содействие интеллектуальному, эмоциональному и нравственному росту личности, создание условий для самореализации учащихся.

Работа с одаренными детьми доставляет огромное удовольствие педагогу, потому что, во-первых, учитель видит отдачу, результаты своего труда, во-вторых, видит личностный рост учащихся, в-третьих, с ними просто приятно

общаться как с интересными людьми, можно свободно обмениваться точками зрения, подискутировать.

ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫН ПАЙДАЛАНУ - ЗАМАН ТАЛАБЫ

*«Алтынсарин ауданы білім бөлімінің
Ы.Алтынсарин атындағы
Обаған жалпы білім беретін мектебі» КММ,
бастауыш сынып мұғалімі,
Хабибуллина М.М.*

XXI ғасыр – білімділер ғасыры. Қазіргі таңда өзекті мәселелердің бірі – оқу іс-әрекетіндегі жаңаша оқыту түрлерін дамыту. Бүгінде ғылым мен білімге қояр талап артып, оқу жүйесі де күрделенген шақта жаңа қоғам мұғаліміне жүктелер жүк еселене түсті. Мұғалімнің негізгі мақсаты мен міндеттері: сабақтың сапасын көтеру, оның түрлерін жетілдірудің жолдарын іздеу. Іздене отырып оқушының қызуғышылығын арттыру, танымдық қабілетін дамыту.

Әлемде ақпараттық технологиялар білім беруде маңызды рөл атқарады. Білім беру процесінің негізгі компоненттерінің бірі-цифрлық білім беру ресурстары мен платформалары. Біз цифрлық білім беру ресурстарының түрлері және бастауыш сыныптарда қолдану ерекшеліктерін қарастырамыз. Бастауыш сыныптарда цифрлық платформаларды пайдаланудың мүмкіндіктері:

Мұғалімге арналған Цифрлық білім беру ресурстарының негізгі мүмкіндіктері:

1. Сабақта уақытты үнемдеу;
2. Оқушылардың ынтасын арттыру;
3. Аудио, бейне, мультимедиялық материалдарды бір уақытта пайдалану;
4. Қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;
5. Білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;
6. Оқушымен жедел кері байланысты іске асыру мүмкіндігі.

Оқушыға арналған Цифрлық білім беру ресурстарының негізгі мүмкіндіктері:

1. Шығармашылық белсенділігін;
2. Жан-жақты ізденушілігін артады.
3. Оқушының өз бетімен жұмысы;
4. Аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;
5. Қашықтықтан білім алу мүмкіндігі.

6. Қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақ пен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестерімен әр түрлі тәжірибе нәтижелерін көріп, сезіну;

7. Оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор;

8. Мұғаліммен жедел кері байланысты іске асыру мүмкіндігі.

9. Өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі бақылау дағдыларын дамыту;

10. Оқушының ұсынылған ақпаратты пассивті қабылдаудан білім беру процесіне белсенді қатысуға ауысуы;

11. Оқушылардың ақпараттық ойлауын дамыту, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті қалыптастыру;

12. Аудиториядан тыс толыққанды оқу мүмкіндігі. Мен өзім сабақтарда мүмкіндігінше WhatsApp, BILIMLAND, IMekter платформалары мен Padlet тақтасы, Kahoot, learningapps, QR код, Flippity, WordWall, Canva цифрлық ресурстарын қолданамын.

13. Қазақ тілі пәнінен өткізген сабақтарымда қолданған цифрлық ресурстарды қалай пайдаланғанымды сіздермен бөліскім келіп тұр.

Менің сыныбымда 19 оқушы бар. Сыныпты топқа бөлгенде Flippity цифрлық ресурсы өте тиімді болды. Оқушылардың есімдерін жазып қойдым, барабанды айналдыру арқылы оқушыларды топқа бөлдім. Осы ресурсты пайдалана отырып сыныбымды үш топқа бөлдім.

Сабақтың ортасында «Миллионды кім ұтады?» ойыны арқылы оқушылардың зат есім туралы білімдерін тексердім. Бұл жердегі менің мақсатым уақыт үнемдеу және оқушылар білімін бағалау. Оқушылар тапсырманы аяқтап, «аяқтау» тетігін басу арқылы өз нәтижесін көрді және қанша ұпай жинағанын білді. Цифрлық білім беру ресурстары қазіргі білім беруде, әсіресе бастауыш сыныпта маңызды рөл атқаратынын байқап отырмыз.

QR кодпен саяхат жұмысы. Алдын ала сыныптың әр жеріне параққа шығарып /пердеге, сөреге, тақтаға/ QR кодты іліп қойдым, балалар жүгіріп тауып тапсырмаларды орындады. Оқушылар үшін өте қызықты болды.

Сабақты қорытындылау немесе тапсырманы бекіту кезінде Onlinetestpad платформасын пайдалануға болады.

Қорытынды: «Пәндерді оқытуда цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану – заман талабы» дей келе, оқушылардың жас ерекшеліктері мен оқу мақсаттарын ескере отырып, цифрлық ресурстарды таңдау және пайдалану маңызды. Дұрыс пайдаланылған кезде цифрлық білім беру ресурстары бастауыш мектепте білім беру сапасын жақсартудың қуатты құралы бола алады.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ОДАРЕННЫХ ДЕТЕЙ В ШКОЛЕ

*Шефер Т.А., психолог,
КГУ «Фрунзенская общеобразовательная школа
отдела образования Денисовского района»*

Данное направление является одним из основных и эффективных в системе работы с одаренными учащимися в образовательном процессе.

ЦЕЛЬ СОПРОВОЖДЕНИЯ

Содействие в выявлении одаренных учащихся, поддержке и развитии талантливых детей, их самореализации, профессиональном самоопределении, сохранении психологического и физического здоровья.

ЗАДАЧИ ПСИХОЛОГА

- Совместно с другими специалистами, педагогами рассматривать критерии одаренных детей, выявлять школьников имеющих высокий уровень одаренности.
- Развивать эмоциональную устойчивость, обучать формированию навыков саморегуляции, успешной коммуникации, преодолению стресса, поведения в экстремальных ситуациях (на конкурсах, олимпиадах, экзаменах).
- Содействовать в повышении квалификации педагогов, работающих с талантливыми детьми.
- Осваивать новые методы и технологии работы с одаренными детьми.

Содержание психологического сопровождения процесса обучения и воспитания одаренных детей

- **Диагностика** (изучение индивидуальных особенностей школьников) – применяем тесты, диагностические проективные методики с учетом возрастной группы, с целью выявления развитых потенциальных возможностей.
- **Психокоррекция** - организуем индивидуальные консультации с учащимися, родителями. Составляем индивидуальные планы на основании полученных результатов тестов, выявленных личностных факторов.
- **Развитие навыков** – проводим упражнения с элементами тренинга, направленные на формирование практических навыков преодоления стрессовых ситуаций, личностной тревожности, умений применить свои способности, обучаем методам релаксации, снятие мышечного напряжения.
- **Психологическое просвещение** – ознакомление участников образовательного процесса с особенностями феномена одаренности, учету

индивидуальных особенностей учащихся, системой работы школы по данному направлению.

➤ **Психологическое консультирование** – также организуем индивидуальные, групповые консультации, учащихся, педагогов, родителей.

Младшее звено

После проведения диагностического минимума в первых классах, мы получаем данные о готовности детей к школе, об уровне развития их интеллектуальной сферы.

Чаще всего первые наблюдения за первоклассниками со стороны педагогов совпадают с результатами психодиагностики и уже на данном этапе прослеживаются задатки одаренной личности первоклассника.

С учащимися 2-4-х классов также проводится диагностика на выявление имеющихся способностей. Далее по результатам диагностики составляем банк данных детей начального звена имеющих высокие показатели по определенному виду одаренности.

Среднее звено

Работа в среднем звене направлена на выявление склонностей и интересов школьников в связи с предстоящим профессиональным самоопределением.

Проводится основная диагностическая работа с применением психологических методик направленных на выявление имеющихся талантов и способностей с учетом возрастных особенностей.

Особое внимание уделяется развитию эмоционального интеллекта, формированию коммуникативных навыков, эффективного применения имеющихся способностей, методам и приёмам усвоения информации.

Старшее звено

На этом этапе особую значимость приобретает деятельность по профессиональной ориентации школьников, обучению их навыкам эффективного использования времени, постановке и достижению целей.

Здесь помощь в выборе дальнейшего образовательного пути оказывает профтестирование, консультирование, посещение профессиональных учебных заведений, составляется индивидуальный профессиональный маршрут для каждого учащегося с учётом выявленных способностей.

Поэтому все проводимые на этом этапе диагностические, просветительские, коррекционные, процедуры, направлены на успешную реализацию профессионального ориентирования школьника и развитию его способностей и таланта

Большое внимание в работе по данному направлению следует уделить сохранению психофизиологического здоровья одаренных детей:

1. ведение системного мониторинга интеллектуальной загруженности ребенка;
2. формирование установок на здоровый образ жизни;
3. регулярное взаимодействие с родителями одаренного ребенка, с целью просвещения и обучения;
4. проведение тренингов с учащимися по снятию напряжения, индивидуальные, групповые консультации, занятия по релаксации, обучение

необходимым психологическим приёмам в течение всего образовательного процесса.

ВЫВОДЫ о значении психолого-педагогического сопровождения:

➤ **Цель сопровождения:** выявление, поддержка и развитие одаренных детей, психолого-педагогическая помощь в адаптации учащихся к учебно-воспитательному процессу, помощь учащимся в профессиональном самоопределении, сохранение психологического и физического здоровья; создание оптимальных условий для гармоничного развития одаренных детей.

➤ **Психолого-педагогическое сопровождение** одаренных детей в образовательном процессе – это система деятельности, направленная на создание социально-психологических условий для успешного обучения, развития, воспитания и социализации ребенка.

Таким образом: «...в каждом человеке заключается целый ряд способностей и наклонностей, которые стоит лишь пробудить и развить, чтобы они, при приложении к делу, произвели самые превосходные результаты. Лишь тогда человек становится настоящим человеком» (Август Бебель).